

Załącznik
do uchwały nr
Zarządu Województwa
Lubuskiego
z dnia 2017 roku

WOJEWÓDZKI PROGRAM NA RZECZ OSÓB STARSZYCH

Spis treści

Wstęp	3
I. Metodologia tworzenia programu i spójność z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi	4
II. Diagnoza - sytuacja osób starszych w województwie lubuskim	6
II.1. Sytuacja demograficzna	6
II.2. Zdrowie i profilaktyka	11
II.3. System wsparcia - infrastruktura i usługi socjalne	16
II.4. Aktywność społeczna, kulturalna i edukacyjna	21
II.5. Aktywność zawodowa 50+	25
II.6. Bezpieczeństwo	28
III. Analiza swot obszarów priorytetowych	31
IV. Cele strategiczne, główne, działania i wskaźniki w poszczególnych obszarach	35
V. Monitoring i ewaluacja	39
VI. Źródła finansowania	40
Załącznik nr 1. Wyniki ankiet	41
Załącznik nr 2. Opracowanie Biura Komunikacji Społecznej w Gabinecie Zarządu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze	56
Załącznik nr 3. Dobre praktyki	88

Wstęp

Problem starzenia się społeczeństwa i starości stał się istotny dla Polski pod koniec lat 60 ubiegłego wieku, kiedy został przekroczony próg starości demograficznej. Społeczeństwo polskie stanęło przed wyzwaniami wynikającymi z dynamicznych zmian w strukturze demograficznej ludności. Zaobserwowano dwa główne zjawiska wynikające z tych przemian - z jednej strony niska dzietność, z drugiej zaś strony wzrastająca liczba osób starszych. Zjawiska te nie są traktowane jako problemy, lecz jako wyzwania, gdyż można się do nich przygotować i czynnie na nie odpowiadać.

Wzrost liczby osób starszych ma wpływ na wszystkie dziedziny życia społeczno - ekonomicznego, dlatego konsekwencje zmian demograficznych są od wielu lat przedmiotem debaty nie tylko demografów, ale również ekonomistów, gerontologów czy polityków społecznych.

Starzenie się społeczeństwa powoduje konsekwencje we wszystkich dziedzinach życia społecznego. W związku z tym, aby zapobiegać marginalizacji i wykluczeniu społecznemu osób starszych należy z jednej strony stwarzać warunki do aktywności społecznej, zawodowej, osobistej, a z drugiej zapewnić wsparcie i opiekę. Niezbędne jest zatem poszukiwanie nowych rozwiązań, stworzenia nowych ofert i podejmowanie działań ułatwiających funkcjonowanie w społeczeństwie osób starszych. Konieczne jest również wypracowanie pozytywnego wizerunku seniorów, aby społeczeństwo nie ulegało stereotypom. Wymagane są zmiany systemowe inicjowane przez samych obywateli, ale również samorządy województwa, samorządy gminne i powiatowe, instytucje i organizacje pozarządowe.

Wojewódzki Program na rzecz Osób Starszych w województwie lubuskim powstał w odpowiedzi na potrzebę działań aktywizujących osoby starsze, konieczność tworzenia dla nich przestrzeni służących poprawie jakości ich życia. Program jest odpowiedzią na wyzwania lat współczesnych, określa politykę województwa prowadzoną wobec osób starszych, cele oraz kierunki działania pozwalające na kształtowanie regionu jako przyjaznego wszystkim mieszkańcom.

I . Metodologia tworzenia programu i spójność z krajowymi i regionalnymi dokumentami strategicznymi

Wojewódzki Program na rzecz Osób Starszych powstał w związku z zaistniałymi zmianami demograficznymi w województwie lubuskim oraz w kraju.

Działania zawarte w programie odnoszą się do osób w wieku powyżej 60 roku życia, ponieważ według Światowej Organizacji Zdrowia wiek ten stanowi granicę starości. Jedynie obszar dotyczący aktywności zawodowej dotyczy osób powyżej 50 roku życia, a wynika to z ogólnokrajowych wytycznych zawartych w strategicznym dokumencie „Program Solidarność Pokoleń” oraz z art. 49 pkt 3 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. 2017 poz. 1065), który określa osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy.

Diagnoza opracowana została na podstawie danych uzyskanych z Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze, Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp., Powiatowych Urzędów Pracy w województwie lubuskim, Lubuskiego Oddziału Wojewódzkiego Narodowego Funduszu Zdrowia w Zielonej Górze oraz Komendy Wojewódzkiej Policji w Gorzowie Wlkp. Podczas opracowywania Programu zwrócono się do gmin województwa lubuskiego z prośbą o wypełnienie ankiet pomocnych w określeniu stanu faktycznego zakresu pomocy osobom starszym i zgłoszeniu uwag oraz propozycji rozwiązań, które ich zdaniem powinny znaleźć się w Programie. Podsumowanie wyników ankiet stanowi załącznik nr 1 do niniejszego Programu. Ponadto do opracowania dołączono dokument przygotowany przez Biuro Komunikacji Społecznej w Gabinecie Zarządu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze pt. „Polityka Senioralna Województwa Lubuskiego” (załącznik nr 2), który stanowi zbiór działań na rzecz seniorów kreowanych przez departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz Wojewódzkie Samorządowe Jednostki Organizacyjne w latach 2016-2017. Dokument został zamieszczony bez danych statystycznych odnoszących się do demografii, ochrony zdrowia i pomocy społecznej gdyż pokrywały się one z danymi wynikającymi z diagnozy Wojewódzkiego Programu. Załącznik nr 3 zawiera „Dobre praktyki” w zakresie rozwiązań na rzecz Seniorów. Zarówno funkcjonujące w kraju (zestawienie opracowane przez Biuro Komunikacji Społecznej), jak i funkcjonujące w krajach Unii Europejskiej.

Program konsultowany był z Lubuską Społeczną Radą Seniorów, Radą Działalności Pożytku Publicznego Województwa Lubuskiego, Wojewódzką Społeczną Radą do spraw Osób Niepełnosprawnych oraz poddany został konsultacjom społecznym.

Wojewódzki Program ma charakter interdyscyplinarny i jego wdrażanie wymaga współpracy administracji rządowej i samorządowej oraz wielu partnerów tj. jednostek organizacyjnych pomocy

społecznej, instytucji oświaty, kultury i edukacji, instytucji naukowych, jednostek ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych.

W toku prac wyodrębniono następujące obszary problemowe:

- I. Zdrowie i profilaktyka;
- II. System wsparcia- infrastruktura i usługi socjalne;
- III. Aktywność kulturalna, edukacyjna i sportowa;
- IV. Aktywność zawodowa osób 50+;
- V. Bezpieczeństwo.

Wojewódzki Program na rzecz Osób Starszych jest spójny z dokumentami strategicznymi lokalnymi, krajowymi i europejskimi:

1. *Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020.*

W zakresie zwiększenia dostępu do usług medycznych i profilaktyki zdrowotnej, zapewnienia różnorodnej oferty kulturalnej i sportowej, promocji włączenia zawodowego i społecznego oraz zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

2. *Strategią Polityki Społecznej Województwa Lubuskiego na lata 2014- 2020.*

W zakresie wspierania samorządów lokalnych w zapewnieniu usług środowiskowych oraz instytucjonalnych.

3. *Rządowym Programem na Rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014 – 2020.*

Priorytetem powyższego Programu jest promowanie działań podtrzymujących aktywność seniorów. Cele szczegółowe kładą nacisk na rozszerzenie oferty edukacyjnej uwzględniającej potrzeby seniorów, tworzenie warunków do ich integracji zarówno wewnątrz, jak i między pokoleniowej, rozwój aktywności społecznej, w tym udział osób starszych w procesach decyzyjnych oraz zwiększenie dostępności usług społecznych i wspieranie działań na rzecz samorealizacji i samopomocy. Założonym efektem podjętych działań ma być wypracowanie założeń długofalowej polityki senioralnej.

4. *Program Solidarność Pokoleń. Działania dla zwiększenia aktywności zawodowej osób 50+.*

Określa on działania w celu zwiększenia aktywności zawodowej osób powyżej 50 roku życia oraz inicjatywy, których celem jest lepsze wykorzystanie zasobów ludzkich osób w wieku 50 i więcej lat.

5. *Założenia Długofalowej Polityki Senioralnej w Polsce na lata 2014- 2020.*

Celem Programu jest poprawa sytuacji osób starszych dla godnego starzenia się w dobrym zdrowiu poprzez zdefiniowanie adresatów działań i ich wzajemnej współpracy. Adresatami są: po pierwsze społeczeństwo, które ze względu na swoje kompetencje i potencjał stanowi kluczowy element w procesie budowania i rozwoju polityki aktywnego i zdrowego starzenia się oraz po drugie władze

publiczne wszystkich szczebli, sektora prywatnego oraz pozarządowego i partnerzy społeczni, których działania pozwolą na odpowiednie zagospodarowanie aktywów wynikających z wydłużania życia.

6. *Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego.*

Wspieranie edukacji innej niż formalna, ukierunkowanej na kooperację, kreatywność i komunikację społeczną.

7. *Europa 2020 - Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu.*

Jest to strategia wzrostu Unii Europejskiej w kolejnych latach. Zakłada potrzebę stworzenia inteligentnej i zrównoważonej gospodarki, która sprzyja włączeniu społecznemu. Uwzględniony w tym dokumencie priorytet Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – gospodarka charakteryzująca się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniająca spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną zwraca uwagę na wspieranie zdrowia i aktywności osób starszych, aby umożliwić osiągnięcie spójności społecznej oraz wyższej wydajności.

II. Diagnoza - sytuacja osób starszych w województwie lubuskim

II.1. Sytuacja demograficzna

Województwo lubuskie na koniec 2016 roku zamieszkiwało ogółem 1 017 376 osób, w tym 198 595 w wieku poprodukcyjnym (19,5%), natomiast na koniec 2015 r. zamieszkiwało ogółem 1 018 075 osób, w tym 190 913 osób w wieku poprodukcyjnym (18,8%). Zatem odsetek osób starszych wzrósł w 2016 r. o 0,70%.

Tabela nr 1: Liczba ludności i liczba osób w wieku 60 lat i więcej w woj. lubuskim

Rok	Ludność województwa lubuskiego - ogółem	Ludność województwa lubuskiego w wieku poprodukcyjnym	Odsetek osób po 60 roku życia w województwie
2015	1 018 075	190 913	18,8%
2016	1 017 376	198 595	19,5%

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Czwarty rok z rzędu zanotowano spadek liczby ludności oraz drugi rok – ujemny przyrost naturalny.

Tabela nr 2: Ludność w województwie lubuskim - wybrane dane

	2015	2016
Ogółem w tys.	1018,1	1017,4
Miasta	661,3	660,4
Wieś	356,8	357,0
Mężczyźni	495,7	495,1
Kobiety	522,4	522,3
Kobiety na 100 mężczyzn	105	105
Na 1000 ludności:		
małżeństwa	4,94	4,97
rozwoły	2,05	1,85
urodzenia żywe	9,24	9,57
zgony	9,96	9,78
w tym niemowląt (na 1000 urodzeń żywych)	4,14	5,86
Przyrost naturalny	-0,72	-0,22
Saldo migracji stałej	-1,53	-0,82
Przeciętne dalsze trwanie życia:		
mężczyźni	72,76	72,97
kobiety	80,90	81,38

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Wskutek zmian demograficznych i społecznych, dzięki poprawie warunków życia, lepszemu wyżywieniu, szerszemu dostępowi do usług ochrony zdrowia, następuje dynamiczny wzrost liczby ludności, określonej jako ludność w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej).

W końcu 2016 r. w Polsce ludność w wieku poprodukcyjnym liczyła 7770 tys. osób, a jej udział przekroczył 1/5 ogólnej populacji. W stosunku do 2015 r. liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 236 tys. (0,6 pkt proc.). Wśród populacji osób w starszym wieku w Polsce większość stanowią kobiety, a ich udział w ogólnej liczbie osób starszych sukcesywnie rośnie.

Analogicznie sytuacja przedstawia się w województwie lubuskim. W 2016 r. większość (58,16%) osób w wieku poprodukcyjnym również stanowiły kobiety. Uwzględniając miejsce zamieszkania, zdecydowanie więcej ludności w tym wieku mieszkało w miastach (69,46%).

Tabela nr 3: Liczba osób w wieku 60 lat i więcej wg płci w województwie lubuskim w 2015 r.

				Miasta			Wieś		
Wiek	ogółem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
60-64	76488	35934	40554	52386	23659	28727	24102	12275	11827
65-69	60505	27641	32864	42725	19083	23642	17780	8558	9222
70-74	27375	11188	16187	19495	7875	11620	7880	3313	4567
75-79	26160	9425	16735	18437	6596	11841	7723	2829	4894
80 i więcej	140298	10361	25877	24541	7234	17307	11697	3127	8570
100 i więcej	81	19	62	58	12	46	23	7	16
Ogółem	330907	94 568	132 217	157 642	64 459	93 183	69 205	30 109	39 096

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Tabela nr 4: Liczba osób w wieku 60 lat i więcej wg płci w województwie lubuskim w 2016 r.

				Miasta			Wieś		
wiek	ogółem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
60-64	77362	36343	41019	52708	23818	28890	24654	12525	12129
65-69	64001	29164	34837	44937	19892	25045	19064	9272	9792
70-74	30690	12853	17837	21859	9087	12772	8831	3766	5065
75-79	25538	9262	16276	18139	6525	11614	7399	2737	4662
80 i więcej	37261	10666	26595	25474	7525	17949	11787	3141	8646
100 i więcej	86	13	73	70	10	60	16	3	13
Ogółem	234 938	98 301	136 637	163 187	66 857	96 330	71 751	31 444	40 307

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Z analizy danych wynika, że w województwie lubuskim największy odsetek osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców występuje w powiecie nowosolskim – 24%, następnie średnią województwa odnotowuje się w pięciu powiatach: krośnieńskim, międzyrzeckim, strzelecko-drezdeneckim, żagańskim oraz żarskim, która utrzymuje się na poziomie 23%. W miastach na prawach powiatu odsetek osób starszych jest wyższy w Gorzowie Wielkopolskim niż w Zielonej Górze

Tabela nr 5: Odsetek osób starszych w powiatach województwa lubuskiego w 2016 r.

Jednostka terytorialna	Liczba mieszkańców	Liczba osób w wieku 60 lat i więcej	% udział osób starszych w ogólnej liczbie mieszkańców
Powiat gorzowski	71234	14012	20%
Powiat krośnieński	55759	12685	23%
Powiat międzyrzecki	58397	13337	23%

Powiat nowosolski	87127	20845	24%
Powiat słubicki	47093	9604	20%
Powiat strzelecko-drezdenecki	49842	11375	23%
Powiat sulęciński	35409	7637	22%
Powiat świebodziński	56204	12496	22%
Powiat wschowski	39256	8371	21%
Powiat zielonogórski	75314	16256	22%
Powiat żagański	80633	18811	23%
Powiat żarski	97783	22326	23%
m. Gorzów Wlkp.	123995	31994	26%
m. Zielona Góra	139330	35189	25%

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

W 2016 r. w województwie lubuskim przeciętne trwanie życia dla mężczyzn wyniosło 73 lata, a dla kobiet – 81,4 lat. W porównaniu z 1990 r. trwanie życia wydłużyło się o 7,8 roku dla mężczyzn oraz o 6,8 roku dla kobiet. Parametry trwania życia zarówno dla mężczyzn, jak i kobiet korzystniejsze są w miastach. W 2016 r. przeciętne trwanie życia mężczyzn zamieszkających w miastach wynosiło 73,5 lat, tj. o 1,5 roku dłużej niż mężczyzn na wsi, z kolei mieszkanki miast – 81,7 lat czyli o 1,2 roku dłużej niż kobiety na wsi.

Tabela nr 6: Przeciętne trwanie życia kobiet województwa lubuskiego na dzień 31.XII.2016 r.

Wyszczególnienie	Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla kobiet w wieku lat				
	0	15	30	45	60
2000 rok	77,43	63,19	48,45	34,15	21,23
2015 rok	80,90	66,29	51,52	37,01	23,67
2016 rok	81,38	66,88	52,09	37,63	24,12
Miasto	81,71	67,23	52,38	37,87	24,38
Wieś	80,53	66,01	51,32	36,94	23,39

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Tabela nr 7: Przeciętne trwanie życia mężczyzn w województwie lubuskim na dzień 31.XII.2016 r.

Wyszczególnienie	Przeciętna liczba lat dalszego trwania życia dla mężczyzn w wieku lat				
	0	15	30	45	60
2000 rok	69,20	55,16	40,69	27,39	16,04
2015 rok	72,76	58,22	44,03	30,22	18,40
2016 rok	72,97	58,56	44,32	30,45	18,60
Miasto	73,46	59,07	44,86	30,97	19,15
Wieś	71,95	57,52	43,23	29,39	17,47

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Wyraźny postęp w wydłużaniu się przeciętnego trwania życia należy przypisywać szeroko propagowanemu prowadzeniu zdrowego stylu życia. Wyniki badań stanu zdrowia ludności pokazują, że mieszkańcy województwa lepiej się odżywiają, rośnie wśród nich odsetek osób uprawiających sport i wykonujących badania profilaktyczne (zwłaszcza wśród kobiet), spada odsetek osób palących tytoń

(głównie mężczyzn). Te korzystne zmiany w stylu życia mieszkańców województwa lubuskiego wpływają na wzrost przeciętnego trwania życia.

Rezultatem przemian w procesach demograficznych, przede wszystkim głębokiej depresji urodzeniowej z lat 90-tych ub. wieku oraz z początku tego stulecia, jest gwałtowne zmniejszenie się liczby dzieci i młodzieży oraz wzrost liczby osób starszych. Analizując strukturę ludności województwa lubuskiego w podziale na trzy grupy wiekowe: dzieci (0 -14 lat), ludność dorosłą (15 - 64 lata) i osoby starsze (65 lat i więcej) zauważyć można zasadnicze zmiany, jakie miały miejsce w ostatnich kilku latach. Odsetek dzieci zmalał z 15,4% w 2010 r. do 15,1% w 2016 r., a osób starszych wzrósł z 11,7% do 15,5%. W porównaniu z rokiem 2015 (153 972 tys.) liczba dzieci nieznacznie zwiększyła się i wyniosła 154 048 tys., bardziej wzrosła, bo o ok. 5,0% do 157 576 tys. liczebność osób starszych (2015 r. - 150 359 tys.). W związku z powyższym zwraca uwagę fakt, że populacja osób starszych powiększa się każdego roku o kilka tysięcy osób. Sukcesywnie maleje liczba młodzieży w populacji, rośnie liczba osób starszych.

Dane według biologicznej grupy wieku:

- 0 -14 lat: 2015 r. - 153 972 osób; 2016 r. – 154 048 (więcej o 76 osób);
- 15 - 64 lat: 2015 r. - 713 744 osób; 2016 r. – 705 752 (mniej o 7 992 osób);
- 65 lat i więcej: 2015 r. - 150 359; 2016 r. – 157 576 osób (wzrost o 7 217 osób).

Ujemny przyrost naturalny w województwie lubuskim osłabia potencjał ludnościowy oraz ma negatywny wpływ na strukturę ludnościową regionu. Starzenie się społeczeństwa wpływa na zmniejszenie się ludności w wieku aktywności zawodowej.

W 2016 r. ludność woj. lubuskiego według ekonomicznych grup wieku wynosiła:

- 183 640 osób w wieku przedprodukcyjnym (mniej o 884 osoby w stosunku do 2015 r.),
- 635 141 osób w wieku produkcyjnym (mniej o 7 497 osób),
- 198 595 osób w wieku poprodukcyjnym (wzrost o 7 682 osób).

Porównując dane od roku 2011 zauważalny jest spadek liczby ludności w wieku produkcyjnym, a znaczny wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym.

Tabela nr 8. Liczba ludności w latach 2011 - 2016 (w liczb.)

Wyszczególnienie	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ogółem	1 023 158	1 023 317	1 021 470	1 020 307	1 018 075	1 017 376
w wieku przedprodukcyjnym	192 884	190 628	188 345	186 481	184 524	183 640
w wieku produkcyjnym	669 142	664 362	657 450	650 536	642 638	635 141
w wieku poprodukcyjnym	161 132	168 3278	175 675	183 290	190 913	198 595

Źródło: Urząd Statystyczny w Zielonej Górze

Prognoza liczby ludności woj. lubuskiego do 2050 r. przewiduje, że udział osób starszych (60 lat i więcej) w 2050 r. wyniesie 40,6%, a w 2016 r. wyniósł 23,1%. Prognozuje się, że do 2050 r. liczba ludności w województwie lubuskim będzie stale zmniejszać się, przy czym tempo tego spadku przyspieszy po 2020 r. Wyraźny ubytek ludności obserwowany będzie w miastach. Przez cały okres prognozy utrzymywać się będzie ujemny przyrost naturalny, wystąpią także niekorzystne zmiany w strukturze ludności. Według danych Urzędu Statystycznego w Zielonej Górze liczba ludności miast w województwie lubuskim w 2050 r. będzie o 20,2% mniejsza niż w 2013 r., a na obszarach wiejskich o 3,3%. Współczynnik urbanizacji (procentowy udział mieszkańców miast w ogólnej liczbie ludności) zmniejszy się z 63,1% w 2013 r. do 58,6% w 2050 r. Według prognozy w okresie 2013-2050 r. w miastach województwa lubuskiego najbardziej zmniejszy się liczba osób w wieku 30-34 lata – o 54,7% i 25-29 lat – o 53,0%, a na wsi w wieku 25 - 29 lat – 41,2% oraz w wieku 20 - 24 lata – o 40,6%. Największy wzrost liczby ludności zarówno w miastach, jak i na wsi wystąpi natomiast wśród osób w wieku 85 lat i więcej (odpowiednio o 276% i 251%).

Przewiduje się, że proces starzenia się ludności w województwie lubuskim będzie przebiegać ze znacznie większą intensywnością niż dotychczas. W 2050 r. wiek środkowy (wyznacza granicę wieku, którą połowa ludności już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła) wyniesie 52,7 roku i będzie zbliżony do wieku środkowego prognozowanego dla całej ludności Polski (52,9 roku). W województwie lubuskim w okresie 2013 - 2050 r. liczba osób w wieku 65 lat i więcej zwiększy się o 152,5 tys., w tym osób w wieku 80 lat i więcej o 54,8 tys. W efekcie, odsetek osób w wieku 80 lat i więcej w ogólnej liczbie ludności wzrośnie 3-krotnie.

Postępujący proces starzenia się ludności Ziemi Lubuskiej niewątpliwie wymaga przeobrażeń w obszarze polityki społecznej, gdyż niesie za sobą konsekwencje w sferze ekonomicznej, kulturowej, socjalnej i medycznej.

II.2. Zdrowie i profilaktyka

Starość jest fazą życia charakteryzującą się nasileniem niekorzystnych zmian obejmujących wszystkie sfery funkcjonowania człowieka: biologiczną, psychiczną i społeczną.

W opinii geriatrów starzenie się postępuje etapami. Po przekroczeniu wieku 75 lat na skutek pogarszania się stanu zdrowia rośnie zapotrzebowanie na świadczenia medyczne i opiekuńcze. Osoby w wieku powyżej 85 lat najczęściej wymagają stałej opieki¹. Proces starzenia się organizmu ulega

¹ B. Żakowska-Wachelko, Zadania i perspektywy gerontologii [w] L. Frąckiewicz, red., Polska a Europa. Procesy demograficzne u progu XXI wieku, Wyd. Śląsk, Katowice 2002 r., s. 104-131.

przyspieszeniu, gdy towarzyszą mu różnego typu schorzenia. W związku z tym można mówić o fizjologicznym starzeniu się.

Podstawowa opieka zdrowotna (POZ) jest częścią systemu, zapewniającą wszystkim osobom uprawnionym do świadczeń zamieszkałym/przebywającym na terytorium Polski kompleksowe i skoordynowane świadczenia opieki zdrowotnej w miejscu zamieszkania. Świadczenia udzielane są w warunkach ambulatoryjnych (w gabinecie, poradni lub przychodni), a w przypadkach uzasadnionych medycznie, także w domu pacjenta (również w domu pomocy społecznej). Świadczenia opieki zdrowotnej w POZ oparte jest na prawie do imiennego wyboru lekarza, pielęgniarki, położnej podstawowej opieki zdrowotnej. Przedmiotem zawieranych umów w podstawowej opiece zdrowotnej w 2016 roku były: świadczenia lekarza, świadczenia pielęgniarki, świadczenia położnej, świadczenia pielęgniarki szkolnej, świadczenia transportu sanitarnego w oraz świadczenia nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej.

Postępujący proces starzenia się ludności województwa lubuskiego stanowi istotne wyzwanie dla systemu opieki zdrowotnej. Wzrost liczby osób starszych wiąże się ze zwiększeniem obciążania systemu ochrony zdrowia kosztami opieki nad tą grupą ludności. Ze względu na rosnący odsetek osób starszych, coraz ważniejsze staje się wspieranie idei starzenia się w zdrowiu. Priorytetowa staje się poprawa dostępności opieki zdrowotnej dla osób w podeszłym wieku, w tym w rozwoju infrastruktury opieki geriatrycznej czy długoterminowej oraz zapewnienie dostępu do odpowiednio przeszkolonego personelu medycznego w zakresie opieki nad seniorami.

Poniższa tabela przedstawia liczbę osób powyżej 60 roku życia, którym w latach 2015 - 2016 udzielono świadczeń zdrowotnych na terenie województwa lubuskiego.

Tabela nr 9: Liczba osób powyżej 60 roku życia, którym w latach 2015-2016 udzielono pomocy zdrowotnej

Rodzaj świadczenia	liczba osób powyżej 60 roku życia w roku 2015	liczba osób powyżej 60 roku życia w roku 2016
podstawowa opieka zdrowotna	190 015	197 445
ambulatoryjna opieka specjalistyczna, ŁĄCZNIE:	145 639	151 564
w tym w poradniach geriatrycznych	116	218
leczenie szpitalne, ŁĄCZNIE:	63 197	64 867
w tym w oddziałach geriatrycznych	1 196	1 212
leczenie psychiatryczne, ŁĄCZNIE:	11 099	11 745
w tym świadczenia psychogeriatryczne	238	254
rehabilitacja lecznicza	38 508	39 390
leczenie stomatologiczne	31 543	31 667
profilaktyczne programy zdrowotne	17 595	18 108
świadczenia odrębnie kontraktowane	1 449	1 450

świadczenia pielęgnacyjne i opiekuńcze	2 016	1 805
opieka paliatywna i hospicyjna	2 180	2 235
pomoc doraźna i transport sanitarny	26 530	25 538

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Lubuski Oddział Wojewódzki w Zielonej Górze

Obecnie na terenie województwa lubuskiego funkcjonują tylko trzy oddziały geriatryczne (Szpital im. R. Śmigielskiego w Skwierzynie, Szpital Na Wyspie w Żarach oraz Lubuski Szpital Specjalistyczny Pulmonologiczno - Kardiologiczny w Torzymiu), które przy przewidywanych zmianach demograficznych nie będą w stanie zapewnić odpowiedniej opieki medycznej osobom starszym.

W latach 2015 - 2016 najczęstszym rozpoznaniem jednostek chorobowych wśród pacjentów powyżej 60 lat, będących pod opieką czynną lekarza podstawowej opieki zdrowotnej były następujące schorzenia:

- cukrzyca insulinoniezależna,
- zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa,
- rozrost gruczołu krokowego,
- zwyrodnienia wielostawowe,
- próchnica zębów.

Występowanie tych schorzeń sukcesywnie nasila się wraz z wiekiem. Również wraz z wiekiem nasilają się trudności z samodzielnym poruszaniem się w domu i poza nim, czego istotną konsekwencją są ograniczenia w samodzielnym funkcjonowaniu.

Tabela nr 10: Najczęstsze rozpoznania jednostek chorobowych wśród pacjentów powyżej 60 r. ż. leczonych na terenie województwa lubuskiego w latach 2015-2016

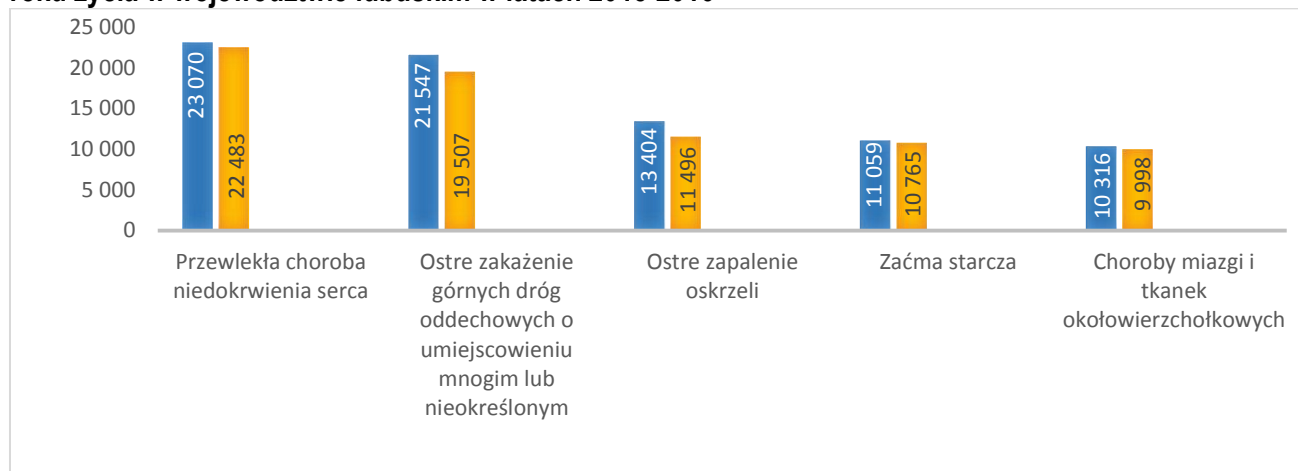
Nazwa rozpoznania głównego	Liczba osób powyżej 60 roku życia	
	2015	2016
Samoistne (pierwotne nadciśnienie)	96 644	92 044
Cukrzyca insulinoniezależna	26 978	27 250
Przewlekła choroba niedokrwienia serca	23 070	22 483
Zmiany zwyrodnieniowe kręgosłupa	22 355	23 426
Ostre zakażenie górnych dróg oddechowych o umiejscawianiu mnogim lub nieokreślonym	21 547	19 507
Zwyrodnienia wielostawowe	21 023	21 525
Próchnica zębów	19 753	20 685
Zaburzenia korzeni rdzeniowych i splotów nerwowych	19 598	19 829
Rozrost gruczołu krokowego	19 369	20 005
Choroba nadciśnieniowa z zajęciem serca	15 361	15 062
Ostre zapalenie oskrzeli	13 404	11 496
Choroba zwyrodnieniowa stawów kolanowych (Gonartroza)	12 836	13 292
Miażdżyca	12 792	12 163
Zaćma starcza	11 059	10 765
Niewydolność serca	10 868	10 638
Zaburzenia przemian lipidów i inne lipidemie	10 846	11 156
Ostre zapalenie nosa i gardła (przeziębienie)	10 794	10 439

Migotanie i trzepotanie przedsionków	10 781	10 847
Choroby mięszki i tkanek okołowierzchołkowych	10 316	9 998
Inne postaci nieodczynności tarczycy	9 868	10 225

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Lubuski Oddział Wojewódzki w Zielonej Górze

Poniższy wykres obrazuje spadek zachorowań w przypadku do rozpoznania głównego w porównaniu do roku 2015.

Wykres nr 1: Spadek zachorowań w przypadku rozpoznania głównego wśród osób powyżej 60 roku życia w województwie lubuskim w latach 2015-2016

Źródło: Narodowy Fundusz Zdrowia Lubuski Oddział Wojewódzki w Zielonej Górze

Z ostatnich danych za 2015 r., będących w posiadaniu Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego, wynika, że najczęstszą przyczyną hospitalizacji osób w wieku 60 i więcej były choroby układu krążenia – 26,1 %, a następnie nowotwory – 13,9%.

Tabela nr 11: Przyczyny hospitalizacji Lubuszan w wieku 60 lat i więcej w latach 2015 – 2016

Przyczyna hospitalizacji	Ilość hospitalizacji	
	I. bezwzględne	%
	2015	
Choroby układu krążenia	20 951	26,1
Nowotwory	11 202	13,9
Choroby układu trawiennego	5 822	7,2
Choroby układu oddechowego	5 364	6,7
Choroby układu moczowo – płciowego	5 364	6,7

Źródło: Wydział Zdrowia Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

W 2016 roku ze środowiskowej formy opieki psychiatrycznej skorzystało o 196 więcej pacjentów w wieku 65 lat i więcej niż w roku poprzednim. Najwięcej osób z zaburzeniami psychicznymi włącznie z zespołami objawowymi – 867 osób, tj. 67,3% (w 2015 r. - 755 osób. tj. 69,1%), kolejna grupa to osoby z zaburzeniami nerwicowymi związanymi ze stresem i somatoformiczne – 121 osoby, tj. 9,4% (w 2015 r.

- 93 osoby, tj. 8,5%). Liczba pacjentów pierwszorazowych wynosiła 328 osoby, gdzie nastąpił spadek o 14 osób, wśród których największy odsetek pacjentów leczono z powodu organicznych zaburzeń psychicznych włącznie z zespołami objawowymi 70,4% w 2016 roku, również odnotowano spadek do roku 2015 o 3,9% .

W poradniach zdrowia psychicznego, odwykowego i leczenia uzależnień z powodu zaburzeń psychicznych (bez uzależnień) leczono ogółem w 2016 roku - 6 549 osób w wieku 65 lat i więcej. Zaobserwowano duży wzrost o 346 pacjentów w porównaniu do roku 2015. Najwięcej pacjentów stanowiły osoby: z zaburzeniami organicznymi – 42,1% (w 2015 r. - 38,4%), z zaburzeniami nerwicowymi związanymi ze stresem i somatoformicznymi – 22,0% (w 2015 r.- 22,4%), schizofrenią – 11,2% (w 2015 r. - 11,2%). Wśród pacjentów pierwszorazowych najczęstszymi zaburzeniami były: zaburzenia organiczne – 47,1% (w 2015 r.- 39,4%) i zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne – 28,3% (w 2015 r. - 32,4%).

Tabela nr 12: Leczeni w zespołach leczenia środowiskowego, w tym w wieku 65 lat i więcej na terenie woj. lubuskiego w latach 2015-2016

Wyszczególnienie	Leczeni ogółem						Leczeni po raz pierwszy w życiu					
	Razem:		w tym: mężczyźni		w tym: w wieku 65 i więcej		Razem:		w tym: mężczyźni		w tym: w wieku 65 i więcej	
	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016	2015	2016
Leczenie ogółem z zaburzeniami psychicznymi	2406	2763	801	988	1092	1288	637	635	188	254	342	328
Mężczyźni	-	-	-	-	266	364	-	-	-	-	72	122
osoby zamieszkałe na wsi	676	725	233	281	254	337	163	142	57	65	92	56
organiczne zaburzenia psychiczne włącznie z zespołami objawowymi	970	1143	330	433	755	867	307	286	101	116	254	231
zaburzenia spowodowane używaniem alkoholu	27	38	25	31	5	15	17	14	16	13	2	5
zaburzenia spowodowane używaniem substancji psychoaktywnych	18	31	12	8	5	7	7	7	5	3	-	4
schizofrenia	385	447	154	192	78	85	40	76	12	37	10	11
zaburzenia schizotypowe: schizoafektywne i urojeniowe (bez schizofrenii)	32	44	9	16	15	21	6	11	2	4	3	4
zaburzenia nastroju – afektywne	286	335	68	90	92	100	85	61	16	20	29	17
zaburzenia nerwicowe związane ze stresem i somatoformiczne	440	551	108	138	93	121	104	134	21	40	26	34
zespoły behawioralne związane z zaburzeniami fizjologicznymi i czynnikami fizycznymi	3	3	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-
inne	245	171	93	80	49	72	49	45	15	21	18	22

Źródło: Wydział Zdrowia Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp.

Z uwagi na rosnącą od kilku lat liczbę osób w wieku poprodukcyjnym oraz prognozowany systematyczny wzrost odsetka osób starszych w populacji województwa istotny staje się problem zabezpieczenia opieki geriatrycznej oraz długoterminowej, zarówno w formie opieki instytucjonalnej (DPS, ZOL i ZPO), jak i domowej (opieka pielęgnarska, usługi opiekuńcze). Realizacja tych świadczeń wymaga jednak stworzenia odpowiedniej infrastruktury. Problem stanowi m.in. niedostateczna liczba lekarzy specjalistów w dziedzinie geriatry.

W związku z powyższym niezbędne jest przystosowanie oddziałów wewnętrznych do leczenia schorzeń charakterystycznych w wieku starszym. Konieczny jest rozwój infrastruktury pomocy społecznej świadczącej usługi opiekuńcze dzienne i całodobowe. Stopniowy wzrost liczby osób starszych i wydłużenie średniej długości życia powoduje konieczność zapewnienia świadczeń opieki zdrowotnej i socjalnej osobom w podeszłym wieku, a także dostosowania oferty do potrzeb tych osób (rozwój domów pomocy społecznej), a możliwości finansowe powinny stwarzać warunki dostępności do tych usług. Szczególnym zakresem świadczeń skierowanym dla ww. grupy osób są realizowane na terenie województwa lubuskiego świadczenia w zakresie geriatry, rehabilitacji, opieki długoterminowej w rodzaju: opieki domowej, ambulatoryjnej opieki specjalistycznej i leczenia stacjonarnego. Liczba łóżek oraz liczba specjalistów jest niewystarczająca. Z obszaru pomocy społecznej oferta dotyczy domów pomocy społecznej, usług opiekuńczych, domów dziennego pobytu, rodzinnych domów pomocy, do których dostępność z różnych względów jest ograniczona.

II.3. System wsparcia - infrastruktura i usługi socjalne

W związku z poprawą warunków i jakości życia systematycznie wydłuża się czas trwania życia, co powoduje często funkcjonowanie w sprawności ograniczonej lub niesamodzielnej. Coraz częściej również w związku z wydłużającym się trwaniem życia w rodzinach jest więcej niż jedna osoba wymagająca opieki. Taka sytuacja powoduje, że rodziny opiekujące się osobami starszymi mają poważniejszy problem niż dawniej z zapewnieniem właściwej opieki osobom niesamodzielnym. Poza tym zachodzące zmiany na rynku pracy i migracje dodatkowo utrudniają sprawowanie opieki nad osobą zależną. W związku z powyższym niezbędne wydaje się udzielania instytucjonalnej pomocy i wsparcia rodzinom opiekującym się seniorami w zapewnieniu należytej opieki i pielęgnacji.

W polskim systemie pomocy społecznej to głównie samorządy gminne zobowiązane są do udzielania pomocy i wsparcia w tym zakresie, a do ich zadań należy m.in.:

- organizowanie i świadczenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych w miejscu zamieszkania, z wyłączeniem specjalistycznych usług opiekuńczych dla osób z zaburzeniami psychicznymi,

- prowadzenie i zapewnienie miejsc w mieszkaniach chronionych,
- kierowanie do domu pomocy społecznej i ponoszenie odpłatności za pobyt mieszkańca gminy w tym domu,
- prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym,
- organizowanie i świadczenie specjalistycznych usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi (w ramach zadań zleconych z zakresu administracji rządowej).

Do zadań powiatu w tym zakresie należy:

- prowadzenie i rozwój infrastruktury domów pomocy społecznej o zasięgu ponadgminnym oraz umieszczanie w nich skierowanych osób.

Wydawanie i cofanie zezwoleń na prowadzenie domów pomocy społecznej, na prowadzenie placówek zapewniających całodobową opiekę osobom niepełnosprawnym, przewlekle chorym lub w podeszłym wieku wydaje wojewoda. Prowadzi również rejestr tych placówek i przeprowadza kontrole.

Osobie samotnej, która z powodu wieku, choroby lub innych przyczyn wymaga pomocy innych osób, a jest jej pozbawiona, przysługuje pomoc w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze obejmują pomoc w zaspokajaniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, zaleconą przez lekarza pielęgnację oraz, w miarę możliwości, zapewnienie kontaktów z otoczeniem.

Specjalistyczne usługi opiekuńcze są to usługi dostosowane do szczególnych potrzeb wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności, świadczone przez osoby ze specjalistycznym przygotowaniem zawodowym. Ośrodek pomocy społecznej, przyznając usługi opiekuńcze, ustala ich zakres, okres i miejsce świadczenia.

Tabela nr 13. Ilość udzielonych usług opiekuńczych

Usługi opiekuńcze				W tym specjalistyczne usługi opiekuńcze		
	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń	Liczba osób, którym przyznano decyzją świadczenie	Liczba świadczeń	Kwota świadczeń
2015	2 621	782 397	9 634 006	18	3 646	90 968
2016	2 753	828 111	10 961 024	21	3 744	134 155

Źródło: Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wlkp.

Z danych statystycznych Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. wynika, że w 2016 roku przyznano usługi opiekuńcze dla 2 753 osób, na kwotę 10 961 024 zł. Usług

opiekuńczych specjalistycznych udzielono 21 osobom, na kwotę 134 155 zł. Natomiast w 2015 r. usługi opiekuńcze przyznano dla 2 621 osób, na kwotę 9 634 006 zł. Specjalistycznych usług opiekuńczych dla 18 osób (3 646 świadczeń na kwotę 90 968 zł).

W województwie lubuskim funkcjonują 82 ośrodki pomocy społecznej. Prowadzone postępowania nadzorczo – kontrolne Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego wykazały, że w 2015 roku zadań w formie usług opiekuńczych nie realizowało 12 gmin. Stwierdzono również, że występują rozbieżności w podejściu do ich realizacji, m.in. w wycenie kosztu usługi w poszczególnych gminach (kształtuje się od 1,61 zł do 54,27 zł za 1 godzinę) oraz zdarzają się też sytuacje, że gmina podwyższa cenę 1 h/usługi. Skutkiem wysokiego kosztu usługi, podopieczni ograniczają ich liczbę, bądź całkowicie rezygnują ze świadczenia. Zjawisko to jest bardzo niepokojące, ponieważ dotyczy jednej z najsłabszych grup społecznych, osób utrzymujących się z emerytury, czy renty, a więc świadczeń, których wysokość w wielu przypadkach nie wystarcza na podstawowe potrzeby. Wzrost wysokości świadczenia przekłada się na ograniczenie dostępności do usług osobom, które ze względu na stan zdrowia powinny otrzymać wsparcie w tej formie, a z powodu znacznego obciążenia budżetu domowego z pomocy nie skorzystają. Ponadto stwierdzono, że w większości gmin świadczenie usług ogranicza się do dni roboczych i usługobiorcy w dni wolne od pracy muszą radzić sobie sami. Częstą praktyką jest świadczenie usług w miejscu zamieszkania osobom wymagającym opieki, które ze względu na swoją głęboką niepełnosprawność i całkowity brak samodzielności (np. osoby ociemniałe ze schorzeniami narządu ruchu i starsze), powinny być kierowane do placówek całodobowych, typu dom pomocy społecznej.

Osobie wymagającej całodobowej opieki z powodu wieku, choroby lub niepełnosprawności, niemogącej samodzielnie funkcjonować w codziennym życiu, której nie można zapewnić niezbędnej pomocy w formie usług opiekuńczych, przysługuje prawo do umieszczenia w domu pomocy społecznej. Należy zgłosić się do ośrodka pomocy społecznej właściwego ze względu na miejsce zamieszkania lub pobytu osoby ubiegającej się o skierowanie do domu pomocy społecznej. Decyzję w sprawie skierowania wydaje ośrodek pomocy społecznej właściwy ze względu na miejsce zamieszkania osoby kierowanej, natomiast decyzję o umieszczeniu wydaje organ prowadzący dom pomocy społecznej. Dom pomocy społecznej świadczy usługi bytowe, opiekuńcze, wspomagające i edukacyjne na poziomie obowiązującego standardu, w zakresie i formach wynikających z indywidualnych potrzeb osób w nim przebywających.

Osobę uprawnioną kieruje się do domu pomocy społecznej zlokalizowanego jak najbliżej jej miejsca zamieszkania, a w przypadku gdy czas oczekiwania na umieszczenie wynosi ponad 3 miesiące osobę taką kieruje się do domu pomocy społecznej zlokalizowanego jak najbliżej miejsca zamieszkania, w którym czas oczekiwania jest krótszy niż 3 miesiące.

Pobyt w domu pomocy społecznej jest odpłatny do wysokości średniego miesięcznego kosztu utrzymania mieszkańca: 1) w domu pomocy społecznej o zasięgu gminnym – ustala wójt (burmistrz, prezydent miasta) 2) w domu pomocy społecznej o zasięgu powiatowym – ustala starosta. Od 1 stycznia 2004 r. obowiązuje w Polsce trójskładowy system odpłatności za pobyt mieszkańca w domu pomocy społecznej w następującej kolejności:

- mieszkaniec – nie więcej niż 70% dochodu;
- małżonek, zstępni przed wstępnymi (oraz inne osoby) - zgodnie z umową zawartą pomiędzy kierownikiem ośrodka pomocy społecznej, a osobą zobowiązaną do opłat (jeśli spełniają określone kryteria dochodowe) – w formie dobrowolnej umowy stron, jeśli spełnia kryteria wskazane w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. ustawie o pomocy społecznej (art. 61 cyt. ustawy);
- gmina, z której osoba została skierowana do domu pomocy społecznej - w wysokości różnicy między średnim kosztem utrzymania w domu pomocy społecznej, a opłatami wnoszonymi przez mieszkańca i osoby zobowiązane do opłat.

Na podstawie danych z Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego wynika, że w województwie lubuskim funkcjonują 23 domy pomocy społecznej (w 12 powiatach) i od kilku lat liczba ta utrzymuje się na tym samym poziomie. W powiecie słubickim oraz żagańskim nie funkcjonuje żaden dom pomocy społecznej. W powiecie międzyrzeckim działa 6 domów. W pozostałych powiatach usytuowanych jest od 1 do 3 domów pomocy społecznej. 23 domy pomocy społecznej oferują łącznie 2 342 miejsc (wg stanu na dzień 31 lipca 2016 r.). Spośród wszystkich domów, 21 prowadzących jest samorząd powiatowy (2 230 miejsc), a 2 pozostałe domy prowadzone są na zlecenie powiatów przez Zgromadzenia Zakonne (112 miejsc). Na prowadzenie wskazanych 23 domów pomocy społecznej organy prowadzące posiadają zezwolenie Wojewody Lubuskiego, tzn. domy spełniają wymagany standard usług.

Z Oceny Zasobów Pomocy Społecznej Województwa Lubuskiego wynika, że koszt prowadzenia i utrzymania domów pomocy społecznej wyniósł w 2016 r. – 185 215 310 zł, natomiast w 2015 r. 100 450 057 zł. Średni miesięczny koszt utrzymania mieszkańca w dps w woj. lubuskim wyniósł w 2016 r. – 3 293,65 zł, natomiast w 2015 r. kształtował się na poziomie 3 106,46 zł.

Tabela nr 14: Liczba osób umieszczanych w domach pomocy społecznej w latach 2015 - 2016

Osoby:	Liczba osób umieszczanych w dps-ach w roku sprawozdawczym		Liczba osób oczekujących na umieszczenie wg stanu na dzień 31.XII	
	2015	2016	2015	2016
Ogółem:				
z tego dla:				
Osob w podeszłym wieku	406	406	291	298
	62	64	7	24

Osób przewlekłe somatycznie chorych	206	221	179	149
Osób przewlekłe psychicznie chorych	72	45	74	85
Osób dorosłych niepełnosprawnych intelektualnie	10	8	31	36
Dzieci i młodzież niepełnosprawnej intelektualnie	11	6	0	2
Osób niepełnosprawnie fizycznie	45	62	0	2
Osób uzależnionych od alkoholu	0	0	0	0

Źródło: Lubuski Urząd Wojewódzki w Gorzowie Wlkp.

Ponadto, w województwie lubuskim funkcjonują ośrodki wsparcia - domy dziennego pobytu. Dom wspiera osoby, które ze względu na wiek, choroby lub niepełnosprawność wymagają częściowej opieki w zaspokojeniu niezbędnych potrzeb życiowych. W 2015 roku odnotowano 9 takich placówek prowadzonych przez gminy i 1 przez inny podmiot. W ddp prowadzonych przez gminy korzystało 354 uczestników, a w 1 prowadzonym przez inny podmiot korzystało 15 uczestników. W 2016 roku ilość ddp wg danych z Lubuskiego Urzędu Wojewódzkiego nie zmieniła się, jednak ze wsparcia w placówkach prowadzonych przez gminę skorzystało 338 osób, i 19 osób w placówce prowadzonej przez inny podmiot.

Świadczenia rodzinne i opiekuńcze:

Zasiłek pielęgnacyjny jest to rodzaj świadczenia rodzinnego wypłacanego na podstawie ustawy o świadczeniach rodzinnych. Zasiłek ten przysługuje między innymi osobom, które ukończyły 75 lat, niemającym prawa do dodatku pielęgnacyjnego. Zasiłek pielęgnacyjny jest przyznawany w celu częściowego pokrycia wydatków wynikających z konieczności zapewnienia opieki i pomocy innej osoby w związku z niezdolnością do samodzielnej egzystencji. Wysokość zasiłku pielęgnacyjnego wynosi 153 zł miesięcznie.

W 2016 roku w województwie lubuskim gminy wypłaciły łącznie 1150 zasiłków pielęgnacyjnych z tytułu ukończenia 75 roku życia na łączną kwotę 175.850 zł, średnio wypłacono około 96 zasiłków. W porównaniu do roku poprzedniego liczba zasiłków zmalała o 136 wypłaconych. Można przypuszczać, że było to spowodowane nabywaniem uprawnień do dodatku pielęgnacyjnego. W związku z tym, że dodatek pielęgnacyjny jest świadczeniem wypłacanym przez zakład ubezpieczeń społecznych jako dodatek do renty lub emerytury i osobom powyżej 75 roku życia jest przyznawany z urzędu, spadek liczby pobieranych zasiłków pielęgnacyjny wynika z faktu nabycia przez te osoby prawa do emerytury, a tym samym także prawa do dodatku pielęgnacyjnego.

Specjalny zasiłek opiekuńczy jest to rodzaj świadczenia rodzinnego wypłacanego przez gminy, przede wszystkim opiekunom dorosłych osób niepełnosprawnych, którzy w związku z koniecznością sprawowania opieki nad niepełnosprawnym członkiem rodziny musieli zrezygnować z aktywności

zawodowej. Za osoby pobierające to świadczenie co do zasady są również opłacane składki na ubezpieczenie emerytalno - rentowe oraz ubezpieczenie zdrowotne.

Jednakże w sprawozdawczości nie są wyodrębnione dane dotyczące wieku osób, nad którymi sprawowana jest opieka, dlatego też nie można określić, ile z tych świadczeń jest wypłacanych dla osób opiekujących się osobami starszymi.

Wojewodowie mają obowiązek przedstawiania kwartalnych informacji Pełnomocnikowi do Spraw Osób Niepełnosprawnych z realizacji zadań powiatowych zespołów i wojewódzkiego zespołu danych o liczbie wydanych orzeczeń wg przyczyn niepełnosprawności, stopni niepełnosprawności. Z informacji tych wynika, że w roku 2016 osobom w wieku 60 lat i więcej wydano w województwie lubuskim 9 642 orzeczeń. Dominującymi kodami chorobowymi był symbol 05-R – upośledzenia narządu ruchu (2828 orzeczeń), 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia (2433 orzeczeń) oraz 10-N – choroby neurologiczne (1374 orzeczenia).

W porównaniu do roku 2015 osobom w wieku 60 lat i więcej, wydano w województwie lubuskim o 1977 orzeczeń o stopniu niepełnosprawności więcej. Nie zmieniły się też choroby, które wpłynęły na wydanie orzeczeń. Dominującymi wówczas kodami chorobowymi były również symbole: 05-R – upośledzenia narządu ruchu (4245 orzeczeń), 07-S – choroby układu oddechowego i krążenia (2794 orzeczeń) oraz 10-N – choroby neurologiczne (1552 orzeczeń). Można przypuszczać, że znaczny spadek wydanych orzeczeń dla osób starszych, spowodowany był faktem, że na posiedzenie zespołu ds. orzekania o niepełnosprawności trzeba stawić się osobiście (inaczej wniosek nie będzie rozpatrywany). Problemy zdrowotne oraz bariery architektoniczne uniemożliwiają seniorom stawienie się na posiedzeniu zespołu w celu pozyskania orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

Zachodzące przemiany stwarzają wyzwania i możliwości dla polskiego systemu pomocy społecznej, których realizatorem nie koniecznie może być tylko administracja publiczna, ale przede wszystkim organizacje pozarządowe czy podmioty ekonomii społecznej.

II.4. Aktywność społeczna, kulturalna i edukacyjna

Najważniejsze zadania polityki wobec starzenia się i starości to sprzyjanie integracji wewnątrz - i międzypokoleniowej. Przez taki pryzmat należałoby patrzeć na całokształt polityki realizowanej w skali lokalnej. Znaczenie tego obszaru wiąże się ze zmianą nastawiania do starości – w miejsce ograniczenia udziału w życiu środowiska i koncentrowaniu aktywności na sprawach najbliższej rodziny coraz częściej

obserwuje się zmiany form aktywności przy zachowaniu kontaktów ze środowiskiem zewnętrznymi wobec jednostki i jej rodziny. Można uznać, że aktywność kulturalna i edukacyjna wynika z dążenia do samorozwoju osoby starszej, co może być traktowane jako warunek konieczny do właściwego jej funkcjonowania.

Działania we wskazanym obszarze można podzielić na dwie podstawowe grupy:

- adresowane do osób samodzielnych i mogących korzystać z oferty kulturalnej i edukacyjnej poza swoim miejscem zamieszkania,
- działania skierowane do osób zmuszonych ze względu na stan zdrowia i poziom sprawności do pozostawania w domu.

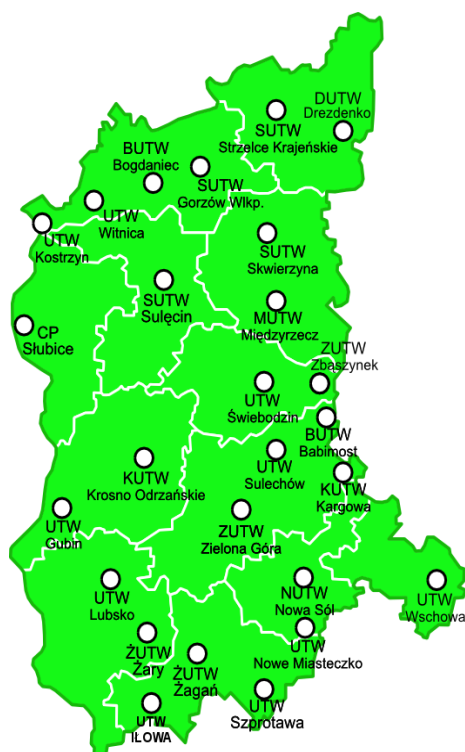
W województwie lubuskim samorządy powinny zwrócić uwagę na pilną potrzebę tworzenia przy współudziale organizacji pozarządowych, sieci klubów oferujących warunki do wspólnego spędzania czasu, zarówno w środowisku dla aktywnych seniorów oraz osób pozostających w domu. Ważną rolę mogą w tym przypadku odegrać wolontariusze, którzy w czasie odwiedzin u osób starszych będą czytać im książki lub czasopisma oraz uczestniczyć w rozmowie. W tym przypadku najlepiej może się sprawdzić wolontariat starszych osób, które, odwiedzając swoich mniej sprawnych rówieśników, często łatwiej mogą nawiązać z nimi kontakt.²

Najliczniejszą grupę seniorów zrzesza Okręgowy Zarząd Emerytów, Rencistów i Inwalidów z siedzibą w Zielonej Górze należący do Polskiego Związku Emerytów, Rencistów i Inwalidów. Organizacja ta obejmuje obszar województwa lubuskiego i część wielkopolskiego. Jest podzielony na 20 rejonów, które skupiają około 8,5 tys. członków.

Na terenie województwa lubuskiego bardzo prężnie funkcjonują także Uniwersytety Trzeciego Wieku. W 2016 roku było 26 Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

² Polityka wobec starości i starzenia się w Polsce w latach 2015-2035, Wyd. IPiSS, Warszawa 2016, str. 104).

Mapa nr 1: Uniwersytety Trzeciego Wieku w województwie lubuskim

Źródło: strona internetowa: <http://www.utw.zgora.pl/>

Gminne rady seniorów (zgodnie z ustawą o samorządzie gminnym) są ciałem doradczym – konsultacyjno - inicjatywnym, powoływanym uchwałą rady gminy z jej inicjatywy lub na wniosek zainteresowanych środowisk. W jej skład wchodzi m.in. przedstawiciele lokalnych podmiotów działających na rzecz seniorów, zwłaszcza organizacji pozarządowych oraz organizatorów lokalnego uniwersytetu trzeciego wieku. Takie określenie ram funkcjonowania rady seniorów nie tylko daje jej możliwość konsultowania decyzji zapadających na poziomie rady gminy, ale również wychodzenia z własną inicjatywą. Zwiększa więc szansę zaangażowania osób starszych w sferę obywatelskiej aktywności. Biorąc pod uwagę znane powszechnie prognozy dotyczące starzenia się polskiego społeczeństwa, aktywizacja osób starszych jest kluczowa dla sprawnego i dobrego funkcjonowania społeczności lokalnych. Grupy seniorów są przy tym niezwykle zróżnicowane wewnętrznie: można do nich zaliczyć zarówno osoby w pełni sprawne, które właśnie rozpoczęły okres emerytury, jak i te w podeszłym wieku – umiejętność dobrego rozpoznania ich potrzeb i oczekiwań jest niezwykle trudnym i ważnym zadaniem. Dotychczas podejmowane – coraz liczniejsze – działania kierowane do najstarszych mieszkańców (realizowane między innymi przez liczne uniwersytety trzeciego wieku) koncentrowały się przede wszystkim na upowszechnianiu aktywności sportowej lub kulturalnej seniorów, pomijając tym samym jeden z najważniejszych obszarów, jakim jest aktywność obywatelska.

Rady seniorów mają potencjał do aktywizowania osób starszych jako obywateli – angażujących się w lokalne życie społeczne.

Rady seniorów są ważnym elementem lokalnych wspólnot samorządowych. Dzięki nim osoby starsze rozwijają się jako obywatele i mają wpływ na decyzje ich dotyczące. Z kolei lokalni decydenci podejmują trafniejsze decyzje, angażując równocześnie coraz liczniejszą grupę mieszkańców. Należy przy tym pamiętać, by powołanie rady seniorów było – być może pierwszym, ale nie jedynym – elementem lokalnej polityki wobec osób starszych. Tylko strategiczne rozwiązania w tym obszarze i zapewnienie odpowiedniego wsparcia seniorom pozwala na pełniejsze wykorzystanie potencjału zawartego w radach, które stają się narzędziem rzeczywistej partycypacji obywatelskiej.

Na terenie województwa lubuskiego gminne rady seniorów są obecne w przestrzeni publicznej od kilku lat. Tworzone są w celu zapewnienia osobom starszym wpływu na sprawy dotyczące lokalnej społeczności, stworzenia warunków do pobudzania aktywności obywatelskiej osób starszych, rozwijania więzi międzypokoleniowej, reprezentowania interesów osób starszych wobec władz samorządowych oraz reprezentacji ich interesów i potrzeb, stworzenia możliwości zaangażowania seniorów w życie społeczne oraz zapewnienia wpływu na sprawy dotyczące jakości ich życia. Gminne rady seniorów na obszarze województwa lubuskiego liczą od 7 do 15 członków. W skład rady wchodzi zwykle przedstawiciele osób starszych w wieku od 55 lat zamieszkałych na terenie danej gminy oraz przedstawiciele podmiotów działających na rzecz osób starszych. Województwo lubuskie liczy 82 gminy. W 12 z nich zostały utworzone gminne rady seniorów (Skwierzyna, miasto Gubin, Iłowa, Kostrzyn, Krosno Odrzańskie, miasto Żary, Zielona Góra, Deszczno, Sulęcín, Świebodzin, Gorzów Wielkopolski, Otyń).

Starość kojarzona jest często z biernością, chorobą i samotnością, ale wcale nie musi tak być. Dzięki wydłużeniu się ludzkiego życia i stałej poprawie jego jakości, w tym także stanu zdrowia, może być to czas aktywnej realizacji własnych pasji i marzeń. Aktywne starzenie wśród mieszkańców województwa lubuskiego wciąż jest nowym zagadnieniem. W związku z czym należałoby podejmować działania zwiększające aktywność zarówno kulturalną, edukacyjną jak i społeczną osób starszych. Dużą rolę mogą odegrać organizacje społeczne, które stanowią dobrą formę dla realizacji aktywności osób starszych. Przykładem są choćby uniwersytety trzeciego wieku oraz kluby seniora, które skupiają najwięcej osób starszych.

II.5. Aktywność zawodowa 50+

Ustawa o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy nie definiuje pojęcia „osoby starsze”, ale określa osoby będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy, do których zalicza się osoby powyżej 50 roku życia.

W końcu 2016 roku w skali kraju nastąpił wzrost odsetka osób powyżej 50 roku życia w ogólnej liczbie zarejestrowanych do 28,2%, natomiast w skali województwa ten odsetek wyniósł 30,2%. W Polsce w końcu 2015 r. osoby powyżej 50 roku życia stanowiły 27,5% ogółu zarejestrowanych bezrobotnych, a w województwie lubuskim 30,1% ogółu. Większość osób bezrobotnych w lubuskim to mężczyźni 60,40% w 2016 r. i 60,91% w 2015 r.

Tabela nr. 15: Ilość osób 50+ zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w województwie lubuskim

Powiat	2015			2016		
	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni
gorzowski + m. Gorzów Wlkp.	1685	679	1006	1376	599	777
krośnieński	821	315	506	714	267	447
międzyrzecki	1011	397	614	931	386	545
nowosolski	1438	595	843	1174	458	716
ślubicki	392	143	249	279	93	186
strzelecko- drezdenecki	902	350	552	740	294	446
sulęciński	536	181	355	486	160	326
świebodziński	644	248	396	509	207	302
wschowski	452	194	258	434	178	256
zielonogórski + m. Zielona Góra	1980	808	1172	1522	629	893
żagański	1080	409	671	888	349	539
żarski	1018	356	662	835	296	539
Łącznie:	11959	4675	7284	9888	3916	5972
Procentowo:	100%	39,09%	60,91%	100%	39,60%	60,40%

Źródło: Dane z powiatowych urzędów pracy

Tabela nr 16: Odsetek ogólnej liczby osób 50+ zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy w województwie lubuskim na tle całkowitej liczby mieszkańców województwa lubuskiego i poszczególnych powiatów

	2015	2016
ogółem	1,17%	0,97%
gorzowski+ m. Gorzów Wlkp.	0,87%	0,70%
krośnieński	1,47%	1,28%
międzyrzecki	1,73%	1,59%

nowosolski	1,65%	1,35%
ślubicki	0,83%	0,59%
strzelecko- drezdenecki	1,80%	1,48%
sulęciński	1,51%	1,37%
świebodziński	1,14%	0,91%
wschowski	1,15%	1,11%
zielonogórski + m. Zielona Góra	0,93%	0,71%
żagański	1,33%	1,10%
żarski	1,04%	0,85%

Źródło: Dane z powiatowych urzędów pracy

Wśród osób 50+ zarejestrowanych w lubuskich urzędach pracy z prawem do zasiłku w roku 2016 46,33% stanowiły kobiety, 53,67% mężczyźni. W 2015 roku 45,24% to kobiety 50+ z prawem do zasiłku i 54,76% to mężczyźni. Wskaźnik zarejestrowanych kobiet nieznacznie zatem wzrósł o 1,09%, a wskaźnik zarejestrowanych mężczyzn 50+ z prawem do zasiłku zmalał o 1,09%.

Tabela nr 17: Ilość osób bezrobotnych z prawem do zasiłku

Powiat	2015			2016		
	ogółem	kobiety	mężczyźni	ogółem	kobiety	mężczyźni
Gorzowski + m. Gorzów Wlkp.	491	225	266	383	208	175
krośnieński	152	65	87	144	59	85
międzyrzecki	192	76	116	221	107	114
nowosolski	262	114	148	221	84	137
ślubicki	103	52	51	58	22	36
strzelecko- drezdenecki	171	73	98	152	63	89
sulęciński	93	37	56	72	33	39
świebodziński	162	90	72	98	58	40
wschowski	97	42	55	77	34	43
zielonogórski + m. Zielona Góra	401	186	215	280	136	144
żagański	182	83	99	170	69	101
żarski	163	74	89	129	56	73
	2469	1117	1352	2005	929	1076
	100%	45,24%	54,76%	100%	46,33%	53,67%

Źródło: Dane z powiatowych urzędów pracy

Zdecydowana ilość osób bezrobotnych zamieszkuje miasta. Wskaźnik za 2016 rok wyniósł 4 171 osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi i 5 726 osób mieszkających w miastach. W poprzednim roku sytuacja wyglądała podobnie: 4 787 osób bezrobotnych, których miejscem zamieszkania jest wieś i 7 186 osób zamieszkujących tereny miejskie.

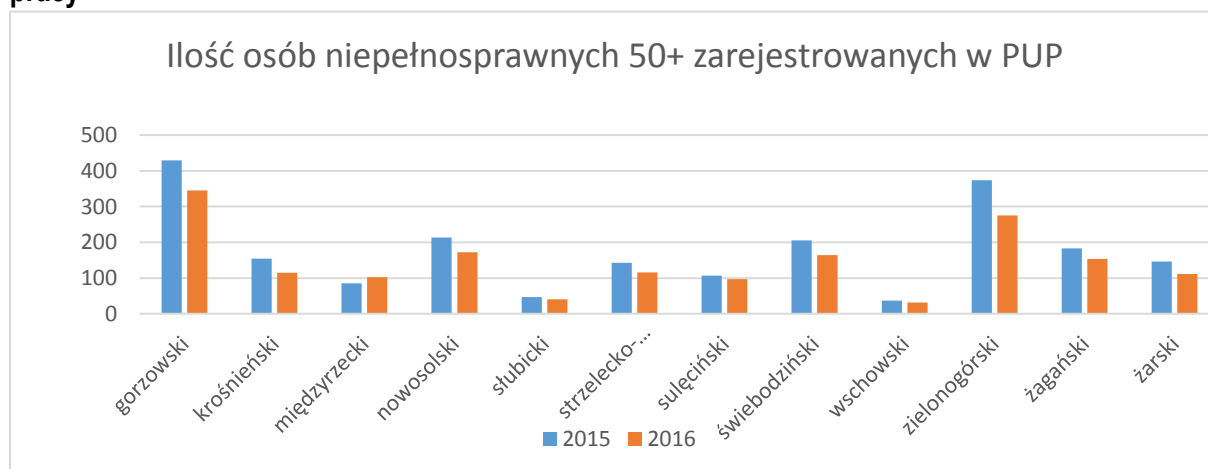
Ze względu na staż pracy wśród bezrobotnych powyżej 50 roku życia dominowały osoby o stażu od 20 do 30 lat (3 100 osób w 2016 roku i 3 912 osób w 2015 roku). Najmniej bezrobotnych było bez żadnego stażu pracy (348 osób w 2016 roku i 412 osób w 2015 roku). W powyższych kategoriach dominowali mężczyźni.

Pod względem okresu pozostawania bez pracy w 2016 r. (2 451 osób) i w 2015 r. (2 829 osób) przeważały osoby zarejestrowane dłużej niż 24 miesiące, następnie osoby zarejestrowane między 6 a 12 miesięcy, 12-24 miesięcy i osoby zarejestrowane do miesiąca czasu.

Na podstawie danych z powiatowych urzędów pracy w 2016 r. w województwie lubuskim było zarejestrowanych 390 osób 50+ z wykształceniem wyższym, 3 533 osób z wykształceniem zawodowym i 3 566 osób z wykształceniem podstawowym. W 2015 r. 395 osób posiadających wykształcenie wyższe, 4 359 wykształcenie zasadnicze zawodowe i 4 318 osób podstawowe.

Wśród osób powyżej 50 roku życia zarejestrowanych w urzędach pracy znajdują się osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności. W 2016 r. 1 723 osób i w 2015 r. było 2 123 osób.

Wykres nr 2: Ilość osób niepełnosprawnych 50+ zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy

Źródło: Dane z powiatowych urzędów pracy

Dostępными formami aktywizacji zawodowej dla osób powyżej 50 roku życia są: staż, jednorazowe środki na podjęcie własnej działalności gospodarczej, prace interwencyjne, dofinansowanie wynagrodzenia za zatrudnienie osób powyżej 50 roku życia, refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy, roboty publiczne, prace społecznie użyteczne, szkolenia zawodowe, studia podyplomowe.

Jednymi z najważniejszych instytucji wsparcia lubuskiej ekonomii społecznej są ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES).

OWES – to podmiot lub partnerstwo/konsorcjum posiadający akredytację, tj. poświadczenie, że stanowiące go instytucje są kompetentne do wykonywania zadań związanych z udzielaniem

wsparcia podmiotom ekonomii społecznej i osób fizycznych zainteresowanych założeniem przedsiębiorstw społecznych, poprzez udzielanie pomocy w zakresie animacji, doradztwa, usług specjalistycznych, szkoleń oraz informacji i promocji przedsiębiorczości społecznej w regionie.

W woj. lubuskim funkcjonują dwa OWES-y. Pierwszy - Zielonogórski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej prowadzony jest przez Fundację na rzecz Collegium Polonicum w partnerstwie z Wojewódzkim Urzędem Pracy w Zielonej Górze i Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej Ośrodkiem Regionalnym w Zielonej Górze. Drugi - Lubuski Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej prowadzony jest przez Stowarzyszenie Wspierania Małej Przedsiębiorczości z siedzibą w Dobiegniewie, Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych „KRAĞ” oraz Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „ROZWÓJ”.

Dzięki licznym działaniom animacyjnym, inkubacyjnym i doradczym prowadzonym przez OWES-y, na terenie województwa lubuskiego zarejestrowanych jest 88 spółdzielni socjalnych (stan na dzień 02.10.2017 r.) z czego cztery posiadają profil nakierowany na świadczenie usług opiekuńczych dla osób starszych. Ponadto warto dodać, że dwa przedsiębiorstwa społeczne utworzone w 2017 r. również świadczą usługi medyczne wraz z opieką nad osobami starszymi.

W ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy osoby powyżej 50 roku życia stanowią jedną z grup uznanych za będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy i z tego tytułu uprawnione są one do szczególnej pomocy. Ze statystyk Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wynika, że sytuacja bezrobotnych powyżej 50 roku życia poprawia się, ale tempo spadku liczby bezrobotnych w tej grupie jest wolniejsze niż pozostałych bezrobotnych. Uzasadnia to konieczność położenia nacisku na większą pomocy dla tej grupy bezrobotnych, szczególnie zważywszy na duże jej problemy z powrotem na rynek pracy.

II. 6. Bezpieczeństwo

Omawiając przemoc domową w rodzinie, obok przemocy wobec dziecka i partnera/ki, wskazać należy przemoc wobec osoby starszej (WHO 2006), dotyczy to przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej oraz zaniedbania lub deprywacji. Według WHO przemoc jest zjawiskiem przewidywalnym i problemem, przeciw któremu należy podjąć działania zapobiegawcze.

Przemoc domowa wymaga uwagi i reakcji. Oznacza każdy incydent związany z zachowaniami zagrażającymi godności człowieka. Zakłada się, że w przypadku przemocy nie ma się do czynienia wyłącznie z jedną formą, ale często różne formy pozostają ze sobą w ścisłej relacji.

Bardzo trudno jest rozpoznać przemoc, gdyż pewne wzorce kulturowe (religijne, wzorce życia rodzinnego) powodują, że zarówno sprawca, jak i ofiara postrzegają tę sytuację zupełnie inaczej. Aby

zatem rozpoznać przemoc musi istnieć świadomość co to zjawisko oznacza oraz jakie ryzyko za sobą niesie. Poziom niezgłaszania przemocy jest wysoki. Wynikać może to z obawy, że sprawca się o tym dowie, ofiara ma często nadzieję na poprawę relacji, ofiara nie ma posiada wiedzy o formach pomocy lub nie ma zaufania do instytucji zajmujących się tym zjawiskiem. Osoby starsze, które są ofiarami przemocy, często nie wiedzą gdzie udać się o pomoc, często czują się bezsilne, wstydzą się przyznać, co dzieje się w domu, często też są odizolowane i osamotnione w środowisku, gdyż ich znajomi i przyjaciele odeszli bezpowrotnie, często też są zależne od oprawców.

Przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych jest wyzwaniem dla instytucji. Aby zapobiegać przemocy należałoby uruchomić i zmobilizować istniejące zasoby z wielu dyscyplin np. medycyny, zdrowia psychicznego, prawa, pomocy i polityki społecznej. Istotne jest skoordynowanie współpracy międzyinstytucjonalnej, wypracowanie programów wspierających osoby starsze w tej trudnej sytuacji. Prewencja przeciwko przemocy wobec osób starszych powinna być związana z tym, że przyjęte normy postępowania będą promować brak tolerancji dla przemocy, a przepisy prawa i polityka społeczna będą chronić osoby starsze. Instytucje związane ze zdrowiem i pomocą społeczną powinny mieć narzędzia służące rozpoznawaniu przemocy i podejmowaniu skutecznych działań zapobiegawczych (WHO 2003).

Największym do tej pory ogólnopolskim badaniem, w ramach którego przeprowadzono analizę zjawiska przemocy dotyczącej osoby starsze, jest badanie PolSenior pt. „Aspekty medyczne, psychologiczne, socjologiczne i ekonomiczne starzenia się ludzi w Polsce” zrealizowane w 2011 roku. Wynika z niego, że zjawisko przemocy dotknęło 5,9% badanych osób powyżej 65 roku życia. Najczęstszymi formami przemocy było znieważanie, wyśmiewanie, ośmieszanie i lekceważenie (5,4%). Zastraszanych i szantażowanych było 2,1% badanych. Przemocy fizycznej w postaci bicia, kopania, duszenia doświadczyło 0,4% osób; popychania lub szturchania 1,1%. Przemoc bierną - zaniedbanie przez bliskich - zasygnalizowało około 14% badanych: 2,5 % osób miało poczucie zaniedbania często, 11,8 % czasami. Wśród ofiar każdej z form przemocy zauważono więcej kobiet niż mężczyzn (kobiet 7,9%, mężczyzn 5,9%). Przemoc wobec kobiet częściej dotyka je we własnym domu, ze strony najbliższych; z kolei mężczyźni z agresywnymi zachowaniami z reguły spotykali się poza domem - na ulicy, w sklepie itp. Może to świadczyć o bardziej ugruntowanej pozycji mężczyzny w rodzinie, charakterystycznej dla jej tradycyjnego modelu.

Z danych Wojewódzkiej Komendy Policji w Gorzowie Wielkopolskim wynika, że w 2016 roku odnotowano 300 przypadków przemocy wobec osób powyżej 60 roku życia, a w 2015 roku 276. Jednocześnie w pierwszym półroczu 2016 roku odnotowano 26 przypadków oszustw osób starszych „na wnuczka” oraz „na policjanta”, w wyniku których straty osób starszych wyniosły około 347 000 zł.

Jak wynika z raportu „Diagnoza społeczna 2011. Warunki i jakość życia Polaków. Raport” (red. Janusz J. Czapieński, Tomasz Panek, Warszawa 2012) życie o niskim statusie materialnym wiodą renciści, osoby z wykształceniem podstawowym, osoby owdowiałe, w podeszłym wieku (65+ lat), mieszkające samotnie, rozwiedzione, emeryci i bezrobotni będący m.in. mieszkańcami województwa lubuskiego.

Z dokonywanej przez Lubuski Urząd Wojewódzki w toku postępowań kontrolnych analizy rodzinnych wywiadów środowiskowych gromadzonych w ośrodkach pomocy społecznej za 2015 rok, wynika, że osoby starsze zazwyczaj posiadają stałe źródło dochodu: emerytura, renta, zasiłek stały z tytułu niepełnosprawności lub z tytułu wieku. Niejednokrotnie dochód osoby starszej wchodzi jednak w skład dochodu rodziny, tj. wspólnie zamieszkujących i gospodarujących dorosłych, bezrobotnych dzieci. Z wywiadów wynika, że w takich sytuacjach brakuje osobom starszym na zakup leków, leczenie i dojazdy do lekarzy specjalistów, często zatem zwracają się o pomoc w formie zasiłku celowego. Z wywiadów wynika, że sytuacja mieszkaniowa tych osób jest dobra, szczególnie gdy zamieszkują sami. Mieszkanie wyposażone w niezbędne meble i podstawowy sprzęt AGD. Zdarzają się sytuacje, że osoby starsze stają się osobami bezdomnymi, które ze względu na zły stan zdrowia i orzeczoną niepełnosprawność przebywają w szpitalu, a po jego opuszczeniu nie mają możliwości przebywania w warunkach zapewniających opiekę. Osoby te po opuszczeniu szpitala umieszczane są w placówkach dla osób bezdomnych (noclegowniach, schroniskach). Ośrodki pomocy społecznej posiadające wiedzę o takich zdarzeniach, częściowo pokrywają koszty pobytu, unikając w ten sposób wysokich kosztów odpłatności za pobyt w domach pomocy społecznej. Seniorzy województwa lubuskiego w swoim budżecie znacząco redukują wydatki na zdrowie, co jest zjawiskiem szczególnie niepokojącym. Może wskazywać to na gotowość poświęcania swojego zdrowia dla równoważenia domowych budżetów.

III. Analiza swot obszarów priorytetowych

Zdrowie i profilaktyka

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Wzrost świadomości w zakresie profilaktyki, diagnostyki i zdrowego stylu życia. 2. Wzrost świadomości w sferze potrzeby aktywności fizycznej wśród osób starszych. 3. Postęp w zakresie leczenia chorób i diagnozowania. 4. Coraz lepsza jakość usług medycznych oraz wykształcona kadra. 5. Zwiększająca się dostępność do świadczeń zdrowotnych. 6. Wzrastająca liczba kampanii z zakresu profilaktyki i ochrony zdrowia. 7. Rozwój infrastruktury socjalnej (domów pomocy społecznej, środowiskowych domów samopomocy, usług opiekuńczych) 8. Rozwój podmiotów świadczących usługi medyczne (zакладów opiekuńczo- leczniczych, ośrodków rehabilitacyjnych)	1. Niski poziom świadomości osób starszych w zakresie profilaktyki, diagnostyki i zdrowego stylu życia. 2. Niewystarczające zasoby finansowe (zjawisko redukcji wydatków na zdrowie w budżecie domowym). 3. Niewystarczająca ilość lekarzy geriatrów i innych specjalistów. 4. Brak oddziałów i poradni geriatrycznych. 5. Długi czas oczekiwania na wizytę u lekarza specjalisty. 6. Niewystarczająca ilość miejsc w ośrodkach rehabilitacyjnych, opieki długoterminowej, domach pomocy społecznej. 7. Niewystarczająca ilość wykwalifikowanych opiekunek domowych. 8. Wysoki koszt usług opiekuńczych. 9. Niska liczba wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Ogólnie dostępne bazy danych usług medycznych (rejestr podmiotów leczniczych, informator dla pacjenta). 2. Rozwijanie się infrastruktury placówek medycznych (tworzenie oddziałów i poradni geriatrycznych). 3. Tworzenie kierunków kształcenia na uczelniach wyższych z zakresu geriatry. 4. Wzrastająca liczba lekarzy geriatrów. 5. Wzrastająca świadomość społeczna dotycząca problemów zdrowotnych osób starszych. 6. Realizacja programów zdrowotnych dla seniorów. 7. Uwzględnianie podejmowanych działań na rzecz poprawy zdrowia w polityce państwa oraz Unii Europejskiej.	1. Niskie kwoty świadczeń emerytalnych blokujące dostęp do niektórych świadczeń i rehabilitacji. 2. Mało atrakcyjna finansowo dla lekarzy specjalizacja w zakresie geriatry. 3. Postęp cywilizacyjny sprzyjający biernemu trybowi życia. 4. Zwiększająca się ilość pacjentów w wieku senioralnych powodująca długi okres oczekiwania na usługi medyczne. 5. Brak standardów określających współpracę służby zdrowia z jednostkami zajmującymi się pomocą osobom starszym 6. Dyskryminacja seniorów ze względu na wiek w dostępie do usług zdrowotnych. 7. Duże dysproporcje między miastem a wsią w sferze skorzystania z usług medycznych.

System wsparcia - infrastruktura i usługi socjalne

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Istniejąca sieć instytucji (ośrodki pomocy społecznej, powiatowe centra pomocy rodzinie, domy pomocy społecznej itp.). 2. Profesjonalizm i doświadczenie kadr pomocy społecznej. 3. Współpraca instytucji pomocy społecznej z organizacjami pozarządowymi. 4. Rozwój organizacji pozarządowych na rzecz pomocy osobom starszym. 5. Rozwój grup samopomocowych wśród seniorów i ich rodzin. 6. Rozwój wolontariatu na rzecz osób starszych.	1. Niewystarczająca ilość kadry pomocy społecznej i ich nieatrakcyjne wynagrodzenie, które nie zachęca do pracy w tym obszarze. 2. Mała ilość miejsc w domach pomocy społecznej. 3. Brak mieszkań chronionych dla seniorów. 4. Niska liczba domów dziennego pobytu i ośrodków specjalistycznych dla osób starszych. 5. Brak środków finansowych na kompleksową pomoc osobom starszym. 6. Bariery transportowe i architektoniczne. 7. Zanik wsparcia ze strony rodzin oraz pomocy sąsiedzkiej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Możliwość zlecania zadań organizacjom pozarządowym. 2. Pojawienie się programów związanych z obszarem pomocy dla osób starszych. 3. Międzynarodowe uregulowania na rzecz osób starszych. 4. Promocja i wdrażanie nowatorskich rozwiązań. 5. Możliwość tworzenia organizacji, grup pomocowych i wsparcia przez osoby starsze.	1. Niewystarczające uwzględnienie problematyki osób starszych w prawie. 2. Brak standaryzacji usług społecznych. 3. Niski poziom wykorzystania środków z funduszy zewnętrznych. 4. Niewystarczająca liczba placówek kształcących specjalistów z zakresu usług opiekuńczych.

Aktywność społeczna, kulturalna i edukacyjna

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Zwiększająca się liczba osób starszych zainteresowanych aktywnością społeczną. 2. Kultywowanie tradycji i wartości rodzinnych, doświadczenie i patriotyzm lokalny seniorów. 3. Rozwój wolontariatu osób starszych i dla osób starszych. 4. Wzrastające zainteresowanie nowymi technologiami ze strony seniorów. 5. Rosnąca liczba podmiotów i organizacji zajmujących się aktywnością osób starszych. 6. Rosnące zainteresowanie społeczne i medialne tematyką osób starszych. 7. Możliwość korzystania z istniejących ofert aktywności dla seniorów. 8. Działalność UTW.	1. Niewielkie zasoby finansowe osób starszych. 2. Poczucie izolacji oraz niska aktywność społeczna seniorów niezrzeszonych w organizacjach. 3. Mała liczba organizacji działająca na rzecz osób starszych na obszarach wiejskich. 4. Brak rzecznika praw osób starszych w województwie lubuskim. 5. Niski poziom umiejętności w zakresie korzystania z technologii informatycznych. 6. Brak centrów aktywności seniorów. 7. Brak rad seniorów w środowiskach lokalnych reprezentująca interesy seniorów. 8. Mała liczba osób starszych - liderów. 9. Niski poziom informacji o ofercie działań na rzecz osób starszych. 10. Niewystarczające wsparcie asystenckie dla osób starszych np. wyjście do teatru, czytanie.

SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Dostępność funduszy zewnętrznych dla instytucji, organizacji pozarządowych na aktywizację społeczną, kulturalną i edukację dla osób starszych. 2. Uwarunkowania strategiczne i programowe na poziomie kraju i Unii Europejskiej w zakresie polityki senioralnej. 3. Przemiany demograficzne i społeczne sprzyjające aktywności senioralnej. 4. Zmiana świadomości społecznej wobec postrzegania ludzi starszych poprzez organizowanie kampanii społecznych. 5. Promocja i wdrażanie nowatorskich rozwiązań dotyczących aktywizacji osób starszych. 6. Edukacja dzieci i młodzieży do właściwego postrzegania zjawiska starości. 7. Powstawanie Rad Seniorów w społecznościach lokalnych oraz Sejmiku Seniorów na poziomie województwa.	1. Funkcjonowanie stereotypów dotyczących osób starszych. 2. Marginalizacja osób starszych w życiu społecznym. 3. Uwarunkowania zdrowotne ograniczające aktywność osób starszych. 4. Niewystarczające promowanie pozytywnego wizerunku osób starszych przez media. 5. Dominacja w mediach kultu młodości. 6. Osłabienie więzi rodzinnych.

Aktywność zawodowa 50+

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Potencjał i doświadczenie zawodowe osób 50+. 2. Wzrastające zainteresowanie osób 50+ nowymi kompetencjami np. informatycznymi, językowymi. 3. Poprawa jakości opieki i świadomości zdrowotnej pozwalającej na dłuższą aktywność zawodową. 4. Dostępność projektów finansowanych ze środków zewnętrznych aktywizujących zawodowo osoby 50+. 5. Wzrastająca świadomość potrzeby kształcenia i doskonalenia. 6. Dyspozycyjność, odpowiedzialność, obowiązkowość osób po 50 r.ż.	1. Brak instytucji/ organizacji informujących o ofertach pracy oraz zajmujących się pośrednictwem pracy dla osób 50+. 2. Niedostosowane kwalifikacje do obecnego rynku pracy. 3. Deficyt mobilności – niska mobilność zawodowa i przestrzenna osób 50+. 4. Mentalność - obawa przed zmianami, niechęć do zmian. 5. Obniżona zdolność do przyswajania nowych informacji. 6. Pogarszający się stan zdrowia osób 50+.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Dostępność funduszy zewnętrznych na realizację aktywności zawodowej osób 50+. 2. Spójność polityki państwa z polityką europejską w zakresie zasad, celów i instrumentów polityki rynku pracy w zakresie zatrudniania osób starszych. 3. Dostępność ofert edukacyjnych dla osób 50+. 4. Możliwość tworzenia i rozwoju podmiotów	1. Defaworyzowanie zawodowe osób 50+. 2. Brak motywacji do nauki nowych kompetencji oraz zmiany zawodu. 3. Niewystarczająca promocja wykorzystania potencjału osób starszych. 4. Realizacja projektów aktywizacji zawodowej nieodpowiadających na rzeczywiste potrzeby lokalnych rynków pracy dla osób 50+.

ekonomii społecznej tworzonych przez i na rzecz osób starszych. 5. Wykorzystanie potencjału osób 50+ w budowaniu świadomości zawodowej młodszych pokoleń. 6. Budowanie świadomości pracodawców na temat zmian społeczno- demograficznych mających odzwierciedlenie na rynku pracy.	5. Zbyt mało informacji od pracodawców o miejscach pracy dla osób 50+. 6. Wzrastające koszty pracy. 7. Otwarcie rynków wschodnich – napływ pracowników.
---	--

Bezpieczeństwo

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
1. Wzrastająca ilość kampanii dotyczących bezpieczeństwa osób starszych. 2. Zwiększona świadomość i reakcje instytucji udzielających pomocy ludziom starszym. 3. Podnoszenie kwalifikacji kadr osób pracujących w tym obszarze. 4. Procedura „Niebieskie Karty”. 5. Możliwość wsparcia socjalnego ze strony instytucji.	1. Łatwowierność i ufność osób starszych. 2. Niechęć do przyznawania się, że jest się krzywdzonym (poczucie wstydu). 3. Niewystarczające rozwiązania systemowe dotyczące wsparcia socjalnego. 4. Niskie świadczenia emerytalne i rentowe. 5. Samotność, nie interesowanie się osobami starszymi przez członków rodziny.
SZANSE	ZAGROŻENIA
1. Zwiększająca się świadomość osób starszych o przysługującym im prawom. 2. Podejmowanie zwiększonej ilości działań przez instytucje w dotarciu z informacjami dotyczącymi bezpieczeństwa osób starszych. 3. Współpraca między instytucjami a organizacjami z zakresu przeciwdziałania przemocy. 4. Zwiększanie świadomości wśród rodzin osób starszych na temat potencjalnych zagrożeń i nowych metodach oszustwa.	1. Osłabianie więzi rodzinnych. 2. Zależność od osób opiekujących się osobą starszą. 3. Wyludzanie środków finansowych przez członków rodzin, sąsiadów od osób starszych, które mają gwarantowane świadczenia. 4. Brak uregulowań prawnych chroniących szczególnie osoby starsze, które nie są często świadome, że stają się ofiarami oszustwa.

IV. Cele strategiczne, główne, działania i wskaźniki w poszczególnych obszarach

Poprawa jakości i warunków życia Osób Starszych w województwie lubuskim

I. Zdrowie i profilaktyka

1. Cel główny POPRAWA JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG MEDYCZNYCH
1.1. Cel szczegółowy Poprawa jakości usług i opieki zdrowotnej
Działania 1.1.1. Podejmowanie działań w kierunku doskonalenia zawodowego lekarzy i pozostałej kadry nad osobą starszą. 1.1.2. Tworzenie poradni i oddziałów geriatrycznych. 1.1.3. Uruchamianie nowych wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego i ortopedycznego. 1.1.4. Wsparcie podmiotów realizujących działania z zakresu opieki paliatywnej i hospicyjnej. 1.1.5. Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia publicznego finansowania diagnostyki, leczenia i rehabilitacji medycyny geriatrycznej. 1.1.6. Rozwój domowych usług hospicyjno - paliatywnych. 1.1.7. Tworzenie poradni zdrowia psychicznego dla osób starszych. 1.1.8. Zwiększenie ilości miejsc i skrócenie czasu oczekiwania w zakładach opiekuńczo - leczniczych. 1.1.9. Tworzenie dziennych domów „Senior - Wigor”. 1.1.10. Wdrażanie nowoczesnych technologii w zakresie opieki zdrowotnej (np. telemedycyna).
1.2. Cel szczegółowy Profilaktyka i promocja zdrowia
Działania 1.2.1. Tworzenie i rozwój programów profilaktycznych i rehabilitacyjnych. 1.2.2. Inicjowanie kampanii społecznych. 1.2.3. Organizowanie poradnictwa w zakresie promocji, profilaktyki i ochrony zdrowia seniorów. 1.2.4. Rozwój edukacji prozdrowotnej - promowanie zdrowego stylu życia w zakresie zdrowia psychicznego, nawyków żywieniowych, aktywności fizycznej i profilaktyki chorób wieku senioralnego.
Wskaźniki 1. Liczba oddziałów i poradni geriatrycznych. 2. Liczba poradni zdrowia psychicznego. 3. Liczba programów na rzecz osób starszych realizowanych przez samorządy. 4. Liczba zakładów opiekuńczo - leczniczych. 5. Liczba dziennych domów senior wigor realizujących usługi rehabilitacyjne.

II. System wsparcia - infrastruktura i usługi socjalne

2. Cel główny

PRZECIWDZIAŁANIE WYKLUCZENIU SPOŁECZNEMU OSÓB STARSZYCH I ICH RODZIN

2.1. Cel szczegółowy

Rozwój systemu wsparcia i opieki nad osobami starszymi

Działania

- 2.1.1. Tworzenie i wspieranie instytucji zapewniających opiekę całodobową osobom starszym i placówek wsparcia dziennego.
- 2.1.2. Promowanie i wsparcie tworzenia rodzinnych domów pomocy społecznej.
- 2.1.3. Promowanie rozwoju domowych usług opiekuńczych, w tym przez podmioty ekonomii społecznej.
- 2.1.4. Rozwijanie oferty specjalistycznych usług opiekuńczych.
- 2.1.5. Realizacja projektów w zakresie rozwoju infrastruktury pomocy społecznej na rzecz osób starszych.
- 2.1.6. Promowanie wolontariatu osób starszych i na rzecz osób starszych.
- 2.1.7. Inicjowanie działań samopomocowych w ramach pomocy sąsiedzkiej.
- 2.1.8. Rozwój sieci wsparcia dla osób opiekujących się osobami starszymi.
- 2.1.9. Podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracowników pomocy społecznej.
- 2.1.10. Wypracowanie standardów usług społecznych świadczonych przez różne instytucje w zakresie pracy z osobą starszą.

2.2. Cel szczegółowy

Zwiększenie roli organizacji pozarządowych w realizacji usług świadczonych na rzecz osób starszych

Działania

- 2.2.1. Zlecanie organizacjom pozarządowym usług publicznych z obszaru wsparcia osób starszych.
- 2.2.2. Uwzględnienie współpracy z organizacjami w zakresie tworzenia systemu wsparcia na rzecz osób starszych.
- 2.2.3. Skoordynowanie działań organizacji pozarządowych.

Wskaźniki

- 1. Liczba placówek wsparcia dziennego i całodobowego.
- 2. Liczba rodzinnych domów pomocy społecznej.
- 3. Liczba osób objętych usługami opiekuńczymi, w tym specjalistycznymi.
- 4. Liczba podmiotów ekonomii społecznej zajmująca się wsparciem osób starszych.

III. Udział w życiu społecznym, w tym aktywność kulturalna, edukacyjna i sportowa

3. Cel główny ROZWÓJ AKTYWNOŚCI SPOŁECZNEJ, KULTURALNEJ I EDUKACYJNEJ OSÓB STARSZYCH ORAZ PRZECIWDZIAŁANIE IZOLACJI SPOŁECZNEJ
3.1. Cel szczegółowy Wzrost aktywności społecznej seniorów
Działania 3.1.1. Rozwijanie i promowanie wolontariatu osób starszych i na rzecz osób starszych oraz grup samopomocowych. 3.1.2. Tworzenie i wspieranie organizacji działających na rzecz osób starszych. 3.1.3. Tworzenie i zwiększanie ofert dot. różnych form aktywności (m.in. placówki wsparcia dziennego, kluby seniora, koła zainteresowań). 3.1.4. Wspieranie tworzenia na poziomie lokalnym: rad seniorów, rzeczników praw i pełnomocników osób starszych. 3.1.5. Tworzenie lokalnych programów na rzecz osób starszych. 3.1.6. Inicjowanie kampanii i akcji społecznych na rzecz aktywności seniorów oraz promujących działalność osób starszych. 3.1.7. Realizacja projektów w zakresie zwiększania poziomu aktywności osób starszych.
3.2. Cel szczegółowy Wzrost aktywności kulturalnej i sportowej
Działania 3.2.1. Dostosowanie ofert kulturalnych (domów kultury, muzeów, bibliotek, teatrów, itp.) do zainteresowań i możliwości fizycznych osób starszych. 3.2.2. Utworzenie Karty Seniora. 3.2.3. Promocja i wspieranie twórczości artystycznej osób starszych. 3.2.4. Zwiększenie dostępności do placówek sportowo - rekreacyjnych. 3.2.5. Inicjowanie i promowanie aktywności sportowej seniorów. 3.2.6. Angażowanie i zachęcanie organizacji pozarządowych do realizacji działań na rzecz aktywności kulturalnej i sportowej. 3.2.7. Organizowanie zajęć sportowych np. zawodów sportowych dla seniorów. 3.2.8. Promowanie inicjatyw dotyczących aktywności fizycznej wśród osób starszych. 3.2.9. Realizacja projektów z zakresu działalności kulturalnej i sportowej.
3.3. Cel szczegółowy Wzrost aktywności edukacyjnej
Działania 3.3.1. Organizacja warsztatów, seminariów itp. przygotowujące do aktywnej emerytury. 3.3.2. Działania przeciwdziałające e - wykluczeniu np. kursy, szkolenia, warsztaty itp. 3.3.3. Promowanie oraz wspieranie działalności uniwersytetów trzeciego wieku oraz podmiotów działających na rzecz edukacji osób starszych. 3.3.4. Zlecenie organizacjom pozarządowym zadań z zakresu edukacji osób starszych.
3.4. Cel szczegółowy Przeciwdziałanie poczuciu izolacji społecznej osób starszych
Działania

3.4.1. Wzmacniania i promowanie integracji międzypokoleniowej. 3.4.2. Promowanie pozytywnych wartości rodzinnych. 3.4.3. Promowanie pozytywnego wizerunku osoby starszej. 3.4.4. Integrowanie pokoleń poprzez tworzenie miejsc wielopokoleniowych spotkań. 3.4.5. Realizacja projektów na rzecz integracji międzypokoleniowej. 3.4.6. Rozwijanie i promowanie aktywności Seniorów w gminach wiejskich.
<u>Wskaźniki</u> 1. Liczba organizacji działających na rzecz osób starszych współpracująca z samorządami. 2. Liczba placówek wsparcia dziennego osób starszych. 3. Liczba rad seniorów. 4. Liczba uniwersytetów trzeciego wieku i podmiotów uczestniczących w edukacji osób starszych.

V. Aktywność zawodowa osób powyżej 50 roku życia

<u>4. Cel główny</u> WZROST AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ OSÓB STARSZYCH
<u>4.1. Cel szczegółowy</u> Podnoszenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych osób 50+
<u>Działania</u> 4.1.1. Organizowanie szkoleń i kursów podnoszące kompetencje zawodowe osób powyżej 50 roku życia. 4.1.2. Realizowanie projektów na rzecz aktywności zawodowej osób 50+ obejmujących m.in. pośrednictwo pracy, doradztwo zawodowe oraz mentoring osób starszych - tj. opieki starszego pracownika nad młodszym. 4.1.3. Objęcie doradztwem osób, które osiągnęły wiek emerytalny, a które chcą utrzymać aktywność zawodową.
<u>4.2. Cel szczegółowy</u> Wzrost liczby podmiotów ekonomii społecznej tworzonych przez osoby powyżej 50 roku życia i działające na ich rzecz.
<u>Działania</u> 4.2.1. Wsparcie podmiotów ekonomii społecznej tworzonych przez osoby 50+ i działające na ich rzecz poprzez dofinansowania, doradztwo, szkolenia. 4.2.2. Promowanie rozwoju przedsiębiorczości i samozatrudnienia osób powyżej 50 roku życia.
<u>Wskaźniki</u> 1. Liczba zorganizowanych kursów i szkoleń podnoszących kompetencje zawodowe osób powyżej 50 roku życia. 2. Liczba projektów na rzecz aktywności zawodowej osób 50+ realizowanych przez samorządy. 3. Liczba podmiotów ekonomii społecznej tworzonych przez osoby 50+ i działające na ich rzecz.

V. Bezpieczeństwo

5. Cel główny ZAPOBIEGANIE PRZEMOCY I DYSKRYMINACJI WOBEC OSÓB STARSZYCH
5.1. Cel szczegółowy Przeciwdziałanie przemocy wobec osób starszych oraz podjęcie działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa.
Działania 5.1.1. Doskonalenie procedury „Niebieskie Karty” zapewniającej natychmiastową, kompleksową pomoc i wsparcie osobom starszym doznającym przemocy. 5.1.2. Nadanie zespołom interdyscyplinarnym rangi i narzędzi, dzięki którym będą mogły skutecznie wyciągać konsekwencje wobec sprawców przemocy. 5.1.3. Zwiększanie świadomości osób starszych na temat przemocy. 5.1.4. Podnoszenie kwalifikacji i świadomości kadry pomocy społecznej, policji, służby zdrowia, oświaty i sądownictwa w zakresie przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych. 5.1.5. Tworzenie mieszkań chronionych dla osób starszych będących ofiarami przemocy. 5.1.6. Wydanie informatora obejmującego zakres praw seniorów, dane teleadresowe miejsc, gdzie mogą uzyskać pomoc. 5.1.7. Realizowanie kampanii na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych.
5.2. Cel szczegółowy Zapewnienie bezpieczeństwa socjalno - bytowego osób starszych.
Działania 5.2.1. Wsparcie osób starszych będących w trudnej sytuacji ekonomicznej.
Wskaźniki 1. Liczba „Niebieskich Kart”. 3. Liczba mieszkań chronionych dla osób starszych będącymi ofiarami przemocy. 4. Liczba kampanii na rzecz przeciwdziałania przemocy wobec osób starszych realizowanych przez samorządy. 5. Liczba osób starszych korzystających ze wsparcia w ramach pomocy społecznej.

V. Monitoring i ewaluacja

Podmiotem odpowiedzialnym za organizację i koordynację procesu realizacji Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych jest Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, który wykonuje zadania samorządu województwa w zakresie polityki społecznej. Program realizować będą również inne jednostki organizacyjne samorządu województwa, samorządy gmin i powiatów, organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej oraz inne podmioty zaangażowane w realizację polityki społecznej na rzecz osób starszych.

Monitoring Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych odbywać się będzie w oparciu o określone wskaźniki. Źródłem pozyskiwania informacji na potrzeby organizacji procesu monitoringu będą dane z corocznych sprawozdań i raportów przygotowywanych przez realizatorów Programu.

W oparciu o uzyskane informacje z realizacji Programu możliwe będzie identyfikowanie nieprawidłowości, a dzięki temu podejmowanie odpowiednich działań. Monitorowanie pozwoli ocenić postępy z podejmowanych działań, zweryfikuje kierunek zmian, a także pozwoli na modyfikację działań i dostosowanie ich do zmieniających się warunków.

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze raz w roku złoży sprawozdanie Zarządowi Województwa Lubuskiego z realizacji Programu.

VI. Źródła finansowania

Program będzie realizowany przy zakładanym udziale środków własnych samorządu i finansowania zewnętrznego zgodnie z zasadą subsydiarności.

Program może być finansowany z następujących źródeł:

- budżet samorządu województwa lubuskiego,
- budżety samorządów powiatów i gmin,
- środków własnych organizacji pozarządowych,
- środków z Europejskiego Funduszu Społecznego i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
- środki z budżetu państwa na realizację programów na rzecz osób starszych.

Załącznik nr 1
do Wojewódzkiego Programu
na rzecz Osób Starszych

Wyniki ankiet skierowanych do gmin

Wyniki ankiet skierowanych do gmin

	TAK	NIE	JAKIE	REALIZATORZY
1. Czy gmina zapewnia osobom starszym warunki do aktywności społecznej (np. integracja seniorów w środowisku miejsca zamieszkania, zapewnienie spędzania czasu wolnego, przynależność do organizacji pozarządowych)?	43	6	integracja w środowisku, międzypokoleniowa w formach: Klub Seniora, Uniwersytet Trzeciego Wieku, świetlic wiejskich organizujących grupy zainteresowań - taneczne, wokalne, malarskie, wyjazdy integracyjne, domy dziennego pobytu, liczne organizacje seniorskie, nabór do gorzowskiej rady Seniorów, powstaje w Gorzowie program Karta Seniora, Gminna Rada Seniorów w Gubinie działają Związki Emerytów, Rencistów i Inwalidów, sportowe olimpiady seniorów, spotkania świąteczne, działalność przy ośrodkach kultury, bibliotekach, muzeach	urzędy miejskie i gminne, ośrodki pomocy społecznej, uniwersytety trzeciego wieku, ośrodki kultury, placówki oświatowe, Polski Związek Emerytów, Rencistów i Inwalidów, rady sołeckie, biblioteka, domy dzienny dom pobytu, koła gospodyń wiejskich, organizacje pozarządowe: m.in. kluby seniora, koła parafialne Caritas, stowarzyszenia, Polski Komitet Pomocy Społecznej
	87,76%	12,24%		
2. Czy gmina dostosowuje mieszkania zajmowane przez ludzi starszych do ich potrzeb i możliwości (np. zapewnia odpowiedni standard mieszkania, usuwa bariery architektoniczne)?	12	37	remonty mieszkań, likwidacja barier architektonicznych, w komunikowaniu się i technicznych, remonty piecy kaflowych, przekładanie dachów, wymiana okien, bieżące naprawy kanalizy	urzędy miejskie i gminy, zakłady gospodarki mieszkaniowej, ośrodki pomocy społecznej, środki z PEFRON i NFZ
	24,49%	75,51%		
3. Czy gmina zapewnia warunki ekonomiczne i mieszkalne do zachowania samodzielności w gospodarstwie domowym (np. dopłaty do mieszkań, pomoc w remontach mieszkań, dostosowanie lokali do potrzeb osób starszych)?	35	14	dotatki mieszkaniowe, ryczałty energetyczne, pomoc w remontach mieszkań, świadczenia wynikające z ustawy o pomocy społecznej, bonifikaty przy sprzedaży lokali, odpis kosztów remontu od czynszu	urzędy miejskie i gminne, zakłady gospodarki mieszkaniowej, ośrodki pomocy społecznej, środki z PEFRON
	71,43%	28,57%		
4. Czy gmina zapewnia działania profilaktyczne adresowane do osób starszych (np. darmowe badania EKG, szczepienia	28	21	badania słuchu, mammografia, badania cytologiczne, badanie osteoporozy, gminne	NFZ, urzędy miejskie i gminne, ośrodki zdrowia, ośrodki

ochronne przeciw grypie, wypożyczalnie sprzętu rehabilitacyjnego)?			programy ochrony zdrowia, badania profilaktyczne, szczepienia ochronne, badania EKG, USG, spirometryczne, wypożyczanie łóżek medycznych, sprzętu rehabilitacyjnego, wsparcie terapeutyczne dla kobiet z chorobami nowotworowymi, zabiegi rehabilitacji leczniczej, porady kardiologiczne, ortopedyczne, dietetyczne, dofinansowania do zakupu leków, pomiar ciśnienia	pomocy społecznej, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia
	57,14%	42,86%		
5. Czy gmina propaguje ideę zdrowego stylu życia ze względu na wiek i rozwój edukacji zdrowotnej?	27	22	prelekcje, rozwój edukacji zdrowotnej, Program Ochrony Zdrowia, ulotki i formy multimedialne, Seniorady, działalność edukacyjna pielęgniarek i lekarzy, spotkania z rehabilitantami, pomoc w dostępie do rehabilitacji i integracji osób niepełnosprawnych, upowszechnianie profilaktyki, pomoc w dostępie do edukacji leczniczej oraz integrowanie osób wymagających stałej opieki, budowa i udostępnianie obiektów rekreacyjno – sportowych - siłownie pod chmurką, trasy rowerowe, boiska rekreacyjne, biegi rowerowe, marsze Nordic Walking, zajęcia z gimnastyki i rehabilitacji, spotkania z diabetkami, pikniki z elementami zajęć rekreacyjnych; warsztaty tematyczne, wyjazdy na pływalnie, aerobik, karta ZGrani Zielonogórzanie 50+, wykłady na Uniwersytecie Zielonogórskim, konsultacje ze specjalistami, konkursy	urzędy miasta i gminy, uniwersytety trzeciego wieku, ośrodki kultury, sanepid, ośrodki pomocy społecznej, ośrodki zdrowia, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, dzienne domy pobytu, placówki oświatowe
	55,10%	44,90%		
6. Czy gmina stwarza warunki do aktywności sportowej, rekreacyjnej i edukacyjnej (np. organizuje warsztaty, kursy językowe, komputerowe, zajęcia ruchowe, turystykę, inne)?	40	9	warsztaty tematyczne- rękodzielnicze, taneczne, teatralne, kulinarne, muzyczne, malarskie, fotograficzne, kursy językowe, zajęcia komputerowe,	urzędy miejskie i gminne, ośrodki kultury, ośrodki pomocy społecznej, domy dziennego pobytu,

	81,63%	18,37%	ruchowe, turystyka, joga rehabilitacyjna, rajdy rowerowe, biegi, Nordic Walking, zabawy taneczne, pielgrzymki, dotacje dla stowarzyszeń, program Erasmus+ w Lubsku, zewnętrzne siłownie, turnieje, zawody, prelekcje, projekty np. „O finansach w bibliotece”, "Bezpieczny e- konsument", dot. przeciwdziałania wykluczeniu cyfrowemu, szkolenia z obsługi Internetu, mobilna biblioteka w Trzebielu, wyjazdy i wycieczki, Dyskusyjny Klub Książki w Cybince	biblioteki, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, spółdzielnie mieszkaniowe, uniwersytety trzeciego wieku, placówki oświatowe
7. Czy gmina wspiera aktywność kulturalną osób starszych, w tym różne formy ich własnej twórczości (czytelnictwo, zajęcia artystyczne i rękodzielnicze, wyjazdy do teatru, kina, inne)?	47	2	czytelnictwo, zajęcia artystyczne i rękodzielnicze, wyjazdy do kina, teatru, filharmonii, opery, operetki, zajęcia komputerowe, zespoły muzyczne, teatralne, taneczne, plastyczne, wystawy, wernisaże, spotkania autorskie, zakup księgozbioru dostosowanego do ludzi starszych - z dużą czcionką, audiobooki, literatura o tematyce dot. problemów seniorów, konkursy na finansowe wsparcie działań na rzecz rozwoju czasu wolnego dla seniorów w Trzebielu, dotacje dla organizacji pozarządowych, publikacja wierszy w Cybince, turnieje i spotkania karciane w Kłodawie, zajęcia kabaretowe	urzędy miejskie i gminne, uniwersytety trzeciego wieku, ośrodki pomocy społecznej, biblioteki, ośrodki kultury, organizacje pozarządowe, stowarzyszenia, domy dziennego pobytu, społeczność lokalna, sołtysi, dom artysty
	95,92%	4,08%		
8. Czy w gminie funkcjonuje program wprowadzający zasady bezpieczeństwa dla osób starszych w domu i na ulicy, przygotowany we współpracy z policją, strażą miejską i strażą pożarną?	9	40	spotkania, pogadanki, wykłady, prelekcje o bezpieczeństwie prowadzone przez policję, Program: Debata o bezpieczeństwie osób starszych z udziałem	uniwersytety trzeciego wieku, rady seniorów, przedstawiciele samorządów, ośrodków kultury, policji, straży

	18,37%	81,63%	przedstawicieli samorządu, policji oraz członków Babimojskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku - omówione m.in. metody „na wnuczka” i innych, „Bezpieczny senior” w Zbąszynku, Kampania prewencyjna „Uważaj – oszust!” realizowana przez KMP pod patronatem Prezydenta Miasta Zielona Góra, w ramach której zorganizowano konferencję naukową przy współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim „Przestępcze wykorzystywanie osób starszych” oraz debatę „Jak uniknąć oszustwa” w Zielonej Górze, opublikowano ulotkę ostrzegawczo-informacyjną dotyczącą kradzieży, rozdyskrebowano 600 gminnych „kopert życia” w Bogdańcu	pożarnej, ośrodki pomocy społecznej
			PRZEZ KOGO PROWADZONE	JAK CZĘSTO SIĘ ODBYWAJĄ
9. Czy w gminie prowadzone są porady prawne dla osób starszych z zakresu prawa, spadkowego, rodzinnego itp.?	37	12	starostwo powiatowe, prawnicy, adwokaci, radcy prawni, przedstawiciele firm ubezpieczeniowych, Wójt Gminy Nowa Sól Izabela Bojko, ośrodki pomocy społecznej, urzędy miasta i gmin, Stowarzyszenie BABA, Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Obywatelskiej "Civis Sum", Tender Doradztwo Prawne Marcin Tuliński, inne organizacje	codziennie - 8 gmin, 4 razy w tygodniu - 2 gminy, 2 razy w tygodniu - 1 gmina, 1 raz w tygodniu - 14 gmin, 2 razy w miesiącu - 3 gminy, 1 raz w miesiącu - 5 gmin, 1 raz na dwa miesiące - 2 gminy, cyklinie lub zgodnie z planem - 2 gminy
	75,51%	24,49%		
			JAKIE	REALIZATOR
10. Czy w gminie zarejestrowano przypadki przemocy wobec osób starszych?	29	20	przemoc psychiczna, fizyczna, ekonomiczna - procedura Niebieskie Karty	zespoły interdyscyplinarne wraz z ośrodkami pomocy społecznej i policja
	59,18%	40,82%		
11. Czy w gminie prowadzona jest działalność interwencyjna/pomoc kryzysowa dla osób starszych i ich rodzin/opiekunów (np. wsparcie	34	15	wynikająca z ustawy o pomocy społecznej i przeciwdziałania przemocy w rodzinie, wsparcie	ośrodki pomocy społecznej, stowarzyszenia, policja

psychologa)?			psychologiczne, terapeutyczne, prawne	
	69,39%	30,61%		
12. Czy na terenie gminy prowadzone są działania promujące rozwój wolontariatu wśród osób starszych lub na rzecz osób starszych?	24	25	odwiedziny, czytanie czasopism, odwiedziny w DPS w Tursku, w Nowej Soli w konkursie ofert dla organizacji pozarządowych jednym z czterech rodzajów zadań jest działalność na rzecz osób w wieku emerytalnym, stowarzyszenia mogą wyjść naprzeciw oczekiwaniom osób starszych, usługi pomocowe, działania na rzecz pensionariuszy w Domu Pomocy Społecznej w Lubsku, koła wolontariatu szkolnego w Czerwiesku, na terenie gminy Świdnica działa Gminne Centrum Wolontariatu Młodzieżowego, które przy współpracy z Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej zapewnia pomoc na rzecz osób starszych, działalność Gminnego Stowarzyszenia Osób Niepełnosprawnych i Ich Przyjaciół, w tym wolontariatu młodzieżowego, promuje ideę wolontariatu w Gminie Babimost wśród osób starszych i na rzecz osób starszych, poza tym działalność lokalnych stowarzyszeń, parafialnych zespołach Caritas, pomoc sąsiedzka, pomoc w pracach porządkowych, wolontariusze ze szkół wspierają środowiska seniorskie, seniorzy działają głównie w ramach stowarzyszeń i UTW	urzędy miejskie i gminne, placówki oświatowe, uniwersytety trzeciego wieku, ośrodki pomocy społecznej stowarzyszenia i organizacje
	48,98%	51,02%		
13. Czy w gminie prowadzone są szkolenia dla pracowników socjalnych z zakresu problematyki starości?	21	28	szkolenia i warsztaty z zakresu problematyki osób starszych, Międzynarodowa Konferencja Naukowa	podmioty zewnętrzne - firmy szkoleniowe, Regionalny

	42,86%	57,14%	„Choroba Alzheimera - wyzwania i obszary wsparcia społecznego" w Zielonej Górze	Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze, Lubuskie Stowarzyszenie Wsparcia Opiekunów i Osób Dotkniętych Chorobą Alzheimera we współpracy z Uniwersytetem Zielonogórskim, Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w Zielonej Górze, lekarze rodzinni i pielęgniarki, ośrodki pomocy społecznej
			W JAKICH	REALIZATOR
14. Czy gmina uczestniczy w programach współpracy w obszarze wsparcia osób starszych z gminami partnerskimi w kraju i/lub zagranicznymi?	14	35	Sulęcín - na zasadzie współpracy: Dzień Seniora, Zjazd Cyklistów, Nordic Walking, biegi uliczne	Urząd Gminy, Sulęciński Ośrodek Kultury, Szkoły, OWES, Gmina Nowy Tomyśl, (Niemcy) gmina Friedland, Beskow, Camen
	28,57%	71,43%	Kargowa - z gminą partnerską z Niemiec	Uniwersytet III Wiek, Gmina
			Gubin o statucie miejskim - współpraca Rad Seniorów z miast partnerskich Gubin-Guben-Laatzén	Gubińska Rada Seniorów
			Lubsko – Międzynarodowy projekt cyfrowinnowacyjni – nieprzeciętni program ERASMUS +. CZECHY, SŁOWACJA, PORTUGALIA, TURCJA	Uniwersytet Trzeciego Wiek w Lubsku – koordynator projektu
			Gubin - spotkania, wyjazdy, prelekcje	Stowarzyszenie Kobiet Polsko - Niemieckich
			Świdnica - gmina współpracuje w obszarze wsparcia osób starszych z Gminą partnerską Lubbenau.	Urząd Gminy
			Jasień - Partnerstwo z niemieckimi gminami Sprettal, DÖbern	Urząd Gminy

			Babimost - wspólne spotkania oraz realizacja projektów miast partnerskich w tym m.in. spotkania kobiet z Kół Gospodyń Wiejskich z gmin Babimost i Neuruppin. Ostatnie ze spotkań w Neuruppin odbyło się od 16 do 18 września 2016r. w zaplanowanej wymianie partnerskiej. Omówiono np. wydanie wspólnej książki pod tytułem „Od Pabstthum do Podmokli Małych”, która zaprezentuje czytelnikom regionalne tradycje oraz życie codzienne gospodyń wiejskich po obu stronach Odry. Kolejne spotkanie zaplanowano w gminie Babimost na koniec 2016r. Babimojscy seniorzy z Uniwersytetu Trzeciego Wieku co roku obchodzą „Tydzień Seniora” w mieście partnerskim Neuruppin oraz w Gminie Babimost. „Wspomnienia nie do zapomnienia” to projekt realizowany przez Stowarzyszenie „Przyjaźni Podmoklom”, które pozyskało środki na ten cel w ramach ogólnopolskiego Konkursu Dotacyjnego Seniorzy w Akcji przez Towarzystwo Inicjatyw Twórczych „E” ze środków Polsko- Amerykańskiej Fundacji Wolności. Celem projektu są zajęcia międzypokoleniowe seniorek z Podmoklańskiego Klubu Aktywnego Seniora oraz uczniów szkoły podstawowej. Projekt ma na celu zaktywizowanie seniorów oraz ukazanie jak bardzo są ważni i potrzebni.	Gmina Babimost, Gmina Neuruppin.
--	--	--	--	----------------------------------

			Zbąszynek- w ramach współpracy partnerskiej z gminą Bedum /Holandia/ oraz Peitz /Niemcy/ otrzymujemy pomoc w zakresie: sprzętu rehabilitacyjnego, działaniu sprzyjające nawiązywaniu i rozwoju kontaktów organizacji pozarządowych osób starszych z gmin partnerskich. - W ramach działań partnerskich Stowarzyszenia Gmin Regionu Kozła odbywają się cykliczne spotkania kulturowe i społeczne w ramach działań integracyjnych/ np. Noc Świętojańska w Dąbrowce Wlkp., spotkania integracyjne Uniwersytetów Trzeciego Wieku	Urząd Miejski w Zbąszynku, organizacje NGO
			Maszewo - z seniorami z Niemiec	
			Bogdaniec- w zakresie pozyskiwania sprzętu rehabilitacyjnego dla osób niepełnosprawnych i starszych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej
			Kłodawa- współpraca z gminą partnerską Amt-Seelow Land	Gmina
			Pszczew - Organizacja spotkań, imprez i wyjazdów integracyjnych wraz z gminą partnerską Letschin	Urząd Gminy, OPS
			Nowa Sól o statucie miejskim - NUTW współpracuje z Niemiecką Federacją Osób Starszych z Achim oraz Stowarzyszeniem Braci Morawskich z Czech	Nowosolski Uniwersytet Trzeciego Wieku
15. Co można/należy poprawić w systemie wsparcia osób starszych na terenie gminy?				
	1. tworzenie domów dziennego pobytu, klubów seniora i innych ośrodków wsparcia np. dla osób starszych z zaburzeniami psychicznymi, rodzinnych domów pomocy oraz zwiększenie nakładów finansowych na istniejące			
	2. rozszerzenie usług opiekuńczych i tworzenie centrów usług, tam gdzie jeszcze nie istnieją			
	3. wprowadzenie wizyt domowych lekarza rodzinnego			
	4. wprowadzenie dofinansowania lub zniesienie odpłatności do szczepień przeciw grypie i innych badań profilaktycznych			
	5. umożliwienie kontaktu każdego seniora z pielęgniarką środowiskową i rozwinięcie wachlarza świadczeń rehabilitacyjnych			

	6. edukować ludzi starszych z zakresu ich zdrowia
	7. promować aktywność społeczną wśród seniorów
	8. wprowadzenie mentora, asystenta osób starszych, organizowanie pomocy sąsiedzkiej
	9. poprawa dostępności do informacji osób starszych nt. systemu wsparcia, możliwości i korzyści z niego płynących
	10. podwyższenia emerytur i rent
	11. wprowadzenie i promowanie wolontariatu na rzecz osób starszych, szkolenie wolontariuszy
	12. poprawa infrastruktury komunikacyjnej np. stanu chodników, zwiększenie punktów z sygnalizacją świetlną na drogach krajowych, postawienie większej liczby ławek na terenie gminy, likwidacja barier architektonicznych
	13. aktywizacja intelektualna i fizyczna osób starszych, promowanie aktywizacji, promowanie zdrowego stylu życia i profilaktyki z zakresu ochrony zdrowia
	14. ułatwienie przemieszczania się między miejscowościami, głównie do placówek służby zdrowia
	15. stworzenie miarodajnej diagnozy potrzeb osób starszych oraz powstanie gminnej polityki senioralnej
	16. zwiększenie nakładów finansowych na aktywizację osób starszych
	17. zwiększenie częstotliwości połączeń komunikacyjnych do ośrodków miejskich
	18. podejmowanie działań integracyjnych dla społeczności senioralnej
	19. podejmowanie działań zmieniających mentalność ludzi starszych
	20. poprawa bezpieczeństwa osób starszych- wprowadzanie programów przygotowanych we współpracy z policją, strażą pożarną i strażą miejską
	21. wprowadzenie działań na rzecz integracji międzypokoleniowej oraz działań angażujących rodzinę w pomoc seniorowi
	22. tworzenie grup wsparcia dla opiekunów
	23. wprowadzenie przez gminy usług remontowych oraz innych drobnych prac po preferencyjnych cenach
	23. poszerzanie ofert spędzania czasu wolnego przez seniorów, zwłaszcza dla osób z terenów wiejskich
	24. utworzenie punktu konsultacyjnego dla osób starszych w celu pomocy przy rozwiązywaniu np. dotyczących spraw spadkowych, emerytalno-rentowych, uzyskania wsparcia psychologicznego
	25. usprawnienie procedur i czasu oczekiwania na umieszczenie w domach pomocy społecznej
	26. zwiększenie dofinansowania do pobytu w zakładzie opiekuńczo-leczniczym i domu pomocy oraz na wizyty lekarskie i transport medyczny
	27. zwiększenie ilości i tworzenie wypożyczalni sprzętu rehabilitacyjnego, zwłaszcza w mniejszych gminach
	28. utworzenie mieszkań chronionych i innych będących alternatywą dla domów pomocy społecznej
	29. podnoszenie kwalifikacji osób pracujących z osobami starszymi
	30. wprowadzenie konsultacji społecznych np.. Rad Seniora jako partnerów samorządu
	31. zwiększenie zainteresowania problematyką osób starszych
	32. usprawnienie przepływu informacji pomiędzy podmiotami zajmującymi się obszarem pracy z seniorami

	33. prowadzenie kampanii społecznych dotyczących seniorów
	34. propozycja ubezpieczenia pielęgnacyjnego
	35. rozwijanie infrastruktury geriatrycznej- tworzenie oddziałów i szkolenie lekarzy
16. Co utrudnia Państwa zdaniem pracę z osobami starszymi?	
	1. zła sytuacja ekonomiczna osób starszych
	2. znaczna niepełnosprawność
	3. brak środków transportu do przewozu osób niepełnosprawnych
	4. stereotypowe podejście do życia osób starszych
	5. brak czasu na pracę socjalną
	6. brak narzędzi do pracy z seniorami
	7. niechęć do współpracy ze strony niektórych seniorów, brak otwartości z ich strony, niechęć do przyswajania nowinek np. technicznych, mentalność na zasadzie, że "w pewnym wieku nie wypada czegoś robić", bierność, brak zainteresowań, frustracja spowodowana sytuacją ekonomiczną
	8. brak współpracy ze strony rodziny osób starszych- zrzucanie odpowiedzialności na instytucje i ogólna niechęć rodziny do współpracy z instytucjami
	9. ograniczone środki finansowe na zadania własne gminy
	10. brak cierpliwości ze strony seniorów
	11. niechęć seniorów do "wychodzenia z domu", izolowanie się seniorów
	12. brak jednolitego systemu i komunikacji w przepływie informacji w pracy z seniorami
	13. brak spójnego systemu wsparcia osób starszych
	14. braki kadrowe osób pracujących na rzecz seniorów
	15. brak infrastruktury komunikacyjnej, aby seniorzy mogli przemieszczać się między miejscowościami, zwłaszcza w małych gminach
	16. niewystarczająca ilość miejsc i placówek opieki krótko i długoterminowej i długi termin oczekiwania na miejsca
	17. niewydolny system opieki poszpitalnej
	18. długi termin oczekiwania na wizyty do lekarzy
	19. upośledzenia, problemy z pamięcią, demencja starcza, choroby psychiczne
	20. procedury i przepisy nieadekwatne do konkretnych sytuacji i przypadków, ograniczające możliwość szybkiego udzielania pomocy
	21. brak spotkań dotyczących problemów osób starszych
	22. niedostosowanie mieszkań do potrzeb seniorów
	23. niewystarczająca sieć instytucji działających na rzecz seniorów
	24. niewielki dostęp do sprzętu rehabilitacyjnego, wspomagającego opiekę nad osobami starszymi
	25. brak oddziałów geriatrycznych
	26. niska świadomość społeczeństwa nt. osób starszych i ich potrzeb
	27. pobyt najbliższej rodziny za granicą
	28. mały wachlarz ofert aktywizujących seniorów
	29. rodziny wielopokoleniowe, w których decyzje podejmuje młodsze

	pokolenia, a osoby starsze nie mogą mieć swojego zdania 30. brak organizacji pozarządowych działających na rzecz osób starszych 31. niski poziom zaangażowania sołtysów i rad sołeckich 32. ograniczone formy komunikacji i rozpowszechniania informacji wśród osób starszych 33. niska samoocena seniorów 34. bariery architektoniczne
17. Jakie oczekiwania wobec samorządu województwa mają Państwo w związku z realizacją Wojewódzkiego Programu na rzecz Osób Starszych ?	
	1. zabezpieczenie opieki geriatrycznej długoterminowej, zarówno w zakresie opieki instytucjonalnej, jak i domowej 2. przekazanie środków finansowych na tworzenie i funkcjonowanie placówek dziennego i całodobowego pobytu 3. zakup środków transportu do przewozu osób niepełnosprawnych 4. zobowiązanie lekarzy rodzinnych do częstszych wizyt u leżących chorych seniorów 5. zobowiązanie szpitali do współpracy z ośrodkami pomocy społecznej - nie pozostawianie pacjentów „pod drzwiami mieszkania”, realizowanie obowiązku kierowania do zakładów opiekuńczo - leczniczych oraz w porozumieniu z ośrodkami pomocy społecznej do domów pomocy społecznej
	6. podpisanie porozumień z placówkami medycznymi tj. szpitalami, zakładami opiekuńczo-leczniczymi, zakładami opiekuńczo-rehabilitacyjnymi o współpracy z gminami/ośrodkami pomocy społecznej w zakresie udzielania wsparcia osobom starszym, chorym, niepełnosprawnym opuszczającym szpital 7. zapewnienie środków finansowych na obsługę i kadrę pracującą z osobami starszymi 8. rozwój kapitału społecznego 9. wsparcie finansowe na wdrożenie gminnego systemu wspierania osób starszych 10. potrzeba kampanii, szkoleń i spotkań dla instytucji i kadry pracującej z osobami starszymi oraz dla krewnych osób starszych 11. otrzymywanie wsparcia merytorycznego 12. wspieranie finansowe w zakresie organizacji komunikacji publicznej z myślą o osobach starszych 13. wyznaczanie kierunków polityki senioralnej 14. bonifikata z tytułu korzystania z połączenia lotniczego Babimost-warszawa, jednodniowe wycieczki grupowe samolotem, przelot za 50 zł za osobę w dwie strony 15. uruchomienie projektów skierowanych do osób starszych zamieszkujących obszary wiejskie 16. Gmina Czerwieńsk oczekuje wsparcia finansowego w zakresie pokrywania wynagrodzeń dla 5 rehabilitantów w związku z powstaniem Gminnego Centrum Rehabilitacji 17. wprowadzenie konkursów na realizację działań na rzecz rozwoju aktywizacji społecznej seniorów, które ułatwiłyby realizację samorządom dotychczasowych działań, jak również rozszerzenie ich zakresów 18. wprowadzenie Wojewódzkiej Karty Seniora

	19. zwiększenie działań z zakresu profilaktyki zdrowia, edukacji z zakresu bezpieczeństwa, aktywnego trybu życia, organizowanie warsztatów z profesjonalnymi instruktorami
	20. stworzenie mapy miejsc przyjaznych seniorom na terenie województwa
	21. wsparcie finansowe dla seniorów na organizowanie różnych form aktywności
	22. uregulowanie zasad umieszczania w instytucjach zapewniających opiekę całodobową, w szczególności w zakładach opiekuńczo-leczniczych, gdzie w większości są komercyjne i zapewniające opiekę osobom zamożnym
	23. rozwijanie usług medycznych i rehabilitacyjnych np. mobilna poradnia geriatryczna
	24. promowanie dobrych praktyk
	25. promowanie utworzenia rodzinnych domów pomocy społecznej
	26. wypracowanie standardów usług społecznych świadczonych na rzecz osób starszych
	27. wsparcie finansowe na tworzenie mieszkań chronionych
	28. poprawa współpracy pomiędzy lokalnym samorządem a placówkami służby zdrowia
	29. poprawa dostępu do lekarzy specjalistów
	30. poprawa bytu osób starszych
	31. szkolenia z zakresu edukacji gerontologicznej adresowanej do personelu medycznego i do opiekunów osób starszych
	32. poradnictwo służące przygotowaniu rodzin osób starszych do życia z chorobą
	33. zwiększenie liczby hospicjów stacjonarnych i domowych, wsparcie podmiotów realizujących opiekę paliatywną i hospicyjną
	34. zmiana aktów prawnych
	35. zapewnienie gwarancji wsparcia i opieki osobom niesamodzielnym
	36. pomoc finansową i merytoryczną w zakresie tworzenia miejsc spotkań dla osób starszych, zwłaszcza w małych gminach
	37. dofinansowanie imprez dla seniorów w ramach integracji osób starszych ze środowiskiem
	38. uwzględnienie zjawiska starości jako ustawowej przesłanki do możliwości objęcia wsparciem
	39. granty na organizowanie lokalnych dni seniora
	40. wydanie broszury informacyjnej dotyczącej bezpieczeństwa seniorów
	41. kampania „Lubuski Senior - aktywny senior” - propozycja gminy Kłodawa
	42. promowanie dostępnych form pomocy dla osób starszych finansowanych ze środków Wojewódzkiego Programu na rzecz Osób Starszych
	43. zaproszenie do rozmów przedstawicieli placówek powołanych z urzędu do zajmowania się problemami osób starszych w celu opracowania programu wsparcia seniorów
	44. zorganizowanie spotkania wszystkich organizacji zajmujących się sprawami seniorów w celu omówienia potrzeb i oczekiwań oraz przekazanie ustaleń osobom zainteresowanym
	45. poprawa jakości i poziomu życia osób starszych poprzez aktywność społeczną, edukację, usługi, profilaktykę, bezpieczeństwo i aktywizację 50+

	46. dążenie do umacniania więzi międzypokoleniowych
	47. upowszechnianie wiedzy o potrzebach i prawach osób starszych
18. Uwagi/ Propozycje dotyczące Wojewódzkiego Programu na rzecz Osób Starszych	
	1. systemowe rozwiązania opieki zdrowotnej dla osób starszych- w tym tworzenie oddziałów geriatrycznych
	2. zwiększenie aktywności osób starszych w życiu społecznym
	3. wzmocnienie integracji międzypokoleniowej
	4. rozwiązywanie problemu braku opieki oraz utrzymywania mieszkań i domów (najczęściej na terenach wiejskich) seniorów, którzy mieszkają samotnie
	5. nacisk na zwiększenie ilości personelu medycznego i pomocy społecznej oraz ułatwianie dostępu do nich
	6. zniesienie lub zminimalizowanie opłat za pobyt w domu pomocy społecznej
	7. należy uwzględnić współpracę z gminnymi radami seniorów, które mają duży wpływ na społeczności osób starszych
	8. potraktowanie w sposób priorytetowy osoby starsze zamieszkujące tereny wiejskie
	9. wypracowanie standardów współpracy służby zdrowia z jednostkami pomocy społecznej
	10. zauważenie i wsparcie finansowo-projektowe rozwiązań wspierania pomocy społecznej w jak najbliższym otoczeniu rodziny i miejsca zamieszkania
	11. zdecydowane otwarcie się placówek kulturalnych i rekreacyjnych na współpracę z osobami i organizacjami osób starszych
	12. zwiększanie ilości placówek wsparcia dziennego i opieki długoterminowej, w tym koniecznie rodzinnych domów pomocy społecznej oraz wspieranie tych placówek
	13. promowanie wolontariatu
	14. edukacja dla członków rodzin, a w szczególności dorosłych dzieci dotycząca możliwości zapewnienia opieki i postępowania z osobą starszą
	15. uwzględnienie lokalnej specyfiki regionu np. migrację dorosłych dzieci za granicę w celach zarobkowych
	16. możliwość aplikowania o środki finansowe na realizację działań skierowanych do osób starszych przy bardzo niskim udziale własnym gminy
	17. zwiększenie miejsc w zakładzie opiekuńczo - leczniczym w Drezdenku oraz budowa na terenie tego powiatu domu dziennego pobytu
	18. zniesienie kryterium dochodowego dla osób pobierających zasiłki opiekuńcze
	19. poszerzenie katalogu osób uprawnionych do opieki nad osobą starszą np. synowa, zięć
	20. wprowadzenie dodatkowych zniżek komunikacyjnych dla osób starszych
	21. uwzględnienie działań na rzecz podnoszenia jakości i dostępności usług opiekuńczych, szczególnie w okresie opieki nad pacjentem w stanie terminalnym
	22. zwiększanie świadomości społecznej na temat problematyki starości
	23. wydanie katalogu dobrych praktyk realizowanych na terenie województwa lubuskiego na rzecz osób starszych

	24. współpraca oraz współfinansowanie pomiędzy poszczególnymi gminami w zakresie opieki senioralnej
	25. organizowanie większej ilości inicjatyw na rzecz osób starszych na szczeblu wojewódzkim
	26. łatwiejszy dostęp do projektów wojewódzkich i rządowych
	27. szeroko zakrojony dostęp do informacji, np. poprzez utworzenie wojewódzkiego portalu internetowego, zogniskowanego na działalność seniorów w poszczególnych społecznościach oraz potencjalne oferty dla osób starszych (narzędzie ułatwiłoby swobodny przepływ informacji i byłoby źródłem pomysłów na inicjatywy w gminach)
	28. program służyć powinien wsparciu ofert organizacji, instytucji działających na rzecz osób starszych, w tym niepełnosprawnych lub o ograniczonej sprawności ruchowej, przy wykorzystaniu istniejącej infrastruktury społecznej oraz ścisłej współpracy z jednostkami samorządowymi.

Załącznik nr 2
do Wojewódzkiego Programu
na rzecz Osób Starszych

POLITYKA SENIORALNA WOJEWÓDZTWA LUBUSKIEGO

Dokument przygotowany został przez Biuro Komunikacji Społecznej w Gabinetzie Zarządu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego i stanowi zbiór działań na rzecz seniorów kreowanych przez departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz Wojewódzkie Samorządowe Jednostki Organizacyjne w latach 2016-2017.

Zielona Góra 2017

Spis treści

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 – srebrna gospodarka	59
1. Departament Infrastruktury Społecznej.....	59
1.1. Wsparcie dla organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych w obszarze kultury fizycznej	59
1.2. Wsparcie dla organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych w obszarze kultury	61
2. Departament Ochrony Zdrowia.....	61
2.1. Działania UMWL na rzecz profilaktyki dla osób starszych	63
3. Europejski Fundusz Społeczny.....	64
4. Biuro Sejmiku Województwa Lubuskiego	65
5. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze.....	66
5.1. Wydział Polityki Społecznej.....	67
5.2. Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych.....	72
6. Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji im. Zbigniewa Majewskiego w Drzonkowie.....	72
7. Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze.....	73
8. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Marii Grzegorzewskiej w Zielonej Górze	74
9. Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Gorzowie Wlkp.	76
10. Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze	76
11. Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli	79
12. Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim.....	80
13. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wlkp.	81
14. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida w Zielonej Górze.....	83
15. Lubuski Teatr im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze	84
16. Teatr im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp.....	84
17. Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego Zielona Góra	85
18. Wydział Zamiejscowy UMWL w Gorzowie Wlkp.....	86

Obecnie w Polsce żyje niemal 8 milionów seniorów – osób w wieku przynajmniej 60 lat. Są to ludzie nietworzący żadnej jednolitej społeczności, w różnym wieku, o różnym pochodzeniu, wykształceniu, stanie zdrowia, poglądach, potencjałach. Dziś seniorzy stanowią 22% populacji Polski, a już za piętnaście lat będą stanowić aż 30%. W połowie XXI wieku seniorzy będą stanowić nawet 40% ogólnej liczby mieszkańców, co uczyni z Polski jeden z najstarszych krajów w Europie i na świecie, jednocześnie dużo mniej ludny niż teraz.

W województwie lubuskim w ostatnich latach liczba osób młodszych maleje wolniej niż wzrasta starszych. Zwiększa się wskaźnik liczby ludności województwa w wieku powyżej 60 roku życia, największy wzrost zaobserwowano w grupie wiekowej poprodukcyjnej. Wskutek zmian demograficznych i społecznych, dzięki poprawie warunków życia, lepszemu wyżywieniu, szerszemu dostępowi do usług ochrony zdrowia, następuje dynamiczny wzrost liczby ludności, określonej w statystykach struktury demograficznej jako ludności w wieku poprodukcyjnym (mężczyźni 65 lat i więcej, kobiety 60 lat i więcej). Przewiduje się, że dalszej zmianie, tj. starzeniu podlegać będzie struktura wieku ludności. Prognoza liczby ludności woj. lubuskiego do 2050r. przewiduje, że udział osób starszych (60 lat i więcej) w 2016r. wyniesie 23,1%, a w 2050r. – 40,6% (Dane: ROPS Zielona Góra).

Z danych demograficznych wynika, że w regionie na dzień 31.12.2015 r. zamieszkiwało ogółem 1 018 075 osób, w tym 18,8 proc. osób w wieku poprodukcyjnym, a na koniec 2016 r. - 1 017 376 osób, w tym 19,5 proc. w wieku poprodukcyjnym. Odsetek tych osób wzrósł o 0,70 proc.

Seniorzy obecni, seniorzy wchodzący aktualnie w wiek senioralny, seniorzy jutra (dziś będący w kwiecie wieku, ale już świadomi zmian, które niedługo u nich nastąpią) nie są dla samorządu województwa lubuskiego problemem, lecz wyzwaniem. Świadomość wyzwań demograficznych, potrzeba stosowania odpowiednich środków i narzędzi by wdrażać rozwiązania korzystne dla seniorów jest jednym z najważniejszych haseł kształtowania polityki społecznej w regionie.

Prezentowany dokument stanowi zbiór działań na rzecz seniorów kreowanych przez departamenty Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego oraz Wojewódzkie Samorządowe Jednostki Organizacyjne w latach 2016-2017, a także przewidywane plany w tym zakresie wraz z danymi statystycznymi dotyczącymi osób starszych w województwie lubuskim.

Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 – srebrna gospodarka

W diagnozie strategicznej zawartej w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 w sferze kapitału społecznego ujęta jest kwestia tzw. srebrnej gospodarki.

Jednym z celów strategicznych SRWL 2020 jest społeczna i terytorialna spójność regionu. Zawarty z nim cel operacyjny 3.4. Promocja włączenia zawodowego i społecznego uwzględnia ograniczenie skali zjawiska wykluczenia społecznego poprzez m. in. tworzenie kompleksowego systemu wsparcia osób starszych oraz rozwój różnorodnych usług opiekuńczych.

Najbardziej dynamiczne zmiany w strukturze społecznej w województwie lubuskim dotyczą gwałtownie zwiększającej się grupy osób starszych, w wieku powyżej 65 lat. Do 2020 r., w porównaniu z rokiem 2010 - liczebność tej grupy zwiększy się w regionie o ponad 50% - ze 119 tys. do 180 tys. osób. Oznacza to, że osoby w wieku po 65 r. życia, najczęściej emeryci, są coraz bardziej znaczącą grupą konsumentów w regionie. „Srebrna ekonomia” (ang. silver economy) – jak określa się coraz częściej sektor rynku nastawiony na obsługę osób starszych ma pewien potencjał działania na rozwój gospodarki. Już obecnie coraz więcej dóbr i usług przygotowywanych jest z myślą o osobach starszych.

W dłuższej perspektywie należy się jednak spodziewać, że silver economy, z uwagi na rosnącą grupę osób w podeszłym wieku, będzie wymagała coraz większych transferów socjalnych (emerytury, koszty służby zdrowia i in.), stając się raczej obciążeniem dla gospodarki, szczególnie w obliczu niskiego przyrostu naturalnego nie umożliwiającego nawet prostej zastępowalności pokoleń.

1. Departament Infrastruktury Społecznej

1.1. Wsparcie dla organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych w obszarze kultury fizycznej

W obszarze kultury fizycznej w 2016 roku, wsparcie otrzymały zadania publiczne, obejmujące m.in.: organizowanie przedsięwzięć dotyczących sportu dla wszystkich oraz upowszechnianie postaw sportowych, społecznych i zdrowotnych mieszkańców województwa lubuskiego, poprawa ich stanu zdrowia i sprawności fizycznej.

Seniorzy mają możliwość udziału w imprezach masowych, w których wprowadzone są kategorie wiekowe. Imprezy takie, przy wsparciu Województwa Lubuskiego, zorganizowało m.in. Lubuskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Zielonej Górze, Lubuskie Stowarzyszenie Cyklistów Świebodzin w Świebodzinie, Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna w Gorzowie Wlkp., Lubuski Wojewódzki Związek Żołnierzy Wojska Polskiego w Zielonej Górze:

- XIV Ogólnopolski Półmaraton Przytok,
- Ogólnopolski szosowy wyścig kolarski „IX Piekło Przytoku”,

- VII Grand Prix Województwa Lubuskiego MTB Amatorów,
- X Maraton Rowerów Górskich MTB,
- XVI Wiosenne Biegi Przełajowe im. Zbigniewa Petri - Memoriał 2016
- Sportowo - rekreacyjna impreza plenerowa z okazji XXXV-lecia Związku Żołnierzy Wojska Polskiego, Święto Lotnictwa.

W obszarze kultury fizycznej w 2017 roku, zaplanowano wsparcie działań w zakresie upowszechniania kultury fizycznej podjętych przez Stowarzyszenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku, z siedzibą w Gorzowie Wlkp., które realizowało zadanie pod tytułem: „Aktywni i sprawni seniorzy”.

W tym roku seniorzy również mają możliwość udziału w imprezach masowych, w których wprowadzone są kategorie wiekowe, które przy wsparciu Województwa Lubuskiego organizuje m.in. Lubuskie Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej w Zielonej Górze, Stowarzyszenie FSL - Aktywni dla Powiatu w Słubicach, Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna w Gorzowie Wlkp.,:

- XV Ogólnopolski Półmaraton PRZYTOK,
- X Ogólnopolski Szosowy Wyścig Kolarski „Piekło Przytoku”,
- VIII Grand Prix Województwa Lubuskiego MTB Amatorów,
- VERUS AOK Maraton MTB Słubice,
- XVII Wiosenne Biegi Przełajowe im. Zbigniewa Petri - Memoriał 2017

Program pn. „Lubuskie siłownie pod chmurką”

Zarząd Województwa Lubuskiego w dniu 26 stycznia 2016 roku podjął uchwałę w sprawie przyjęcia do realizacji programu pn. „Lubuskie siłownie pod chmurką” na 2016 rok.

Celem programu jest tworzenie warunków sprzyjających rozwojowi sportu w województwie lubuskim oraz zapewnienie mieszkańcom regionu alternatywnych form spędzania wolnego czasu poprzez realizację ogólnodostępnych, nieodpłatnych siłowni zewnętrznych w ramach współdziałania jednostek samorządu terytorialnego. Uczestnikami programu „Lubuskie siłownie pod chmurką” mogą być jednostki samorządu terytorialnego z terenu województwa lubuskiego (gminy i powiaty).

W budżecie Województwa Lubuskiego w roku 2016 na realizację Programu zabezpieczono środki finansowe w wysokości 97.470,00 zł, co pozwoliło na montaż 8 siłowni zewnętrznych. Kwota ta uległa zwiększeniu, ponieważ w budżecie wygospodarowano dodatkowe środki w wysokości 70.000,00 złotych na realizację programu, zgodnie z decyzją Radnych Województwa. W związku z tym powstało łącznie 15 siłowni. Dofinansowanie otrzymały gminy: Trzciel, Ośno Lubuskie, Szczaniec, Bytom

Odrzański, Szprotawa, Lubsko, Cybinka, Zbąszynek, Kłodawa, Rzepin, Nowogród Bobrzański, Brody, Otyń oraz powiaty: zielonogórski i wschowski.

Wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu na dalszy rozwój bazy sportowej oraz zainteresowaniu lokalnych samorządów, Zarząd Województwa Lubuskiego kontynuuje w 2017 roku autorski Program „Lubuskie siłownie pod chmurką”. Kontynuacja Programu umożliwia popularyzację alternatywnych, aktywnych form spędzania wolnego czasu zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży oraz seniorów, a także promocję aktywności ruchowej i warunków rozwoju sportu masowego.

W budżecie Województwa Lubuskiego w roku bieżącym na realizację Programu zabezpieczono środki finansowe w wysokości 92.597,00 zł, co pozwoliło na realizację 8 siłowni zewnętrznych. Kwota ta uległa zwiększeniu, ponieważ w budżecie wygospodarowano dodatkowe środki na realizację Programu w wysokości 118.440,00 złotych.

Dofinansowanie na realizację zadań w ramach Programu otrzymało początkowo 8 jednostek samorządu terytorialnego, w tym 6 gmin (Lipinki Łużyckie, Santok, Zabór, Skąpe, Jasień oraz Strzelce Krajeńskie) i 2 powiaty – gorzowski i krośnieński.

Sejmik Województwa Lubuskiego na sesji w dniu 26 czerwca br. przyjął uchwałę nr XXXIV/501/17 zmieniającą uchwałę ws. udzielenia pomocy finansowej jednostkom samorządu terytorialnego z przeznaczeniem na dofinansowanie Programu pn. „Lubuskie siłownie pod chmurką” na 2017 rok. Siłownie zewnętrzne powstaną w kolejnych 9 gminach znajdujących się na liście rezerwowej tj. w gminie Sulęcín, Gubin, Żary, Słońsk, Pszczew, Babimost, Kożuchów, Stare Kurowo oraz Skwierzyna.

1.2. Wsparcie dla organizacji pozarządowych na realizację zadań publicznych w obszarze kultury

W obszarze kultury w 2017 roku, wsparcie otrzymało Stowarzyszenie Uniwersytetu Trzeciego Wieku w Gorzowie Wlkp. w wysokości 2.000 zł na realizację zadania publicznego pn. : "Kultura wśród lubuskich UTW".

2. Departament Ochrony Zdrowia

Lubuski Piknik Zdrowia – odbywa się co roku, na przełomie maja/czerwca na terenie WOSiR im. Zbigniewa Majewskiego w Drzonkowie. Na Pikniku można uzyskać porady z zakresu profilaktyki zdrowia, zdrowego stylu życia, odżywiania, zbadać ciśnienie krwi, poziom cukru we krwi, wagę ciała, zbadać słuch, istnieje także możliwość konsultacji z lekarzem-geriatrą.

Światowy Dzień Walki z Rakiem – Różowy Marsz – (15 października 2016 r.) w jego trakcie udzielane były porady lekarskie, psychologiczne, dietetyczne, terapeutyczne, nauka samobadania piersi, promocja badań profilaktycznych, w szczególności mammografii (dot. kobiet 50-69 l.). Współorganizacja z Zielonogórskim Stowarzyszeniem Amazońek.

„Życie dla serca, serce dla życia”- Konferencja w ramach lubuskich obchodów Światowego Dnia Serca – (25 października 2016 r.) podczas konferencji odbyła się prezentacja referatu pt.: „Rehabilitacja pacjentów w podeszłym wieku z chorobami układu krążenia”, można było wykonać także bezpłatne badania EKG, ciśnienia krwi, poziomu cukru we krwi, konsultacje psychologa i dietetyka, spacer Nordic Walking. Konferencja współorganizowana była z Lubuskim Szpitalem Specjalistycznym Pulmonologiczno-Kardiologicznym w Torzymiu sp. z o. o.

Festiwal „Twórczy wiek” w ramach lubuskich obchodów Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego – (12 września-28 listopada 2016 r.) - integracja osób starszych z młodzieżą, konkursy: plastyczny, literacki i multimedialny, których celem było ukazanie przez młodzież świata osób starszych, organizacja quizu wiedzy o chorobach depresyjnych, organizacja warsztatów dla osób 60+ nt. umiejętności zarządzania czasem, rozwijania pasji, kształtowania relacji z bliskimi Organizator: Fundacja Ja, My, Oni, która otrzymała w trybie pozakonkursowym dotację w kwocie 2 777 ,00 zł.

„Lubuszanie skutecznie przeciw nowotworom – wsparcie realizacji programów zdrowotnych ukierunkowanych na wykrywanie i zapobieganie nowotworom złośliwym jelita grubego, szyjki macicy, piersi wśród mieszkańców województwa lubuskiego”. Programy realizowane są od lipca 2017 r. Są to:

- program profilaktyki raka jelita grubego kierowany jest do mieszkańców województwa lubuskiego, w wieku 55-64 lata lub 25-65 lat z potwierdzonym obciążeniem genetycznym, pochodzące z rodziny HNPCC lub FAP,
- populacyjny program wczesnego wykrywania raka piersi kierowany jest do mieszkank województwa lubuskiego w wieku od 50 do 69 lat, które nie miały wykonywanej mammografii w ciągu ostatnich 24 miesięcy lub otrzymały w ramach programu profilaktyki raka piersi w ubiegłym roku pisemne wskazanie do wykonania ponownej mammografii po 12 miesiącach chociaż nie miały wcześniej stwierdzonej zmiany nowotworowej piersi,
- program profilaktyki raka szyjki macicy skierowany jest do mieszkank województwa lubuskiego w wieku 25 do 59 lat, które nie miały w ciągu ostatnich 3 lat wykonywanej cytologii w ramach programu profilaktycznego.

Projekt współfinansowany będzie w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020 (Oś Priorytetowa 6 – *Regionalny Rynek Pracy*, Działanie 6.7 – *Profilaktyka rehabilitacja zdrowotna osób pracujących i powracających do pracy oraz wspieranie zdrowych i bezpiecznych miejsc pracy*).

Szpital Specjalistyczny dla Nerwowo i Psychicznie Chorych SP ZOZ w Ciborzu - współpraca z seniorami polegająca na udostępnianiu na ich potrzeby sali multimedialnej, biblioteki lub pomieszczeń Klubu „Eskulap”, a także umożliwianie korzystania ze szpitalnej siłowni zewnętrznej i boiska sportowego, sukcesywnie likwiduje bariery urbanistyczne.

Tworzenie Ośrodka Geriatrycznego - Lubuski Szpital Specjalistyczny Pulmonologiczno-Kardiologiczny w Torzymiu sp. z o. o. Ośrodek w sposób kompleksowy będzie realizował szeroko rozumianą politykę senioralną dla naszego regionu, powstaje na bazie Szpitala, który dysponuje odpowiednią kadrą medyczną (m.in. 2 lekarzy-geriatrów).

2.1 Działania UMWL na rzecz profilaktyki dla osób starszych

Zdrowe Płuca Lubuszan - pełna nazwa: **Program polityki zdrowotnej wczesnej diagnostyki chorób nowotworowych płuc dla mieszkańców województwa lubuskiego.** Program realizowany był w latach 2015 – 2016, przebadano wówczas odpowiednio 543 osoby, w tym u 30 osób wykryto zmiany nowotworowe płuc (5,52%) oraz 494 osoby, w tym u 38 osób wykryto zmiany nowotworowe płuc (7,69%). Dane te świadczą niewątpliwie o wzroście rozpoznań nowotworów wśród osób objętych programem. W 2015 i 2016 r. z budżetu Województwa Lubuskiego wydano łącznie 400 tys. zł na realizację programu. W 2017 r. - zaplanowano 120 tys. zł.

Cukrzyca - pełna nazwa: **Program polityki zdrowotnej wczesnego wykrywania oraz zapobiegania rozwojowi cukrzycy i jej powikłaniom wśród osób w wieku aktywności zawodowej, zamieszkujących teren województwa lubuskiego** – obecnie trwa ocena wniosków złożonych w konkursie RPO w działaniu 6.7 Profilaktyka i rehabilitacja zdrowotna osób pracujących i powracających do pracy oraz wspieranie zdrowych i bezpiecznych miejsc pracy. Do etapu oceny formalno-merytorycznej zostały przekazane dwa wnioski o dofinansowanie projektów na łączną kwotę wnioskowanego dofinansowania 576 593,00 zł. Alokacja w konkursie nie została wyczerpana. Na konkurs było przeznaczone 3,7 mln zł.

Rehabilitacja narządów ruchu - pełna nazwa: **Program polityki zdrowotnej dla województwa lubuskiego skierowany do osób pracujących i powracających do pracy w zakresie rehabilitacji medycznej schorzeń układu ruchu i obwodowego układu nerwowego związanych ze sposobem wykonywania pracy.** 13 czerwca br. Komitet Sterujący zatwierdził fiszkę i założenia tego programu. Obecnie Departament Ochrony Zdrowia przystępuje do napisania programu, który następnie będzie podlegał ocenie Agencji Oceny Technologii Medycznych i Taryfikacji w Warszawie. Planowany termin ogłoszenia konkursu to IV kwartał 2017 r. Planowana alokacja w konkursie: 9,4 mln zł.

Lubuszenie skutecznie przeciwko nowotworom: projekt na 3,5 mln zł - dotyczy profilaktyki raków szyjki macicy, jelita grubego i raka piersi.

Cykliczne wydarzenia i akcje profilaktyczne:

- 8 Lubuskich Pikników Zdrowia (akcent na zdrowy styl życia, aktywność fizyczną, badania, transplantacje),
- cykliczne obchody Światowego Dnia Serca - we wrześniu,
- obchody Światowego Dnia Zdrowia Psychicznego,
- konferencje onkologiczne,
- białe soboty w szpitalach (ostatnio - badania pod kątem raka jajnika i raka prostaty),
- współpraca z organizacjami pozarządowymi (Amazonki, PCK itd),
- promocja aktywności - rajdy rowerowe, biegi, marsze, „Trzymaj Formę”,
- wykłady dot. chorób onkologicznych u kobiet - na Lubuskich Kongresach Kobiet.

3. Europejski Fundusz Społeczny

Europejski Fundusz Społeczny odpowiada na problemy społeczne zdiagnozowane w naszym regionie. Projekty skierowane do seniorów przewidziane są w ramach działania 7.5. Usługi społeczne. Przedsięwzięcia te zakładają m.in. tworzenie dziennych domów pobytu oraz usługi asystenckie i opiekuńcze dla osób niesamodzielnych. – Dotychczas podpisano już 4 umowy na stworzenie dziennych domów pobytu we Wschowie, Deszczynie, Świebodzinie i Gorzowie Wlkp., a w sierpniu 2017r. planowany jest kolejny konkurs na usługi opiekuńcze i asystenckie na kwotę 10 mln zł.

Działania 7.5 Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020 ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – projekty realizujące działania zwiększające dostępność do wysokiej jakości usług społecznych ogólnego interesu dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, polegających na wsparciu rodziny, osób z niepełnosprawnościami, **osób starszych** oraz rodzinnej pieczy zastępczej. Realizacja ww. działań możliwa jest m. in. poprzez organizację nowych i rozwijanie już istniejących placówek wsparcia dziennego, mieszkań chronionych/wspomaganych, wsparcie w formie usług opiekuńczych.

Obecnie w ramach Działania 7.5 realizowane są 2 projekty:

- 1) W ramach projektu **pn. „Aktywnie przez życie”** realizowanego przez Fundację na Rzecz Rozwoju Przedsiębiorczości w partnerstwie z Gminą Wschowa wsparcie udzielane jest 25 osobom niesamodzielnym w wieku 60+ z terenu gminy Wschowa w okresie od 01.04.2017 r. do 31.03.2019r. Utworzony został Dom Dziennego Pobytu (ośrodek wsparcia dziennego dla osób

niesamodzielnym), którego funkcjonowanie przyczyni się do zmniejszenia poziomu wykluczenia społecznego tej grupy osób. Uczestnicy projektu objęci są różnymi formami usług tj. socjalne, edukacyjne, kulturalno-oświatowe, aktywności ruchowej, sportowo-rekreacyjne, terapia zajęciowa. Projekt zakłada również podejmowanie wspólnych przedsięwzięć kierowanych równocześnie do dzieci, młodzieży i seniorów (integracja międzypokoleniowa).

- 2) Projekt pn. **„Model środowiskowych usług opiekuńczych i asystenckich dla osób niepełnosprawnych i niesamodzielnym”** realizowany jest przez Lubuskie Stowarzyszenie Rozwoju Regionalnego „Rozwój” w partnerstwie z powiatem świebodzińskim i Województwem Lubuskim/ Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego „Medyk” w okresie od 01.02.2017 r. do 31.12.2018 r. Działania projektowe oparte są na Europejskiej Strategii w sprawie niepełnosprawności na lata 2014-2020. Przewidują zwiększenie włączenia społecznego i aktywności osób niepełnosprawnych i niesamodzielnym, rozwój systemu usług asystenckich i opiekuńczych, nowatorski pakiet usług w postaci przerwy regeneracyjnej dla opiekunów. W projekcie uwzględniono rozwój usług w lokalnej społeczności w nowo utworzonych Trzech Domach Dziennego Pobytu w powiatach o najwyższym procencie osób niepełnosprawnych i niesamodzielnym: gorzowskim, świebodzińskim, nowosolskim. Głównym produktem będzie Model Centrum Asystentury i Opieki Społecznej oparty na sieci teleinformatycznej CIS, wspierający Ośrodki Pomocy Społecznej i Powiatowe Centra Pomocy Rodzinie. Projekt skierowany jest do osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym oraz otoczenia tych osób w tym osób niepełnosprawnych i niesamodzielnym. W projekcie weźmie udział łącznie 116 osób spełniających powyższe kryteria. Zostaną przeprowadzone również szkolenia asystentów dla osób niepełnosprawnych oraz opiekunów dla osób niesamodzielnym dla 16 osób.

Ponadto w trakcie oceny merytorycznej są projekty złożone w odpowiedzi na konkurs nr RPLB.07.05-00-IZ.00-08-K01/17 (typ projektu – wsparcie rozwoju usług opiekuńczych i asystenckich skierowanych do osób pozostających poza rynkiem pracy lub doświadczających problemów z adaptacją na rynku pracy) ogłoszony dn. 29.04.2017 r. W roku 2017 r. zostanie ogłoszony jeszcze jeden konkurs.

4. Biuro Sejmiku Województwa Lubuskiego

Obecnie trwają przygotowania do Lubuskiego Tygodnia Seniora. To wydarzenie, które skupia się na potrzebach osób starszych. Przez 7 dni seniorzy z naszego województwa uczestniczą w różnego

rodzaju spotkaniach, grach i wycieczkach. Ta inicjatywa ma pomóc w zachęceniu ich do zwiększenia swojej aktywności umożliwiającej poprawę kondycji zdrowotnej, duchowej i intelektualnej. W 2016 roku do programu obchodów zgłoszono 298 imprez.

W ramach Lubuskiego Tygodnia Seniora zwołany zostanie I Lubuski Sejmik Seniorów (16 października 2017 r.) składający się z 30 radnych. W czasie obrad Sejmiku podjęta zostanie uchwała dotycząca spraw istotnych dla środowiska osób starszych w województwie lubuskim. Zadaniem radnych będzie wypracowanie kierunków regionalnej polityki senioralnej oraz zaproponowanie nowych, innowacyjnych rozwiązań na rzecz poprawy sytuacji osób starszych w województwie.

5. Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze

Do Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej w Zielonej Górze wpłynęły ankiety z 49 gmin województwa lubuskiego. Na ich podstawie stworzono 9 priorytetów programu:

- 1) Zabezpieczenie opieki geriatrycznej długoterminowej, zarówno w zakresie opieki instytucjonalnej, jak i domowej.
- 2) Przekazanie środków finansowych na tworzenie i funkcjonowanie placówek dziennego i całodobowego pobytu.
- 3) Podpisanie porozumień z placówkami medycznymi tj. szpitalami, zakładami opiekuńczo-leczniczymi, zakładami opiekuńczo-rehabilitacyjnymi o współpracy z gminami/ośrodkami pomocy społecznej w zakresie udzielania wsparcia osobom starszym, chorym, niepełnosprawnym opuszczającym szpital.
- 4) Wprowadzenie działań wspierających rodziny osób starszych.
- 5) Uruchomienie projektów skierowanych do osób starszych zamieszkujących obszary wiejskie.
- 6) Promowanie utworzenia rodzinnych domów pomocy społecznej.
- 7) Wprowadzenie konkursów na realizację działań na rzecz rozwoju aktywizacji społecznej seniorów, które ułatwiłyby realizację samorządom dotychczasowych działań, jak również rozszerzenie ich zakresów.
- 8) Wprowadzenie Wojewódzkiej Karty Seniora.
- 9) Rozwijanie usług medycznych, i rehabilitacyjnych np. mobilna poradnia geriatryczna.

Wskazano również na 5 kluczowych obszarów wsparcia: profilaktyka i zdrowie, usługi społeczne i infrastruktura, aktywność społeczna, bezpieczeństwo oraz edukacja.

5.1 Wydział Polityki Społecznej

Działania zrealizowane w 2016 roku

Organizacja XVIII Lubuskiego Tygodnia Seniora

Organizowanie Lubuskich Tygodni Seniora pod honorowym patronatem Marszałka Województwa zapisane zostało w stałym kalendarzu tradycji społeczno-kulturalnych naszego regionu już 18 lat temu.

W 2016 r. uroczysta inauguracja odbyła się w dniu 10 października w Filharmonii Zielonogórskiej im. Tadeusza Bairda. Powyższa edycja Lubuskiego Tygodnia Seniora odbyła się pod hasłem „Lepsze jutro tworzymy już dzisiaj”, hasło to było związane z powołaniem przy Marszałku Województwa Lubuskiego - Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów, która jest organem o charakterze opiniująco-doradczym i inicjatywnym działającym na rzecz wzmocnienia i rozwoju regionalnej polityki senioralnej. W czasie uroczystości wręczono nominacje dla 10 nowo wybranych członków Rady.

W dalszej części zostały wręczone nagrody laureatom konkursu plastycznego pod hasłem „Podróż moich marzeń z babcią, dziadkiem”, ogłoszonego przez Dyrektora ROPS, skierowanego do dzieci z placówek wsparcia dziennego. Na konkurs wpłynęło 138 prac, w tym 99 prac dzieci i młodzieży w przedziale wiekowym 6-11 lat oraz 38 prac dzieci i młodzieży w przedziale wiekowym 12-16 lat oraz 1 praca 17-latka.

Całość uroczystości uświetnił koncert „Solistów Scen Poznańskich” w repertuarze operetkowym i musicalowym. Uroczystość poprzedzona była Mszą Św. w intencji seniorów odprawioną w Konkatedrze p.w. św. Jadwigi w Zielonej Górze. W inauguracji XVIII Lubuskiego Tygodnia Seniora udział wzięło około 200 osób. Dodatkowo na terenie województwa odbyło się około 250 imprez lokalnych związanych z obchodami Lubuskiego Tygodnia Seniora - liczne spotkania seniorów z władzami samorządowymi gmin i powiatów, wystawy twórczości, pogadanki, koncerty oraz bale seniorów.

Inauguracyjne posiedzenie Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów

Na posiedzeniu w dniu 1 sierpnia 2016 r. Zarząd Województwa Lubuskiego podjął uchwałę w sprawie powołania Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów.

W dniu 9 grudnia 2016 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze był organizatorem inauguracyjnego posiedzenia Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów. W trakcie spotkania wybrano przewodniczącą Rady, dwóch wiceprzewodniczących oraz sekretarza Rady. Przedstawiono również zadania do realizacji na rzecz osób starszych w województwie lubuskim oraz plan działań na rok 2017. Lubuska Społeczna Rada Seniorów jest organem konsultacyjnym, doradczym

i inicjatywnym, działającym na rzecz wzmocnienia i rozwoju regionalnej polityki senioralnej przy Marszałku Województwa Lubuskiego. Do zakresu działania rady należy: nadanie kierunków regionalnej polityce senioralnej, proponowanie nowych rozwiązań i inicjowanie zmian na rzecz osób starszych, podejmowanie działań zmierzających do zwiększenia aktywności w życiu publicznym i społecznym osób starszych oraz pomoc w zwiększeniu dostępu do informacji, przeciwdziałając tym samym dyskryminacji i marginalizacji. Opiniowanie projektów rządowych i wojewódzkich programów działań uwzględniających problematykę osób starszych, dążenie do umocnienia międzypokoleniowych więzi, upowszechnianie wiedzy o potrzebach i prawach osób starszych, promowanie zdrowego starzenia się, współpraca z organizacjami pozarządowymi i instytucjami z terenu województwa lubuskiego i kraju.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Od początku istnienia samorządu województwa wspierane są finansowo organizacje pozarządowe. W 2016 r. dofinansowano 4 organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych na kwotę 12 000 zł:

Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna w Gorzowie Wlkp. – kwota dotacji 3 000,00 zł - dotacja przeznaczona została na realizację zadania „Aktywni i radośni w jesieni życia”. Uczestnikami było 25 osób starszych, w wieku 60 – 92 lat z Gorzowa Wlkp. i okolic. Zorganizowano zajęcia manualne (24 godziny) i umuzykalniające (14 godzin) oraz codzienne posiłki i biwaki wiosenne. Dzięki zrealizowanemu zadaniu zwiększyło się poczucie wartości i godności osób starszych co przełożyło się na zmniejszenie poczucia wykluczenia i samotności. Nastąpiła poprawa komunikacji i realizacji interpersonalnych oraz wzrost kondycji psychofizycznej uczestników, co bezpośrednio przyczyniło się do poprawy ich zdrowia.

Stowarzyszenie Regionalna Organizacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych w Wiechlicach – kwota dotacji 2 500,00 zł - dotacja przeznaczona została na realizację zadania „Aktywni seniorzy”. Celem zadania była aktywizacja 23 osób poprzez spotkania i zajęcia chóru oraz działalności koncertowej. Koncerty odbywały się w Borowie Wielkim, Szprotawie, Gościszowicach. Aktywność koncertowa oraz udział w zajęciach wpłynęły na ich zaktywizowanie i zintegrowanie wewnątrzpokoleniowe. Udział w życiu kulturalnym i społecznym, przyczynił się do włączenia społecznego seniorów.

Stowarzyszenie SUPPORT-TEAM w Gorzowie Wlkp. – kwota dotacji 4 000,00 zł - dotacja przeznaczona została na realizację zadania „Pewność siebie w kolorach jesieni. Warsztaty rozwoju osobistego dla Seniorów”. Wsparcie przyczyniło się do bezpośredniej pomocy psychologicznej w kryzysach emocjonalnych wieku podeszłego i zapobiegania ich występowaniu oraz działań minimalizujących i zapobiegających wykluczeniu społecznemu. Prowadzono mini wykłady, dyskusje, prezentacje, dramę, gry psychologiczne. Wykorzystywano ekspresję twórczą seniorów, wzajemne wsparcie, wymianę

doświadczeń oraz konsultacje indywidualne. Warsztaty obejmowały 10 spotkań, ponadto odbyło się 10 konsultacji indywidualnych - dla 10 osobowej grupy w wieku 60+.

Fundacja "Dr Clown" w Warszawie - Oddział w Zielonej Górze – kwota dotacji 2 500,00 zł - dotacja przeznaczona została na realizację zadania „Przytulanka z uśmiechem klauna”. Wsparcie przyczyniło się do zwiększenia aktywności osób w wieku emerytalnym. Zrealizowano 5 warsztatów krawieckich w Zielonej Górze, Zaborze oraz Świdnicy, podczas których uszyto ponad 200 poduszek – przytulanek dla dzieci przebywających w lubuskich szpitalach i ośrodkach specjalnych. Zaktywizowano ponad 50 seniorów. Rozszerzono w ten sposób istniejącą ofertę zajęć aktywizujących dla seniorów. Poprzez współpracę młodych wolontariuszy z seniorami nastąpiła integracja międzypokoleniowa.

Działania realizowane w 2017 roku

Trwają prace nad **Wojewódzkim Programem na rzecz Osób Starszych**, który ma być uchwalony przez Zarząd Województwa Lubuskiego w IV kwartale br.

Organizacja XIX Lubuskiego Tygodnia Seniora

W 2017 roku uroczysta inauguracja odbędzie się w dniu 16 października br. w Sali Sejmiku Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze. Przy stole obrad zasiądzie 30 radnych – Seniorów, wybranych przez Lubuską Społeczną Radę Seniorów spośród kandydatur, wytypowanych przez stowarzyszenia i instytucje działające na rzecz osób starszych. Inaugurację uświetnią występy w wykonaniu zaproszonych artystów.

Uroczystość poprzedzona będzie Mszą Św. w intencji seniorów odprawioną w Konkatedrze p.w. św. Jadwigi w Zielonej Górze. Od 16 do 21 października 2017 r. na terenie województwa odbywać się będą imprezy związane z obchodami Lubuskiego Tygodnia Seniora m.in. zorganizowany przez ROPS konkurs dla dzieci z placówek wsparcia dziennego pod hasłem „*Odkrywamy lubuską krainę z babcią, dziadkiem*”, spotkania seniorów z władzami samorządowymi gmin i powiatów, wystawy twórczości, pogańki, koncerty oraz bale seniorów.

Celem XIX Lubuskiego Tygodnia Seniora jest zintensyfikowanie działań na rzecz włączenia osób starszych do realizacji polityki senioralnej w województwie lubuskim. I Lubuski Sejmik Seniorów pozwoli na wymianę doświadczeń, integrację środowiska lokalnego oraz podejmowanie nowych inicjatyw na rzecz osób starszych.

Posiedzenia Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów

W dniu 16 lutego 2017 r. na drugim posiedzeniu Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów została omówiona idea Sejmiku Seniorów, który ma się odbyć w trakcie inauguracji XIX Lubuskiego Tygodnia

Seniora, zaproponowano stworzenie uchwały określającej, że do sejmiku ma wejść 30 osób, z organizacji pozarządowych, Uniwersytetów Trzeciego Wieku, Polskiego Związku Emerytów Rencistów i Inwalidów.

Lubuska Społeczna Rada Seniorów nawiązała współpracę i prowadzenie wspólnych działań z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych w Zielonej Górze w ramach kampanii „Bezpieczny i Aktywny Senior”. Kampanię zainicjowało Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podpisując porozumienie z Zakładem Ubezpieczeń Społecznych. Akcja ma charakter ogólnopolski, jej celem jest między innymi uchronienie osób starszych przed przestępstwami, takimi jak oszustwa, wyłudzenia pieniędzy, przemoc, nieuczciwe praktyki przedsiębiorców, dyskryminacja ze względu na wiek, czy nadużycia w prywatnych placówkach całodobowego pobytu. Kampania obejmuje również obszar szeroko rozumianej aktywności: zawodowej, społecznej, sportowej, edukacyjnej, kulturalnej i rekreacyjnej. Wspieranie seniorów w prowadzeniu aktywnego i zdrowego stylu życia w znacznym stopniu wpłynie na stan ich zdrowia oraz wydłużenie się okresu samodzielności osób starszych. Członkowie Rady wybrali osobę ze swojego grona do kontaktu i do reprezentowania Rady Seniorów w kontaktach z inicjatorami kampanii, czyli z ZUS-em.

Na trzecim posiedzeniu Lubuskiej Społecznej Rady Seniorów w dniu 30 czerwca 2017 r. została omówiona i podpisana uchwała o powołaniu Radnych I Lubuskiego Sejmiku Seniorów – który odbędzie się w dniu 16 października br. w ramach inauguracji XIX Lubuskiego Tygodnia Seniora. Na posiedzeniu zaproponowano również zaplanowanie środków finansowych przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Zielonej Górze w 2018 roku na wydruk tzw. Kart Życia dla wszystkich seniorów województwa lubuskiego, które będą przekazywane im za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej oraz na wydruk Informatora z telefonami alarmowymi dla seniorów z podziałem na powiaty i gminy.

Współpraca z organizacjami pozarządowymi

W 2017 roku dofinansowano 4 organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych na kwotę 26 000 zł:

Stowarzyszenie „Równi wobec praw” w Gorzowie Wlkp. - kwota dotacji 6000,00 zł - dotacja została przeznaczona na realizację zadania „WSPARCIE POTRZEBNE SENIOROM NA CITO - edycja II czyli program mobilnego wsparcia opiekunów i pomocy psychologicznej na rzecz niesamodzielnych osób starszych w ich domach”. Zadanie skierowane zostało do mieszkańców Miasta Gorzowa Wlkp. i gmin ościennych powiatu gorzowskiego. Zadanie trwa od 1 maja do 30 listopada 2017r. w wymiarze:

- a) 27 godzin w miesiącu (łącznie 162 godziny) pomocy i wsparcia opiekunów - celem zadania jest wsparcie opiekunów osób starszych z dojazdem do domu oraz wsparcie i pomoc psychologiczna z dojazdem do domu. Wynikiem tych działań jest zapobieganie skutkom ograniczania aktywności

- (która towarzyszy chorobie) i przywracanie zdolności do aktywnego życia w interakcji z rodziną i otoczeniem społecznym,
- b) 24 godzin pomocy i wsparcia psychologicznego zmierzającego do odzyskania przez osobę dotkniętą problemem zdolności jego samodzielnego odzyskania.

Stowarzyszenie „Regionalna Organizacja Wspierania Inicjatyw Lokalnych” w Wiechlicach - kwota dotacji 4 000,00 zł - dotacja została przeznaczona na realizację zadania „Aktywni seniorzy” realizowanego na terenie powiatu żagańskiego, nowosolskiego, polkowickiego oraz lubińskiego. Celem działania jest długotrwała i czynna aktywizacja i integracja minimum 22 osób starszych poprzez zajęcia chóru połączone ze spotkaniami integracyjnymi członków chóru oraz lokalną, regionalną i ponadregionalną działalność koncertową chóru. Czas trwania zadania przewidziany jest od 13 kwietnia do 28 grudnia 2017 r. Podejmowanie działań w ramach zadania ma zabezpieczać potrzeby społeczne osób starszych poprzez stworzenie oferty zajęć artystycznych oraz ma zapobiegać marginalizacji osób starszych, jak również przyczynić się do integracji i aktywizacji środowiska seniorów.

Stowarzyszenie „EX- DONO” w Zielonej Górze - kwota dotacji 6 500,00 zł - dotacja została przeznaczona na realizację zadania „Opieka prawna osób starszych” realizowanego na terenie powiatu zielonogórskiego i nowosolskiego. Działanie zakłada wsparcie osób starszych w przezwyciężeniu trudnej sytuacji życiowej związanej z problemami prawnymi poprzez darmową pomoc prawną realizowaną od kwietnia do sierpnia 2017 r. w wymiarze 60 godzin. Głównym celem zadania jest doskonalenie systemu wsparcia osób starszych. Prawnicy informują osoby starsze o obowiązującym stanie prawnym, przysługujących uprawnieniach i spoczywających obowiązkach, wskazują sposoby rozwiązania, udzielają wskazówek w zakresie niezbędnym do udzielania pomocy. Podejmowane działania mają wzbudzić zaufanie i motywację do korzystania z pomocy prawnej, poprawić jakość usług świadczonych osobom starszym, pomóc w poznaniu przez uczestników ostatecznych źródeł rozwiązywania problemów prawnych, umożliwić bezpłatny kontakt z prawnikiem.

Stowarzyszenie Pomocy Bliźniemu im. Brata Krystyna w Gorzowie Wlkp. – kwota dotacji 9 500,00 zł - dotacja przeznaczona została na realizację zadania „Aktywni i radośni w jesieni życia, edycja II” realizowanego na terenie Gorzowa Wlkp. i okolic, którego uczestnikami jest 28 osób w wieku od 62 do 93 lat. W ramach działania prowadzone są zajęcia manualne (48 godzin), umuzykalniające z małymi formami teatralnymi (24 godzin), zajęcia rekreacji ruchowej i nordic walking (24 godzin), zajęcia umiejętności psychospołecznych i komunikacyjnych (48 godzin). Dodatkowo działa Koło Wolontariatu Seniorskiego, zaplanowano biwak i wigilię z paczkami. Działania mają na celu zmniejszenie poczucia

wykluczenia i samotności oraz zwiększenie poczucia własnej wartości. Okres realizacji zadania maj - grudzień 2017 r.

5.2 Wydział ds. Osób Niepełnosprawnych

W ramach środków Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, udzielono dofinansowań na roboty budowlane dotyczące obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami osób niepełnosprawnych dla:

Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim w wysokości 35 000,00 zł na remont łazienki i toalety z przystosowaniem tych pomieszczeń do potrzeb osób niepełnosprawnych;

Miasta Zielona Góra w wysokości 155 000,00 zł na dostosowanie pomieszczeń DPS dla Kombatantów im. Jana Lembasa w Zielonej Górze do potrzeb osób niepełnosprawnych;

Domu Pomocy Społecznej w Miłowicach w wysokości 17 000,00 zł na modernizację łazienki i WC w Domu Pomocy Społecznej w Miłowicach pod kątem dostosowania do potrzeb niepełnosprawnych ruchowo mieszkanki w 2016 roku.

Domu Pomocy Społecznej w Rokitnie w wysokości 16 146,00 zł na przystosowanie pomieszczeń oraz zakup i montaż platformy przyschodowej do transportu osób niepełnosprawnych;

Domu Pomocy Społecznej w Kamieniu Wielkim w wysokości 46 000,00 zł na remont łazienek, sanitariatu oraz przebudowę podjazdu w budynku pawilonu DPS w Kamieniu Wielkim i przystosowanie tych pomieszczeń dla osób niepełnosprawnych w 2017 roku.

6. Wojewódzki Ośrodek Sportu i Rekreacji im. Zbigniewa Majewskiego w Drzonkowie

Na terenie Wojewódzkiego Ośrodka Sportu i Rekreacji im. Zbigniewa Majewskiego w Drzonkowie w latach 2016-2017 jednostki zewnętrzne kilkakrotnie organizowały spotkania dla seniorów.

W 2016 roku Ośrodek był gospodarzem turnusu sportowo-rekreacyjnego Zielonogórskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku. Jego uczestnicy korzystali z zajęć sportowych prowadzonych na obiektach WOSiR, badań lekarskich oraz konsultacji dietetycznych.

W roku 2017 z atrakcji sportowo-rekreacyjnych skorzystali członkowie Uniwersytetu Trzeciego Wieku z Leszna – była to jednodniowa wycieczka obejmująca zawody strzeleckie oraz przejazdy bryczką. Kolejnymi seniorami, którzy korzystali z bazy noclegowej, sportowej oraz zajęć z dietetykiem, byli uczestnicy programu „Aktywny Senior” organizowanego przez Urząd Miasta Zielona Góra. Ostatnią imprezą organizowaną przez Zielonogórski Uniwersytet Trzeciego Wieku na terenie WOSiR Drzonków było zakończenie roku akademickiego w czerwcu br.

Zgodnie z profilem działalności WOSiR Drzonków posiada ofertę skierowaną do Uniwersytetów Trzeciego Wieku, z kolei dla klientów indywidualnych w cenniku uwzględnione są zniżki dla seniorów. Ponadto osoby w wieku powyżej 50. lat mogą skorzystać z dodatkowych ulg w przypadku posiadania karty Zgrani Zielonogórzanie 50+.

ROK 2016	
WRZESIEŃ	Turnus sportowo-rekreacyjny Zielonogórskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku – organizator UTW Zielona Góra
ROK 2017	
KWIECIEŃ	Wycieczka Uniwersytetu Trzeciego Wieku z Leszna
MAJ /CZERWIEC	Projekt „Aktywny Senior” - organizator Urząd Miasta Zielona Góra
CZERWIEC	Zakończenie roku akademickiego Zielonogórskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku

7. Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Zielonej Górze od roku 2012 aktywnie współpracuje z Oddziałem Związku Sybiraków w Zielonej Górze. Placówka jest współorganizatorem kolejnych edycji konkursów adresowanych do uczniów szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych propagujących pamięć o Sybirakach.

W roku szkolnym 2015/2016 zorganizowano V edycję konkursu, której motywem przewodnim był „Sybir, jaki zapamiętałem – wspomnienia dorosłych już dzieci”. W konkursie wzięło udział 172 uczniów z 32 szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych południowej części województwa lubuskiego.

Ponadto, napisano wstęp do publikacji pt. *„Lekcja: historii, pamięci, patriotyzmu. Wybrane prace konkursowe poświęcone Sybirakom”*. Książkę tę wydano, dzięki dotacji Zarządu Województwa Lubuskiego, w ramach programu wydawniczego art&libr Regionalnego Centrum Animacji Kultury z inicjatywy ODN oraz Oddziału Związku Sybiraków w Zielonej Górze. Publikację przekazano Oddziałowi Związku Sybiraków w Zielonej Górze. Dokonano również jej promocji w lokalnych mediach (Radio Zielona Góra, radio Indeks).

W roku szkolnym 2017/2018 jest planowana organizacja kolejnej edycji konkursu (październik/listopad 2017 r.) upamiętniającego losy Sybiraków pod hasłem „Ojciec, jakiego zapamiętałem – wspomnienia syberyjskich dzieci”.

8. Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Marii Grzegorzewskiej w Zielonej Górze

Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka im. Marii Grzegorzewskiej w Zielonej Górze organizuje szereg imprez i działań o charakterze otwartym, w których mogą brać udział lubuscy seniorzy. Przykładowym działaniem są cykliczne spotkania literackie: 2016 - Sienkiewicz czytany dzisiaj – spotkanie literackie w 170. rocznicę urodzin oraz 100. rocznicę śmierci pisarza oraz planowane w roku 2017: Bolesław Leśmian - 80. rocznica śmierci i 140. rocznica urodzin i spotkanie literackie w ramach obchodów Roku Josepha Conrada-Korzeniowskiego – jubileusz 160-lecia urodzin klasyka literatury. Do seniorów kierowane są również okolicznościowe imprezy organizowane w ramach Ogólnopolskiego Tygodnia Bibliotek. W 2016 r. i 2017 r. Biblioteka przygotowała łącznie osiem przedsięwzięć m. in.: spotkań autorskich i literackich oraz dwa bibliotekarskie festiwale kulinarne. Seniorzy mogą również zwiedzać tematyczne wystawy i ekspozycje. Przykładowe realizacje: Znani, czytani, lubiani... - autobiografie, biografie, wspomnienia w zbiorach Pedagogicznej Biblioteki Wojewódzkiej im. Marii Grzegorzewskiej, Michał Kaziów (1925 – 2001), 2017 Rokiem Rzeki Wisły, Arteterapia – leczenie sztuką.

Do seniorów kierujemy również coroczne czytelnicze wydarzenia w ramach Narodowego Czytania - Narodowe Czytanie „Qvo vadis” Henryka Sienkiewicza (2016) oraz planowane 2 września 2017 r. Narodowe Czytanie „Wesela” Stanisława Wyspiańskiego. Seniorzy bez ograniczeń mogą korzystać z usług Wypożyczalni i Czytelnicy PBW oraz stanowisk komputerowych z bezpłatnym dostępem do Internetu.

W realizacji polityki senioralnej PBW w Zielonej Górze ogromne znaczenie mają publikacje, które wzbogaciły zbiory PBW w Zielonej Górze w latach 2016-2017 (stan na 12.07.2017).

Książki

1. *Aktywizator seniorów: scenariusze zajęć*, Małgorzata Brzezińska, Małgorzata Grackowska, Anna Kwaśniewska, wyd. Difin, Warszawa 2015.
2. *Komputer dla seniora*, Paweł Gajewski, Agnieszka Al-Jawahiri, Ringier Axel Springer Polska: Infor Biznes Warszawa 2014.

3. *Inicjatywy kulturalne angażujące osoby 50+ jako przestrzeń indywidualnego rozwoju i kształtowania kapitału społecznego*, pod red. Sylwii Słowińskiej, Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego, Zielona Góra 2015.
4. *Cyfrowy świat seniora: komunikatory, radio i telewizja w internecie*, Alicja Żarowska-Mazur, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016.
5. *Cyfrowy świat seniora: media społecznościowe, dokumenty i zdjęcia w internecie*, Alicja Żarowska-Mazur, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2016.
6. *Arteterapia. Cz. 3*, pod red. nauk. Bartosza Łozy i Aleksandry Chmielnickiej-Plaskoty, wyd. Difin, Warszawa 2016.
7. *Polityka senioralna w jednostkach samorządu terytorialnego*, Joanna Podgórska-Rykała i 2 in., Oficyna Wydawnicza "Humanitas", Wyższa Szkoła Humanitas, Sosnowiec 2016.
8. *Jesień życia? Wiosna możliwości: przewodnik po późnej dorosłości*, Monika Mularska-Kucharek i in. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.

Czasopisma

1. Charaktery,
2. Czasopismo Psychologiczne,
3. Edukacja Dorosłych,
4. Edukacja Ustawiczna Dorosłych,
5. Inspiracje: pismo Zielonogórskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku,
6. Kultura i Edukacja,
7. Niebieska Linia,
8. Niepełnosprawność i Rehabilitacja,
9. Pedagogika Społeczna,
10. Polityka Społeczna,
11. Praca Socjalna,
12. Remedium,
13. Studia Socjologiczne,
14. Świat Problemów,
15. Teraźniejszość, Człowiek, Edukacja,
16. Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne.

9. Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Gorzowie Wlkp.

Ośrodek utrzymywał i utrzymuje stałą współpracę z Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Gorzowie Wlkp. obejmującą wykłady i zajęcia praktyczne, np.:

- warsztaty komputerowe pt. „E-obywatel – podstawy pracy z komputerem” (Pracownia Technologii Informacyjnych łącznie przeprowadziła 50 godzin zajęć dla 14 uczestników),
- wykład bibliotekarki-biblioterapeutki nt. „Terapeutyczne funkcje literatury”,
- wykłady konsultantów z Pracowni Psychoedukacji i Wychowania nt.: „Wybrane techniki relaksacyjne – sztuka redukowania napięć”, „Asertywne rozwiązywanie sytuacji konfliktowych”, „Mediacje rodzinne – szkoła rozwiązywania konfliktów”, „Kryzysy normatywne i nienormatywne w rodzinie”.

Biblioteka Pedagogiczna WOM-u zrealizowała zajęcia mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu emerytowanych nauczycieli oraz innych osób starszych pt. „Internet dla Seniorów” (łącznie odbyły się 33 spotkania w których udział wzięły 124 osoby w dwóch grupach: dla mniej zaawansowanych i bardziej zaawansowanych).

W ramach współpracy z gorzowskim Oddziałem Stowarzyszenia Pomocy Humanitarnej w Pile konsultant WOM-u uczestniczył w przygotowaniu i realizacji projektu dla dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną „Umiemy być”.

10. Muzeum Ziemi Lubuskiej w Zielonej Górze

W ramach swojej działalności instytucja realizuje wiele różnorodnych działań skierowanych do odbiorców w różnym wieku, w tym także dla seniorów. Obejmują one przede wszystkim wydarzenia z zakresu wystawiennictwa oraz edukacji muzealnej. Bogata i różnorodna tematycznie oferta obejmuje wiele zagadnień z zakresu historii, sztuki, dziejów i tradycji naszego miasta i regionu oraz muzealnictwa. Muzeum jest miejscem, w którym uczestnicy różnego rodzaju imprez, w tym także seniorzy, poszerzają swoją wiedzę i zainteresowania.

Muzeum Ziemi Lubuskiej od wielu lat współpracuje z Uniwersytetem Trzeciego Wieku w Zielonej Górze, którego słuchacze są nie tylko odbiorcami wielu wydarzeń muzealnych ale także aktywnie uczestniczą w życiu naszej placówki jako wolontariusze podczas odbywających się co roku w miesiącu maju Nocy Muzealnych. Ponadto Muzeum utrzymuje ścisłe kontakty i współpracę ze Stowarzyszeniem Pionierów Zielonej Góry.

W celu zapewnienia seniorom jak największego dostępu do muzeum wstęp na imprezy muzealne przeważnie jest bezpłatny.

Jedną z podstawowych form działalności Muzeum Ziemi Lubuskiej jest wystawiennictwo. Znaczną grupę zwiedzających stanowią seniorzy, którzy odwiedzają Muzeum indywidualnie oraz w zorganizowanych grupach. W 2016 roku w zielonogórskim muzeum odbyło się 29 wernisaży wystaw prezentujących polską sztukę współczesną, sztukę dawną, wystawy historyczne i fotograficzne. W 2017 roku zaplanowano otwarcie 27 nowych wystaw w siedzibie Muzeum, z których w I półroczu otwarto 15. Podczas wernisaży odbywają się spotkania z artystami, autorami i kuratorami nowo otwartych wystaw.

Wśród wielu wystaw otwartych w 2016 i 2017 roku największą popularnością i rekordową frekwencją cieszyła się otwarta w miesiącu kwietniu 2017 roku wystawa „Jacek Malczewski - 1854-1929” z kolekcji Muzeum Narodowego w Krakowie, którą obejrzało ponad 6.500 zwiedzających.

W ramach oferty edukacyjno-oświatowej skierowanej do różnych grup odbiorców, w tym w większości do seniorów w Muzeum Ziemi Lubuskiej odbywają się wykłady, spotkania, koncerty i promocje książek:

- „*Studium Wiedzy o Sztuce i Historii*” – jest to cykl wykładów i spotkań organizowanych raz w miesiącu na tematy z zakresu sztuki i historii w oparciu o nowo otwarte ekspozycje, ilustrowany prezentacjami multimedialnymi. Wykłady adresowane są przede wszystkim do słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku. W 2016 roku w ramach tego cyklu odbyło się 9 spotkań. Cykl ten jest kontynuowany w 2017 roku. W I półroczu 2017 roku odbyło się 6 spotkań,
- „*Z pamiętnika podróżnika*” - jest to cykl spotkań z Zielonogórczanami połączony z prezentacjami multimedialnymi podczas których dzielą się oni swoimi wrażeniami z podróży po wielu zakątkach świata. W 2016 roku odbyły się 4 spotkania, podczas których zaprezentowano wschodnie wybrzeże USA, Namibię, Chiny i Iran. W 2017 roku odbyły się spotkania prezentujące Ekwador, Kubę i Grenlandię,
- „*Arcydzieła polskiego malarstwa*” – w ramach tego cyklu odbywają się prezentacje dzieł najwybitniejszych polskich malarzy ze zbiorów innych muzeów połączone z wykładami na temat ich twórczości. W 2016 roku w ramach tego cyklu odbyła się prezentacja obrazów Olgi Boznańskiej ze zbiorów Muzeum Ziemi Lubuskiej, Muzeum Narodowego w Szczecinie oraz z Muzeum Śląska Opolskiego w Opolu. W roku 2017 z okazji 290 rocznicy urodzin Tadeusza Kuntzego odbyła się prezentacja obrazu tego artysty ze zbiorów Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie,
- *szkolenia dla metodyków, nauczycieli i uczniów* - jest to cykl otwartych wykładów i prelekcji dla osób zainteresowanych historią dawnej i współczesnej Zielonej Góry. W roku 2016 odbyły się 4 prelekcje związane z tą tematyką. W 2017 roku odbędą się 4 spotkania (w I połowie roku 2 spotkania oraz 2 spotkania w II półroczu),
- „*Zielonogórskie Zaduszki*” - jest to wieczór wspomnień poświęcony pamięci znanych zielonogórczan, których pożegnaliśmy, a którzy na trwałe wpisali się w tożsamość naszego miasta.

3 listopada 2016 roku odbył się wieczór podczas którego wspominaliśmy Eugenię Pawłowską, Zbigniewa Rajche oraz Tadeusza Marcinkowskiego. W listopadzie 2017 roku wspomniani będą Jan Muszyński, Lesław Batkowski oraz Janusz Koniusz,

- „*Jazzujące muzeum*” – jest to cykl comiesięcznych recitali najwybitniejszych muzyków jazzowych połączony z prezentacją jednego z dzieł ze zbiorów Działu Sztuki Współczesnej MZL. W 2016 roku odbyło się 10 koncertów m.in. takich muzyków jak: Włodzimierz Nahorny, Sławek Jaskułke, Kuba Stankiewicz, Jorgos i Antonis Skolias, Piotr Wyleżoł, Przemek Raminiak. W roku 2017 cykl ten jest kontynuowany. W I półroczu 2017 roku odbyło się 6 koncertów, m.in. Wojciecha Pruszyńskiego i Roberta Chyły, Dominika Wani, Lory Szafran i Bogdana Hołowni. Koncerty z tego cyklu cieszą się ogromną popularnością wśród wielu sympatyków muzyki jazzowej. Każdorazowo przekazujemy kilka bezpłatnych biletów wstępu na te koncerty pensjonariuszom Domu Pomocy Społecznej dla Kombatantów przy ulicy Lubuskiej w Zielonej Górze,
- *koncerty kameralne* - w Muzeum Ziemi Lubuskiej odbywają się koncerty kameralne. W 2016 roku odbyły się koncerty z cyklu *Wieczory muzyki kameralnej* oraz w ramach IV Międzynarodowego Festiwalu *Muzyka i wino*, XII Międzynarodowego Festiwalu Gitarowego i V Festiwalu *Arte del Violino*. W 2017 roku odbyło się już 5 koncertów tego typu,
- *promocje książek oraz spotkania z ich autorami* - podczas spotkań przedstawiane są najnowsze publikacje wydane przez Muzeum Ziemi Lubuskiej, których autorami są pracownicy Muzeum oraz publikacje innych autorów. W 2016 roku odbyło się 6 promocji wydawnictw o różnej tematyce,
- *Noc w Muzeum* - podczas Nocy Muzealnych, które odbywają się w co roku miesiącu maju wielu mieszkańców naszego miasta, w tym także seniorzy mają okazję zwiedzać do późnych godzin nocnych bezpłatnie wystawy muzealne, uczestniczyć w spektaklach teatralnych, wykładach, koncertach oraz warsztatach edukacyjno - plastycznych. W Muzeum Ziemi Lubuskiej co roku poświęcone są one kulturze innego kraju. W 2016 roku odbyła się Noc Grecka poświęcona sztuce i kulturze greckiej a w 2017 roku Noc Hiszpańska poświęcona sztuce i kulturze hiszpańskiej.

W 2016 i 2017 roku Muzeum Ziemi Lubuskiej uczestniczyło w wielu ogólnopolskich akcjach umożliwiających seniorom bezpłatne zwiedzanie ekspozycji muzealnych oraz uczestnictwo w imprezach odbywających się naszej instytucji:

- „*60+Kultura*” - w 2016 roku już po raz kolejny Muzeum Ziemi Lubuskiej włączyło się do zainicjowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego akcji skierowanej do osób powyżej 60 roku życia. W dniach 24 i 25 września zaprosiliśmy seniorów do bezpłatnego zwiedzania naszej placówki,

- „Europejskie Dni Dziedzictwa” - wzorem lat ubiegłych Muzeum Ziemi Lubuskiej włączyło się w ogólnopolskie obchody EDD. W dniach 17 i 18 września 2016 roku udostępniało bezpłatnie swoje zbiory a ponadto 17 września odbył się wykład pt. Sztuka sakralna i jej miejsce w procesie budowy tożsamości kulturowej Ziemi Lubuskiej po II wojnie światowej, połączony z kuratorskim oprowadzeniem po stałej ekspozycji sztuki sakralnej. W 2017 roku w miesiącu wrześniu w ramach EDD odbędzie się wykład pt. *Nowe elementy w krajobrazie dziedzictwa kulturowego ukształtowane przez zielonogórskie muzea w okresie ostatniego pięćdziesięciolecia*,
- „Dni Otwarte Funduszy Europejskich” - w 2017 roku ramach odbywających się w dniach 18-21 maja IV edycji Dni Otwartych Funduszy Europejskich, Muzeum Ziemi Lubuskiej w dniu 20 maja 2017 roku udostępniło bezpłatnie zwiedzającym swoje ekspozycje,
- Ponadto Muzeum Ziemi Lubuskiej od wielu lat umożliwia bezpłatne zwiedzanie muzealnych ekspozycji osobom ze Środowiskowego Domu Samopomocy w przy ulicy Witebskiej Zielonej Górze. Bezpłatnie zwiedzili także nasze Muzeum słuchacze Uniwersytetu Trzeciego Wieku ze Skwierzyny, którzy byli gośćmi naszej placówki w tym roku.

11. Muzeum Etnograficzne w Zielonej Górze z siedzibą w Ochli

W latach 2016 – 2017 w ramach utrzymania powszechnego i taniego dostępu do kultury, Muzeum Etnograficzne umożliwiło zwiedzanie zabytkowych obiektów architektury drewnianej oraz aktualnych ekspozycji czterech sąsiadujących ze sobą regionów etnograficznych: Zachodniej Wielkopolski, Dolnego Śląska, Wschodnich Łużyc oraz tzw. obszaru środkowo-lubuskiego, a także przygotuje oferty i włącza się w akcje skierowane do seniorów realizując je poprzez:

- kontynuowanie bezpłatnych poniedziałków,
- 50 % zniżki na bilet z przewodnikiem upoważniający do zwiedzania wewnątrz wszystkich prezentowanych obiektów architektury i wystaw zrealizowanych w ich wnętrzach zarówno stałych jak i czasowych dla seniorów, a także osób posiadających „Kartę ZGrani Zielonogórzanie 50+”, której Muzeum jest partnerem i kontynuuje tę współpracę w ramach Programu Miejskiego - Zielona Góra,
- mając na uwadze również osoby niewidome Muzeum wraz z Fundacją „Szansa dla Niewidomych” opracowało w ramach projektu i wydało dwutomową publikację pt. *„Muzeum oczyma niewidomego”* dla osób niewidomych i słabowidzących. Publikacja wydana jest w druku brajlowskim i czarnodruku zawierająca dotykowe obrazki oraz termoformowalną grafikę dotykową. Biblioteka muzealna i obsługa ruchu turystycznego Muzeum udostępnia publikację na miejscu,

- we wrześniu 2016 r. Muzeum włączyło się do akcji „60+ Kultura” organizowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W ramach kolejnej edycji „60+ Kultura” Muzeum zaoferowało dwudniowy program dla seniorów tj. 24 września 2016 r. umożliwiło dodatkowo bezpłatny wstęp do muzeum na zwiedzanie ekspozycji stałych i czasowych z przewodnikiem lub audioprzewodnikiem, 25 września 2016 r. wprowadziło bilet za symboliczną kwotę na plenerowe wydarzenie kulturalne pt. „U progu jesieni”,
- 25 marca 2017 r. w Zielonogórskiej Palmiarni w ramach partnerstwa „Karty ZGrani Zielonogórzanie 50+”, Muzeum przygotowało warsztat wicia palm wielkanocnych, warsztat etnograficzny oraz promocję wydawnictwa pt. „Dom w lubuskim pejzażu kulturowym”,
- 20 sierpnia 2017 r. organizowane będzie plenerowe wydarzenie kulturalne pt. „Lato plonami bogate”, nawiązujące do profilaktyki prozdrowotnej pod hasłem „W zdrowym ciele zdrowy duch” – podczas którego przygotowane będą warsztaty na podstawie tradycyjnej wiedzy ludowej minionych pokoleń. Przygotowywany program nawiązywać będzie do prostej, bezpiecznej i sprawdzonej przez naszych przodków drogie zdrowia poprzez przygotowywanie wartościowych pokarmów, dbania o higienę oraz wiedzę ziołoleczniczą.

Ponadto, poza stricte skierowaną ofertą do seniorów, w Muzeum organizowane są cyklicznie plenerowe wydarzenia kulturalne takie jak: „Kaziuki”, „Wioska dziecięca”, „Ginące zawody”, „Lubuska Truskawka”, „Święto miodu”, „Dobre smaczne, bo lubuskie”, „Lato plonami bogate”, „U progu jesieni”, „Winobranie w skansenie”. „Idą święta”, umożliwiając całym rodzinom wspólne spędzenie wolnego czasu (głównie niedziel i świąt) w specyficznej przestrzeni skansenowskiej przyrody w klimacie przypominającym dawną polską wieś, gdzie można skorzystać z oferty nawiązującej do tradycyjnego polskiego kalendarza obyczajowo – zwyczajowego.

12. Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim

Muzeum Lubuskie im. Jana Dekerta w Gorzowie Wielkopolskim w swojej bieżącej działalności merytorycznej uwzględnia potrzeby seniorów zarówno w wymiarze merytorycznym jak i socjalnym. Wszystkie otwarcia wystaw organizowane przez Muzeum Lubuskie są bezpłatne i dostępne dla wszystkich. Informacje o ich organizacji są dostępne na stronie internetowej www.muzeumlubuskie.pl, Facebooku i w miesięczniku SPAM. Z analizy frekwencji wynika, że te formy udostępniania cieszą się dużym zainteresowaniem seniorów. Duża frekwencja seniorów odnotowywana jest również na cyklicznych wykładach z historii regionu w ramach „Gorzowskich Konwersatoriów Muzealnych – prawdy i mity historyczne”. Osoby zainteresowane tematyką spotkań nie tylko mają

możliwość zapoznania się z interesującymi zagadnieniami z historii miasta i regionu ale również mogą aktywnie uczestniczyć w dyskusji, zadawać pytania lub dzielić się własną wiedzą z uczestnikami spotkań. Wstęp na wykłady jest bezpłatny. Biblioteka Muzeum udostępnia bezpłatnie na miejscu zawartość całego posiadanego, specjalistycznego zbioru publikacji. W ramach pracy merytorycznej Muzeum publikuje również własne wydawnictwa.

Ponadto Muzeum jest partnerem programów: Gorzowska Karta Dużej Rodziny, Lubuska Karta Dużej Rodziny uprawniających posiadaczy do zwiedzania obiektów Muzeum Lubuskiego w cenie biletu ulgowego.

Posiadacze Karty Seniora, Karty Polaka i European Youth Card mają możliwość zwiedzania wszystkich obiektów Muzeum Lubuskiego bezpłatnie. Posiadacze biletu wstępu do jednego z obiektów mają możliwość zwiedzania za jego okazaniem wszystkich (czterech) obiektów Muzeum Lubuskiego w dniu zakupu biletu. W każdy wtorek można zwiedzać Muzeum bezpłatnie.

W Spichlerzu przy ul. Fabrycznej 1-3 ułatwiono dostęp do ekspozycji muzealnych poprzez zamontowanie windy i podjazdów dla osób starszych i niepełnosprawnych, a także przystosowano osobne toalety dla tych osób.

Poszerzając platformę komunikacji z odbiorcami oferty kulturalnej dwoje pracowników Dz. Edukacji i Promocji posiada certyfikat ze znajomości języka migowego I, II, III stopnia (SJM).

13. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. Zbigniewa Herberta w Gorzowie Wlkp.

Rok 2016: Warsztaty:

- *Senior w sieci* – kurs komputerowy dla osób 60+. W roku 2016 odbyła się dziewiąta i dziesiąta edycja kursu: sesja wiosenna (9 marca – 27 kwietnia) i jesienna (14 września – 28 października). Jeden cykl warsztatów obejmował trzynaście dwugodzinnych spotkań łączących teorię i praktykę posługiwania się komputerem oraz poruszania w świecie Internetu. W obu edycjach prowadzono szkolenia dla dwóch grup słuchaczy – dla początkujących i dla zaawansowanych. Uczestnicy zajęć po zapoznaniu się z zasadami bezpiecznej pracy z komputerem przystąpili do zajęć praktycznych, na których pracowali z edytorem tekstu, uczyli się korzystania z przeglądarek i wyszukiwarek, zakładania poczty elektronicznej, korzystania z katalogu OPAC i bezpiecznego surfowania w sieci
- 52 uczestników,
- *Bezpieczne e-zakupy* – 15 marca 2016 r., w ramach akcji Tydzień z Internetem zorganizowano warsztaty dla seniorów. Po części teoretycznej, seniorzy pod kierunkiem bibliotekarzy przystąpili do praktycznego wykorzystania zdobytych umiejętności – 15 uczestników.

Biblioteka aktywnego seniora – inicjatywa mająca na celu aktywizację osób z grupy wiekowej 60+, obejmująca m. in. spotkania edukacyjne, pogadanki, warsztaty i zajęcia manualne. W 2016 r. w ramach cyklu zorganizowano:

- *Z biblioteką przez Francję: Klasztor Mont Saint-Michel* – spotkanie edukacyjne (21 kwietnia) – 14 uczestników,
- *Wyspa starców* – spotkanie autorskie i promocja najnowszej książki z Łucji Fice (12 maja) – 2 uczestników,
- *Z biblioteką przez Francję: Zamki nad Loarą* – spotkanie edukacyjne (16 czerwca) – 18 uczestników,
- *Przez Chiny i Tybet* – spotkanie edukacyjne z pasjonatką podróży Marianną Fankidejską – (22 września) – 16 uczestników,
- *Senior w formie* – spotkanie edukacyjne ze specjalistką fitness i diety Haliną Kunicką (20 października) – 19 uczestników,
- *Z biblioteką przez Francję: O tradycjach Beaujolais Nouveau* – spotkanie edukacyjne – (16 listopada) – 25 uczestników,
- *Stoimy święta* – warsztaty rękodzielnicze – tworzenie ozdób świątecznych (8 grudnia) – 10 uczestników.

Rok 2017: Warsztaty:

- *Senior w sieci* – kurs komputerowy dla osób 60+. W dniach od 15 marca – 27 kwietnia odbyła się 11. edycja kursu. Z uwagi na różny poziom umiejętności uczestników, utworzono dwie grupy szkoleniowe – początkującą i zaawansowaną. Warsztaty objęły trzynastcie dwugodzinnych spotkań łączących teorię i praktykę posługiwania się komputerem oraz bezpiecznego poruszania w świecie Internetu – 20 uczestników

Biblioteka Aktywnego Seniora – w pierwszym półroczu 2017 r. w ramach cyklu zorganizowano:

- *Z biblioteką przez Francję: Merdi Gras. Tłusty wtorek we Francji* – spotkanie edukacyjne (22 lutego) – 50 uczestników,
- *Wszechświat na wyciągnięcie dłoni* – spotkanie edukacyjne z udziałem Artura Pilarczyka z Gorzowskiej Grupy Miłośników Astronomii Gamma (21 marca) – 45 uczestników,
- *Ozdoby wielkanocne* – warsztaty rękodzielnicze (5 kwietnia) – 7 uczestników,
- *Kosmetyczne abc* – spotkanie edukacyjne z kosmetyczką Anną Głowaczewską – (11 maja) – 14 uczestników,
- *Z biblioteką przez Francję: Prowansja* – spotkanie edukacyjne (25 maja) – 18 uczestników.

Plany na II półrocze 2017 r.: Warsztaty:

- *Senior w sieci* – 12. edycja kursu komputerowego dla seniorów (13 września – 25 października).

Biblioteka Aktywnego Seniora:

- *Problemy psychiczne ludzi starszych – jak sobie z nimi radzić?* – warsztaty z psychologiem Alicją Sikorą – wrzesień,
- *Z biblioteką przez Francję: Bretania* – spotkanie edukacyjne – wrzesień/październik,
- *Porady kosmetyczne* – spotkanie z kosmetyczką – Anną Głowaczewską – październik,
- *Makijaż 50+* – spotkanie dla pań pod kierunkiem Moniki Żabierek – listopad,
- *Boże Narodzenie* – ozdoby, symbole – warsztaty rękodzielnicze pod kierunkiem Małgorzaty Murowickiej – grudzień.

Wystawa

- malarstwo Henryki Konradzkiej z Koła Pszczelarzy w Bogdańcu z towarzyszeniem występu chóru Jagienki z Bogdańca – listopad (Filia nr 3).

14. Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna im. C. Norwida w Zielonej Górze

Działania zrealizowane w 2016 roku:

Projekt: *O finansach w... w bibliotece. IV edycja.* W projekcie wzięło udział 8. bibliotek południowej części województwa lubuskiego, merytorycznie podległej WiMBP w Zielonej Górze: Bieniów, Bytom Odrzański, Kargowa, Kożuchów, Krosno Odrzańskie, Lipinki Łużyckie, Sława, Szprotawa. W ramach projektu przeszkolono łącznie 147 osób w wieku 50+ w zakresie korzystania z bankowości elektronicznej oraz racjonalnego planowania domowych wydatków. Projekt dofinansowany przez NBP.

Współpraca z Zielonogórskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku - Filia 1 zorganizowała wernisaż wystawy fotograficznej „Antypocztówka” Pracowni Edukacji Fotograficznej ZUTW pod kier. Pawła Janczaruka. Wernisaż odbył się 27.01, brało w nim udział 35 osób.

Książka na telefon – usługa, która polega na dostarczaniu do domu materiałów bibliotecznych osobom starszym, chorym, mającym problem z poruszaniem się. Usługę realizuje Mediateka „Góra Media” oraz filia nr 4. W 2016 r. odnotowano 31 wizyt, wypożyczono 330 egz.

Cykl spotkań ph. „Herbatka przy samowarze” - na spotkania, których organizatorem jest filia nr 4 zapraszani są goście-prelegenci, którzy mają ciekawe zainteresowania, pasje i chcą się nimi podzielić z innymi. Propozycja skierowana jest głównie do osób starszych. Zorganizowano 8 spotkań, w których uczestniczyło 187 osób.

Współpraca z Kołem nr 3 Związku Kombatantów Rzeczypospolitej i Byłych Więźniów -

Przedstawiciele Zarządu Koła raz w miesiącu pełnią dyżury w czytelni Filii nr 4, ułatwiając w ten sposób kontakt swoim członkom. Za pośrednictwem Koła biblioteka przekazuje informacje o organizowanych spotkaniach oraz możliwości dostarczania książek na telefon.

Teren przy BP w Zielonej Górze - działały Kluby Seniora zrzeszające łącznie 90 osób. Odbýwały się comiesięczne spotkania tematyczne. Zorganizowano wyjazd seniorów do zaprzyjaźnionego Klubu Seniora w Neuhausen, tygodniową wycieczkę krajoznawczą do Kazimierza, obchody jubileuszu 10-lecia Klubu Seniora „Promyki” w Zawadzie. GBP w Dąbiu przy współpracy Centrum Aktywnego Seniora w Połupinie zorganizowała „Tydzień z Internetem”. Seniorzy dowiedzieli się, jak bezpiecznie korzystać z różnorodnych usług online (m.in. e-zakupy, e-urząd, e-bankowość). W Bibliotece odbywały się także międzypokoleniowe warsztaty sekcji malarskiej i rękodzieła.

15. Lubuski Teatr im. Leona Kruczkowskiego w Zielonej Górze

Lubuski Teatr w Zielonej Górze realizował politykę senioralną w sezonie 2016/2017 w następujących działaniach:

- stała współpraca m. in. z Zielonogórskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku, Sekcją Emerytów Związku Nauczycielstwa Polskiego, Stowarzyszeniem Emerytów i Rencistów Policyjnych,
- uczestnictwo w miejskim programie ZGrani Zielonogórzanie 50+ (stała oferta tańszych biletów dla seniorów oraz oferty specjalne),
- uczestnictwo w kampanii Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego "Weekend 60+ Kultura" (promocyjne ceny biletów na spektakle "Fernando Krapp napisał do mnie ten list" w dniach (24-25 września 2016 r.),
- warsztaty teatralne dla seniorów odbywające się w ramach projektu "Halina Lubicz: ślady i nawiązania" (26-30 czerwca 2017 r.),
- uczestnictwo w akcji "Aktywni 50 +" organizowanej przez Stowarzyszenie Centrum Metamorfóz,
- stałe ulgi na zakup biletów dla emerytów i rencistów.

16. Teatr im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp.

Teatr im. Juliusza Osterwy w Gorzowie Wlkp. Podejmuje liczne i wszechstronne działania, które mają na celu ułatwienie dostępu do kultury osobom starszym:

- Przez cały sezon artystyczny seniorzy mogą nabywać bilety ulgowe na wszystkie spektakle teatru.

- Aktywnie współpracuje z Gorzowskim Uniwersytetem Trzeciego Wieku, lokalnymi stowarzyszeniami seniorów, klubami emerytów i rencistów. Członkowie tych organizacji otrzymują specjalne oferty cenowe na poszczególne pozycje repertuaru.
- Od 15 lat w lipcowe weekendy teatr organizuje Scenę Letnią, w ramach której wstęp na wszystkie spektakle, recitale i koncerty jest bezpłatny. Seniorzy są grupą społeczną, która bardzo chętnie i licznie korzysta z oferty Gorzowskiego Festiwalu Teatrów Ogródkowych.
- W drugiej połowie 2017 realizuje projekt pt. „Młodzież kulturalnie dla seniorów”, na który teatr otrzymał dofinansowanie Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, w ramach programu Kultura dostępna. Poprzez realizację powyższego projektu teatr pokazuje, że sztuka oprócz oddziaływania na zmysły, emocje i intelekt potrafi także łączyć pokolenia i budować wartościowe relacje społeczne. Gorzowską młodzież uczęszczającą na świetlice środowiskowe zaprosimy do współtworzenia z artystami Teatru im. Juliusza Osterwy specjalnego spektaklu – kameralnej formy teatralnej na podstawie utworu Ulfa Startka „Czy umiesz gwizdać – Johanno?”, który to spektakl zostanie finalnie zaprezentowany w czterech DPS na terenie województwa lubuskiego – Gorzowie Wlkp., Tursku, Dobiegniewie i Kamieniu Wielkim. Młodzi ludzie zostaną zaangażowani w proces twórczy na rzecz seniorów, którzy ze względu na wiek oraz stan zdrowia pozostają poza aktywnym obiegiem życia kulturalnego. Projekt ten będzie zatem budowaniem kulturalnych mostów międzypokoleniowych kreatywnym i twórczym sposobem niwelowania przestrzennych, mentalnych i ekonomicznych barier w dostępie do kultury dla 620 bezpośrednich jego uczestników.

17. Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego Zielona Góra

Według danych WORD w Zielonej Górze osoby starsze są uczestnikami szkoleń i badań w zakresie:

- Szkolenia kierowców naruszających przepisy ruchu drogowego umożliwiające obniżenie stanu punktów,
- Badania kierowców wykonywane przez psychologa transportu.

Planowane działania:

- Szkolenie „Kierowca senior też dojeżdża do celu – każdy daje sobie radę w trudnej sytuacji na drodze” – specjalne szkolenie dla seniorów realizowane w Ośrodku Doskonalenia Techniki Jazdy w Tomaszowie
- „Senior bezpieczny na przejeździe rowerowym” – spotkania z seniorami zrzeszonymi w Uniwersytecie Trzeciego Wieku – działania w ramach zasad integracji z kierowcami pojazdów w celu osiągnięcia bezpieczeństwa wszystkich uczestników ruchu drogowego

18. Wydział Zamiejscowy UMWL w Gorzowie Wlkp.

Zrealizowane działania :

- Lubuski Piknik Zdrowia – impreza po raz pierwszy odbyła się w Gorzowie, promocja zdrowego stylu życia i profilaktyki. W programie była m.in. możliwość wykonania bezpłatnie badań profilaktycznych przez osoby starsze, atrakcje, porady specjalistów. Współpraca z Departamentem Ochrony Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego, Wojewódzkimi Jednostkami Organizacyjnymi na północy województwa lubuskiego.
- Promocja „Wszechnicy zdrowia” - comiesięczne spotkania ze specjalistami z Wielospecjalistycznego Szpitala Wojewódzkiego w Gorzowie Wlkp. otwarte dla wszystkich mieszkańców. Darmowe konsultacje medyczne i profilaktyka.

Planowanie działania:

- Gorzowskie Senioralia – planowany termin wiosna 2018 r. – cykliczna impreza dla seniorów organizowana we współpracy z instytucjami i spółkami Urzędu Miasta Gorzowa Wlkp. oraz organizacjami pożytku publicznego,
- Gala konkursu Lady D – wrzesień 2017 r. Promocja naboru kandydatek do konkursu Lady D – konkurs dla aktywnych niepełnosprawnych Lubuszanek, także seniorek, pod patronatem Marszałka Województwa Lubuskiego. Współpraca ze Stowarzyszeniem Manufaktura z Gorzowa Wlkp.,
- Promocja na północy województwa naboru na Lubuski Sejmik Seniorów – planowany termin październik 2017 r. ,
- Pomoc w organizacji Marszu Nordic Walking im. prof. Zbigniewa Religi, planowanego na jesień w Bogdańcu, organizatorzy jak co roku zwrócą się o patronat nad imprezą do Marszałka Województwa Lubuskiego,
- Promocja na północy województwa Lubuskiego Kongresu Kobiet planowanego na jesień,
- Promocja na północy województwa możliwości skorzystania przez seniorów z programu „Lubuszenie skutecznie przeciw nowotworom” (kontakt z JST, NGO, jednostkami ochrony zdrowia),
- Promocja na północy województwa Wojewódzkiego Programu na Rzecz Osób Starszych – współpraca z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Zielonej Górze,

- Promocja na północy województwa konkursu w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego z działania 7.5 usługi społeczne, planowany termin ogłoszenia konkursu sierpień 2017r. Przedsięwzięcia te zakładają m.in. tworzenie dziennych domów pobytu jak i usługi asystenckie i opiekuńcze dla osób niesamodzielnych,
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi z Gorzowa Wlkp. działającymi na rzecz seniorów, udostępnianie informacji o otwartych konkursach ofert dla NGO na realizację zadań publicznych.
- Współpraca z Gorzowską Radą Seniorów, pierwsze obrady zaplanowano na wrzesień 2017 roku. Rada Działa przy Urzędzie Miasta Gorzowa Wlkp.),
- Promocja działań Wojewódzkich Jednostek Organizacyjnych w Gorzowie Wlkp. na rzecz osób starszych.

Propozycje nazwy kampanii promocyjnej na rzecz seniorów w województwie lubuskim:

1. Dojrzałe Lubuskie
2. Lubuska Jesień Życia
3. Lubuskie Seniorom
4. Senior Lubuski
5. Srebrne Lubuskie
6. Lubuskie 60+
7. Lubuska Kolorowa Jesień
8. Aktywny Senior Lubuski
9. VIVA Senior
10. Lubuski Senior z werwą.

Załącznik nr 3
do Wojewódzkiego Programu
na rzecz Osób Starszych

DOBRE PRAKTYKI

1. Propozycje działań na rzecz seniorów – (ujęte dobre praktyki innych samorządów) opracowane przez Gabinet Zarządu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Lubuskiego:

- akademie liderów bazujące na wolontariacie bardziej aktywnych osób starszych,
- pomoc opiekunów domowych,
- wsparcie sąsiedzkie,
- system elektronicznego wzywania pomocy „Przycisk życia” (Szczecin, Giżycko, Sopot, Gdynia),
- teleopieka dla seniorów (Zawiercie, Ostrów Wlkp., Wrocław),
- narzędzia technologiczne: monitorowanie aktywności seniorów w domach, konsultacje telemedyczne, automatyczne powiadamianie w nagłych sytuacjach,
- koperty życia – koperty/pudełka na dokumentację medyczną chowane w lodówce – w nagłych wypadkach dla personelu medycznego (Łódź, Sopot),
- zniżki dla seniorów np. kawa za złotówkę w określonych kawiarniach,
- szczepienia dla seniorów przeciwko pneumokokom,
- domy sąsiedzkie: porady dietetyczne, psycholog, prawnik, zajęcia taneczne, gimnastyka, treningi pamięci i koncentracji (Sopot),
- centra aktywności dla seniorów (Kraków),
- program edukacji dla starości – lekcje wychowawcze w szkołach podstawowych (Kraków),
- włączenie Młodzieżowej Rady Miasta w Giżycku w pomoc osobom starszym korzystającym z przycisku życia – pomaganie w codziennych czynnościach,
- przyznawanie certyfikatu „Miejsce przyjazne seniorom”,
- współpraca ze środowiskami kombatanckimi, sybirakami itd.,
- ogólnopolska Karta Seniora <http://www.glosseniora.pl/strona/oks>,
- propozycja budżetu senioralnego – w myśl Budżetu Inicjatyw Obywatelskich (LIM-BIO),
- „Urząd dla seniora”.

Dodatkowo:

- promocja projektu Aktywny Senior (realizowany przez DS.) pod hasłem, które łączy młodych z seniorami: Każdy z nas będzie seniorem, każdy senior jest jednym z nas. Łączymy pokolenia, zapobiegamy wykluczeniu z życia społecznego osób starszych, aktywizujemy ich!,
- działania we współpracy z policją, strażą pożarną (przeciwdziałanie metodzie na wnuczka, policjanta itp.), na zasadzie podkreślenia że lubuski senior jest bezpieczny,
- Kongres Kobiet - panel dla seniorów,

- działania ukierunkowane na współpracę z dziećmi i młodzieżą (wspólnota pokoleń), (połączenie z Młodzi On-life?),
- geriatra - wprowadzenie kierunku na UZ na Medycynie. Celem będzie wypuszczanie na rynek specjalistów geriatry,
- aktywizacja seniorów na terenach wiejskich – realizacja projektów z wykorzystaniem infrastruktury powstałej przy współfinansowaniu UE (świetlice wiejskie) i środków budżetu województwa (siłownie pod chmurką) np. profesjonalna obsługa trenerska na siłowniach, program ćwiczeń fizycznych ułożony przez profesjonalistę. Zajęcia z obsługi komputera z wykorzystaniem sal komputerowych w szkołach - pakiet zajęć (senior w sieci, e-zakupy, bezpieczeństwo w sieci),
- wolontariat wśród seniorów. Wykorzystanie potencjału osób starszych do niesienia pomocy, ale także nauki i zasięgnięcia praktycznej porady. Często są to osoby doskonale wykształcone i doświadczone, co przekłada się na profesjonalne doradztwo seniorom,
- promocja profilaktyki wśród seniorów. Zbiór porad z cyklu: zdrowie (podstawowe badania, lista badań podstawowych i okresowych, które musi wykonać osoba w wieku 50, czy 60+; aktywność fizyczna, społeczna, zawodowa), bezpieczeństwo w domu, gospodarstwie, na ulicy i w sieci, bezpieczne finanse seniora - broszury informacyjne, informacja przygotowana do pobrania ze strony www.lubuskie.pl + nacisk na Piknikach Zdrowia na osoby starsze,
- Senior aktywny zawodowo. Przedsiębiorca dla seniora. Promocja samozatrudnienia, stworzenia własnej działalności gospodarczej w oparciu o usługi dla seniorów.

2. Propozycje z gmin województwa lubuskiego ujęte w ankietach:

- zabezpieczenie opieki geriatrycznej długoterminowej, zarówno w zakresie opieki instytucjonalnej, jak i domowej,
- przekazanie środków finansowych na tworzenie i funkcjonowanie placówek dziennego i całodobowego pobytu,
- podpisanie porozumień z placówkami medycznymi tj. szpitalami, zakładami opiekuńczo-leczniczymi, zakładami opiekuńczo-rehabilitacyjnymi o współpracy z gminami/ośrodkami pomocy społecznej
w zakresie udzielania wsparcia osobom starszym, chorym, niepełnosprawnym opuszczającym szpital,
- wprowadzenie działań wspierających rodziny osób starszych,
- uruchomienie projektów skierowanych do osób starszych zamieszkujących obszary wiejskie,
- promowanie utworzenia rodzinnych domów pomocy społecznej,

- wprowadzenie konkursów na realizację działań na rzecz rozwoju aktywizacji społecznej seniorów, które ułatwiłyby realizację samorządom dotychczasowych działań, jak również rozszerzenie ich zakresów,
- wprowadzenie Wojewódzkiej Karty Seniora,
- rozwijanie usług medycznych, i rehabilitacyjnych np. mobilna poradnia geriatryczna.

3. Dobre praktyki w krajach Unii Europejskiej - przykłady innowacji:

– **Niemcy**

Program „Mieszkać we wspólnocie, żyć niezależnie”, w ramach mieszkalnictwa we wspólnotach (*co-housing*) ze szczególnym uwzględnieniem współzamieszkiwania osób starszych oraz wspólnot wielopokoleniowych, w tym przedsięwzięcia realizowane na terenach wiejskich.

Przykład:

Wspólnota w centrum miejscowości, Ursensollen, Bawaria

(Gemeinschaft in der Mitte des Ortes)

Gmina Ursensollen realizuje budowę współdzielonego domu z 13 mieszkaniami dla seniorów, ze wsparciem opiekuńczym, opieką dzienną, oraz kawiarnią. Projekt zakłada także promowanie rozwoju i wykorzystanie pomocy sąsiedzkiej. Stworzone centrum seniora ma służyć jako rozwiązanie modelowe na zapewnienie opieki i wsparcia środowiskowego na terenach wiejskich. Projekt jest realizowany i finansowany w formie spółdzielni. Dla zwiększenia dostępności usługi dla mieszkańców wsi o niskich dochodach, wsparcia finansowego udzieli także gmina.

Projekt „Pomoc sąsiedzka i usługi społeczne” to rządowy program pilotażowy, w ramach którego zrealizowanych zostało ok. 50 projektów dotyczących rozwijania różnorodnych form pomocy dla osób starszych i potrzebujących wsparcia. Projekty były realizowane przez różnorodne podmioty: gminy, powiaty, wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe, organizacje religijne i charytatywne, fundacje i stowarzyszenia, pochodzące ze wszystkich krajów związkowych. W swoich projektach instytucje i organizacje wypracowały różne modele sąsiedzkiego współdziałania, partycypacji społecznej oraz wsparcia i opieki w środowisku zamieszkania.

„GeroMobil- diagnoza i wsparcie w miejscu zamieszkania”. GeroMobil to minibus działający jako mobilny punkt diagnozy i poradnictwa dla osób zagrożonych i żyjących z demencją oraz udzielający

wsparcia ich opiekunom nieformalnym i członkom rodziny. Istotą projektu jest proaktywne docieranie ze wsparciem do osób zagrożonych demencją oraz cierpiących na tę chorobę mieszkających na terenach wiejskich i słabo zaludnionych. Poza informowaniem o chorobie i przeprowadzaniem testów diagnostycznych, oferowana pomoc polega na doradztwie odnośnie opieki nad osobą z demencją i odpowiedniej adaptacji mieszkania, a także pośredniczeniu w dotarciu do usług wsparcia dostępnych w regionie oraz możliwych do uzyskania świadczeń pieniężnych. Porady udzielane są w minibusie – który dzięki zainstalowanej platformie jest przystosowany także do potrzeb osób poruszających się na wózkach – lub telefonicznie. Istnieje także możliwość umówienia się z wyprzedzeniem na wizytę domową.

Ważnym elementem projektu są działania skierowane do opiekunów nieformalnych osób z demencją. Poza wsparciem doradczym i psychologicznym, zespół GeroMobil oferuje im także doraźną pomoc w opiece nad bliskim w postaci czasowego zajęcia się chorym. Opiekunowie zyskują dzięki temu czas m.in. na zakupy czy wizytę u fryzjera, który trudno niejednokrotnie im wygospodarować bez pomocy z zewnątrz.

– **Hiszpania**

Projekt „Posiłki na kółkach” realizuje mała firma rodzinna założona w 2003 roku przez Marię Hernández w miasteczku El Bonillo (3000 mieszkańców). Jej celem jest dostarczanie domowych posiłków osobom, które nie mogą gotować codziennie ze względu na zaawansowany wiek czy niepełnosprawność. Posiłki składają się z dwudaniowego obiadu z sałatą, chlebem i deserem. Są dostosowane do potrzeb dietetycznych osób starszych konsultowanych z lekarzami i dietetykami, a także smaków samych odbiorców (co jest możliwe dzięki lokalnej działalności i dużemu naciskowi na budowanie relacji społecznych między osobami dostarczającymi posiłki a odbiorcami). Usługa jest realizowana we współpracy z lokalnym biurem pomocy społecznej, które włączyło oferowanie posiłków do swojej oferty dla seniorów oraz zarządza zleceniami na posiłki realizowanymi w ramach publicznego systemu wsparcia.

Projekt „Warsztaty rzemieślnicze i nie tylko...”. Organizacja warsztatów aktywizacyjnych dla osób starszych, które mają na celu ochronę dziedzictwa kulturowego obszaru i promowanie wymierających zawodów i rzemiosła. Główną ideą programu było, aby w ramach aktywności organizowanych

w projekcie to osoby starsze mogły stać się nauczycielami i mistrzami. Mogły one przekazywać swoje doświadczenie i wiedzę innym, zwłaszcza osobom młodym. A przy okazji, oferowane były dla nich

liczne działania towarzyszące mające sprzyjać ich większej integracji społecznej. W ramach projektu były organizowane:

- Warsztaty rzemieślnicze: oparte o zasadę wymiany wiedzy między pokoleniami (np. wikliniarstwo, koszykarstwo, tradycyjne cukiernictwo), w ramach projektu odbywały się także szkolenia z zakresu ochrony środowiska roślin, które są wykorzystywane do tradycyjnego rękodzieła;
- Szkolenia i akcje informacyjne: organizowane zgodnie z zapotrzebowaniem zgłaszanym przez osoby starsze (np. sesje dotyczące zarządzania budżetem domowym, dostępnej pomocy społecznej, spadków i testamentów);
- Aktywne spotkania dla seniorów, w ramach których wykonywano prace w ogrodzie lub w sadzie;
- Uczestnictwo w wystawach i targach: uczestnicy projektu brali czynny udział w targach i wystawach regionalnych związanych z rzemiosłem, także poprzez organizowanie pokazów wytwarzania rękodzieła dla zwiedzających, pokazy organizowano także w miastach regionu, w ramach działań związanych z przenoszeniem tradycji wiejskich do miasta;
- Popularyzacja kultury ludowej: organizowano spotkania i działania mające na celu szerzenie tradycji ludowych i folkloru (np. wydanie zbioru powiedzeń, piosenek i starych dowcipów, wydanie książki kucharskiej z lokalnymi przepisami).

– **Włochy**

„Solidarna Góra” polega na wizytach domowych interdyscyplinarnego zespołu, które mają objąć wszystkie osoby starsze w danym terenie. Interdyscyplinarny zespół złożony z pracowników opieki zdrowotnej i społecznej (pielęgniarka, fizjoterapeuta, pracownik socjalny, w razie potrzeby także lekarz rodzinny) podróżuje od drzwi do drzwi, odwiedzając w domach wszystkie osoby starsze powyżej 74 lat mieszkające na danym terenie.

Cel wizyt jest dwojaki. Po pierwsze, pozwala na zidentyfikowanie potrzeb osób starszych i ułożenie dla nich planu opieki na przyszłość (w tym opieki psychologicznej, jeśli jest taka potrzeba). Po drugie, zespół ma za zadanie dostarczenie doraźnej pomocy, tam gdzie jest wskazana.

Program pozwala wcześniej wykrywać zagrożenia, które mogą wpłynąć na pogorszenie stanu zdrowia danej osoby. Zespół podczas wizyt będzie monitorował stan zdrowia każdej osoby poprzez testy na czynniki ryzyka, badania krwi, EKG. Osoby starsze oraz ich bliscy otrzymają praktyczne wskazówki pozwalające na zwiększenie bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania (np. jeśli senior jest w grupie wysokiego ryzyka upadków, otrzyma informacje, w jaki sposób zmniejszyć to ryzyko w prosty sposób,

np. usuwając dywan lub przestawiając meble). Każda wizyta jest też okazją do rozmowy, stworzenia sieci wsparcia wokół osób żyjących samotnie.

We Włoszech w rejonie Carignale realizowany jest zbiór inicjatyw społecznych w wyludniającym się regionie, które mają poprawić jakość życia osób starszych.

- Taksówka społeczna

Gmina, korzystając ze wsparcia organizacji non-profit, kupiła samochód (samochód Fiat Sedici z napędem 4x4 dostosowanym do górskiego terenu), aby pomóc w realizacji potrzeb transportowych mieszkańców. Osoby starsze mogą korzystać z taksówki w różnych celach, np. żeby dostać się do lekarza, do urzędu czy do fryzjera w najbliższym większym miasteczku. Kierowcami są zarówno pracownicy samorządowi, jak i wolontariusze: często osoby starsze, które chcą nadal być aktywne w lokalnej społeczności. Kierowca nie tylko oferuje transport, ale i towarzyszy osobie starszej podczas załatwiania sprawunków i w razie potrzeby pomaga w innych czynnościach, np. w wypełnieniu druków urzędowych. Mieszkańcy nie muszą płacić za usługę. W miesiącach zimowych starsi mieszkańcy mogą także skorzystać z bezpłatnej pomocy w odśnieżaniu.

- Gazeta społeczna

Jednym z większych problemów Cerignale jest fakt, że większość osób starszych mieszka samotnie, ponieważ młodsze pokolenia wyemigrowały do miast za pracę. Dlatego osoby starsze mieszkające same w odległych lokalizacjach w miesiącach zimowych mają zapewnioną codzienną dostawę gazety przez listonosza oraz dostawę leków z apteki w razie potrzeby. Projekt "Un giornale per amico" – "Gazeta dla przyjaciela", realizowany we współpracy z pocztą oraz wydawcą gazety, jest namiastką opieki domowej, której władze lokalne nie są w stanie zapewnić. Zapewnia osobom starszym mieszkającym w izolacji codzienny kontakt z listonoszem, który oprócz dostarczenia gazety ma także za zadanie sprawdzić ogólną sytuację i stan zdrowia danej osoby.

- „Halo opiekun”- Infolinia, wizyta domowa oraz szybka pomoc opiekuńcza dla seniorów i ich rodzin w trudnej sytuacji.

Seniorzy i ich bliscy w sytuacji kryzysowej mogą zgłaszać problemy na bezpłatnej infolinii (tzw. zielony telefon). Otrzymają bardzo szybką pomoc i wszystkie potrzebne im informacje. Projekt dedykowany jest osobom starszym żyjącym samotnie lub z rodziną, które spełniają szereg warunków:

- mają 65 lat lub więcej;
- na stałe mieszkają na terenie realizacji projektu;

- nagle znalazły się w trudnej sytuacji;
- dotychczas nie otrzymywały świadczeń pomocy społecznej;
- nie zatrudniają opiekuna we własnym zakresie.

Operator zielonego telefonu zaplanuje i przeprowadzi konieczną interwencję w odpowiedzi na zgłoszony problem. Interwencja obejmuje wizytę w domu seniora w ciągu 48h od zgłoszenia, przekazanie odpowiednich informacji, pokierowanie dalszych kroków i poinstruowanie o dostępnych formach pomocy (zarówno w sektorze publicznym, jak i prywatnym), podstawowe szkolenie z zakresie opieki nad osobą starszą, w razie potrzeby czek opiekuńczy o wartości 300 EUR, który upoważnia do skorzystania z opieki bez kolejki. Czek jest realizowany poprzez zamówienie usług na portalu on-line, w czym osoba przeprowadzająca wizytę domową też może asystować. Czek pozwala skorzystać z maksymalnie 30 godzin pomocy.

Infolinia jest czynna od poniedziałku do piątku w godzinach 8 - 18 oraz w soboty w godzinach 8 - 13. Projekt na zlecenie władz regionu wykonują organizacje non-profit.

– **Francja**

Warsztaty „Pomyślne starzenie się” to profilaktyczne warsztaty prowadzone lokalnie przez odpowiednio przygotowanych pracowników socjalnych i wolontariuszy dla poprawy zdrowia, samopoczucia i aktywizacji osób starszych.

Zajęcia są prowadzone z wykorzystaniem metod aktywnych łączących materiały naukowe, gry i wymianę doświadczeń. Zależnie od regionu organizowane są w formie od 5 do 7 spotkań trwających do 3 godzin. Grupa składa się średnio z 10 do 15 osób w wieku powyżej 54 lat. Tematyka poruszana podczas warsztatów ma wspólny mianownik: przepis na aktywne życie i pomyślne starzenie się. Obejmuje

m.in. następujące zagadnienia:

- Sprawny umysł, sprawne ciało;
- Ruch to zdrowie;
- Jedz zdrowo i kolorowo;
- Obudź zmysły, zachowaj równowagę;
- Dbaj o stare kości;
- Spać jak 20-latek;

- Lekarstwa – produkt nie jak każdy inny;
- Dobre zęby na długi czas;
- Psychologia i spokój wewnętrzny na co dzień;
- Profilaktyka upadków.

We Francji funkcjonuje sieć zaopatrzenia solidarnych sklepów spożywczych A.N.D.E.S. Jest to sieć współpracy i zaopatrzenia między instytucjami świadczącymi pomoc rzeczową – żywnościową, lokalnymi rolnikami w trudnej sytuacji życiowej i solidarnymi sklepami spożywczymi.

Projekt Uinterres jest jedną z form działalności stowarzyszenia A.N.D.E.S. – Association Nationale de Développement des Epiceries Solidaires – sieci solidarnych sklepów spożywczych. Są to sklepy, gdzie osoby w trudnej sytuacji społeczno-ekonomicznej (emeryci, bezrobotni, rodziny wielodzietne, o niskich dochodach, itp.), które jednak nie chcą korzystać z pomocy charytatywnej, mogą zakupić świeże produkty za około 30% ich wartości rynkowej. Zadaniem Uinterres jest nawiązanie lokalnej współpracy między instytucjami świadczącymi pomoc rzeczową – żywnościową, lokalnymi rolnikami i solidarnymi sklepami spożywczymi (Epiceries Solidaires) oraz stworzenie małej sieci zaopatrzenia w żywność.

Program wspiera przede wszystkim osoby w trudnej sytuacji, w tym rolników działających na obszarach oddalonych od sieci dystrybucji, w małych gospodarstwach, rozpoczynających działalność w obszarze produkcji rolnej, zmieniających jej charakter lub będących w trudnej sytuacji życiowej wymagającej wsparcia w utrzymaniu działalności rolniczej. Uinterres wspiera ich samodzielność i zapobiega konieczności korzystania przez te osoby z opieki społecznej.

Pierwszym krokiem we włączeniu kolejnego gospodarstwa do sieci dystrybucji jest identyfikacja rolnika – producenta – w trudnej sytuacji życiowej. Odbywa się to z pomocą instytucji pomocy społecznej, pracowników socjalnych lub stowarzyszeń działających na wsiach. Po nawiązaniu kontaktu, wyjaśnieniu zasad funkcjonowania zamówień i dostaw, i jeśli warunki współpracy odpowiadają każdej stronie, rolnik i jego produkty włączane są do lokalnego systemu zaopatrzenia.

„DETECT: Diagnoza, Słuchanie, Leczenie, Ocena i Zrozumienie w Telemedycynie”. Projekt polega na wdrożeniu rozwiązań telemedycznych w celu poprawy komfortu osób starszych mieszkających poza miastem poprzez zwiększenie ich dostępu do zaawansowanych konsultacji medycznych.

Każdy pacjent objęty usługami w zakresie telemedycyny ma stworzoną i z informatyzowaną kartę pacjenta. Jest ona udostępniona zdefiniowanej grupie osób zaangażowanych w jego leczenie i opiekę,

w tym także opiekunom nieformalnym. Pozwala to na lepsze diagnozowanie choroby, poznanie pacjentów leczonych już wcześniej, ich szybką ocenę i pogłębione zrozumienie ich stanu zdrowia.

„System monitorowania i wsparcia osób starszych Divas” to szeroko zakrojony system monitorowania sytuacji osób starszych, zwłaszcza żyjących samotnie i na terenach słabo zaludnionych, we współpracy z pocztą i listonoszami.

Listonosze poprzez codzienne odwiedziny w domach osób starszych czuwają nad ich zdrowiem, samopoczuciem i wspierają w prostych potrzebach, takich jak drobne zakupy czy dostarczenie leków. Projekt wpisuje się w priorytety polityki senioralnej francuskich władz centralnych i samorządowych związane z wykrywaniem i profilaktyką ryzyka niesamodzielności.

„Mieszkaniowe pogotowie zimowe” – program oferuje każdej zimy tymczasowe zakwaterowanie w wymiarze od kilku dni do 3 miesięcy w małych domach opieki (do 25 miejsc) dla osób starszych mieszkających na obszarach wiejskich. Mieszkaniowe pogotowie zimowe dostępne jest między 15 października a 30 kwietnia. Projekt jest skierowany do osób mających ciężką sytuację mieszkaniową lub które nie powinny mieszkać samotnie w okresie zimowym. Osoby te mają zapewniony większy komfort, w tym ciepłe pomieszczenia, kontakt z ludźmi i spędzanie zimowych dni przy wspólnych posiłkach, aktywnościach i wycieczkach zaproponowanych przez wolontariuszy. Inicjatywa ma stanowić alternatywę dla przedwczesnego umieszczenia osób starszych w domach opieki. Bezpieczne zakwaterowanie na czas zimy pozwala osobom starszym na przedłużenie samodzielnego życia w domu tak długo, jak to możliwe.

„Transport na żądanie dla osób starszych” - seniorzy zamieszkali na terenie kilku gmin rozrzuconych na dość dużym obszarze wiejskim mają dostęp do usługi transportowej – minibus na żądanie, zainicjowanej przez lokalne Centrum Pomocy Społecznej. Usługa transportowa realizowana na telefoniczne zamówienie przynajmniej dzień wcześniej szybko ewaluowała: od zapewnienia przejazdów na cotygodniowy rynek, przez zwiększenie częstotliwości w celu ułatwienia dostępu do lekarzy

i wydarzeń społecznych, aż do rozszerzenia usługi na nowe grupy docelowe i obecnie – skoordynowanie transportu na żądanie z rozwijającą się lokalną siecią transportu publicznego TransPérigord. Cechą charakterystyczną usługi jest obecność asystenta podróży. Na początku stanowisko to było dofinansowane z urzędu pracy, następnie zatrudniono wykwalifikowaną osobę na 20 godzin tygodniowo. Potrzebne były umiejętności opiekuńcze i dobre podejście do osób starszych bardziej niesamodzielnych, którym trzeba było pomóc.

— ***Finlandia***

„Zbawiciele codziennego życia”: pod parasolem lokalnych organizacji i stowarzyszeń młode osoby bezrobotne zagrożone wykluczeniem społecznym pomagają osobom starszym w drobnych czynnościach codziennych takich jak odbiór poczty, zrobienie zakupów, pomoc w korzystaniu z nowych technologii czy wyjście na spacer.

Projekt był realizowany w ramach inicjatywy nakierowanej na stworzenie innowacyjnych modeli dostarczania usług, w oparciu o analizę lokalnych potrzeb i dostępnych zasobów. Jego realizacja pozwoliła również na osiągnięcie ważnych celów społecznych, poprzez połączenie dwóch grup o uzupełniających się potrzebach w sposób przynoszący istotne korzyści każdej z nich.